

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK
BAKANLIĞI

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI

Çevre Denetimlerinin Planlanması

Rehber Kitabı

ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
2013

Çevre Denetimlerinin Planlanması

Rehber Kitabı

Önsöz

Çevre denetimleri, tesis ve faaliyetlerin Çevre Kanunu ve ilgili yönetmeliklere uygunluğunun ve verilen izinlerde yer alan koşulların sağlanıp sağlanmadığının kontrolü amacıyla gerçekleştirilmektedir. Çevre denetimlerinin planlanması aşaması denetimlerimizin başarıya ulaşması için en önemli adımdır. Avrupa Birliği'nce yayınlanan Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı ve Endüstriyel Emisyonlar Direktifi'nde denetimlerin risk değerlendirmesi yöntemiyle planlanması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Çevre Denetimi Yönetmeliği'nde ise çevresel riskler dikkate alınarak çevresel denetimlerin planlanması gerektiği belirtilmiştir.

Bu rehber kitap, Hollanda Hükümeti ile işbirliği kapsamında yürütülen Çevre Denetimlerinin Planlanması Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Rehber kitap kapsamında planlama aşamaları adım adım yer almakta olup, Entegre Risk Değerlendirme Yöntemi (IRAM), önceliklerin belirlenmesi, amaç ve stratejilerin tanımlanması, denetimlerin uygulanması, raporlama ve performans izleme gibi konulara detaylı yer verilmiştir.

Çevre Denetimlerinin Planlaması Rehber Kitabı'nın denetimlerin planlanması ve gerçekleştirilmesi aşamalarında faydalı bir kaynak olmasını diler, emeği geçenlere teşekkür ederiz.

Dr. A. Çağatay DİKMEN
Genel Müdür

İçindekiler

Özet	5
1. Giriş	7
1.1. Tarihçe	7
1.2. Rehber kitabın içeriği	8
1.3. İçerik haritası	9
2. Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi ve Çevre Denetimi Yönetmeliği kapsamında planlamaya dair minimum kriterler	10
2.1. Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı'na göre planlamaya dair minimum kriterler	10
2.2. Endüstriyel Emisyonlar Direktifi'ne göre planlamaya dair minimum kriterler	11
2.3. Çevre Denetimi Yönetmeliği'ne göre planlamaya dair minimum kriterler	11
2.4. Denetim sürecinde bir adım olarak planlama	12
3. Çevre Denetimi Döngüsü	14
3.1. Giriş	14
3.2. İçeriğin tanımlanması	17
3.3. Önceliklerin belirlenmesi	17
3.4. Amaç ve stratejilerin tanımlanması	19
3.5. Planlama ve gözden geçirme	20
3.6. Uygulama çerçevesi	21
3.7. Uygulama ve raporlama	22
3.8. Performans izleme	23
4. Planlama Döngüsü	25
4.1. Giriş	25
4.2. Kapsam belirlenmesi	26
4.3. Bilgi toplama	27
4.4. Risk değerlendirmesi ve kaynak tahsisi	28
4.5. Amaçlar ve ölçülebilir hedefler	38
4.6. Stratejiler	44
4.7. Denetim Planı	46
4.8. Gözden geçirme ve revizyon	50
EK I: Entegre Risk Değerlendirme Yöntemi (IRAM)	52
EK II: IRAM için Excel aracının tanımı	60
EK III: Örnek etki kriterleri	63
EK IV: Örnek işletme performansı kriterleri	65
EK V: Örnek durum çalışmaları	66
EK VI: Hedeflerin belirlenmesine ilişkin pratik ve kurumsal yönler	77

Özet

Denetimlerin planlanmasına ilişkin bu rehber kitap, hükümetler arası işbirliği programı (G2G) çerçevesinde Hollanda Hükümeti'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler AB Tavsiye Kararı (RMCEI), Endüstriyel Emisyonlar Direktifi ve Çevre Denetim Yönetmeliği gereğince tüm çevre denetim faaliyetleri önceden planlanmalıdır. Bu rehber kitap, aşağıdaki yedi aşamadan oluşan Çevre Denetimi Döngüsünü başlangıç olarak almaktadır:

1. İçeriğin tanımlanması
2. Önceliklerin belirlenmesi
3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması
4. Planlama ve gözden geçirme
5. Uygulama çerçevesi
6. Uygulama ve raporlama
7. Performans izleme

İlk dört adım Planlama Döngüsünü oluşturur. Planlama Döngüsünün çıktısı denetim planıdır. Denetim planını oluşturmak için denetim biriminin öncelikle planın kapsamı gereken faaliyetleri tanımlaması ve bu faaliyetlere ilişkin bilgi toplaması gerekir. Bu bilgi ile denetim birimi tanımlanan faaliyetlere ilişkin bir risk değerlendirmesi yapabilir ve bu faaliyetlerin öncelik sırasını belirleyebilir. Öncelikleri belirlerken dikkate alınması gereken kriterler çevresel etki, uygunluk kayıtları, denetim için gerekli yasal zorunluluklar, (ulusal) politikalar ve amaçlar ile mevcut kaynaklardır. Öncelikler hangi faaliyetlerin (en fazla) dikkate alınması gerektiğini gösterir. Bunu takip eden adım ise, denetlenecek faaliyetler için (ölçülebilir) denetim amaç ve hedeflerini tanımlamak ve bu hedeflere ulaşmak için en iyi denetim stratejisini seçmektir.

Tüm bu adımlar denetim planına katkı sağlar. Denetim planı zaman dilimini ve kapsadığı alanı açıkça belirtir. Bir denetim planı, denetim biriminin gerçekleştirdiği denetimlerin içeriğinin genel çerçevesini oluşturur. Denetim biriminin misyonunu ve amaçları çerçevesinde, yasal görevlerini, denetim yükümlülüklerini ve uygulanacak (ulusal) politikaları tanımlar. Bunun yanı sıra bir denetim planı belirlenen önceliklerin genel durumu hakkında bilgi verir ve bu önceliklerin neden ve nasıl belirlendiğini açıklar. Plan ayrıca denetim hedefleri, stratejileri, prosedürleri ve planlanan denetim faaliyetleri hakkında genel bilgi verir. Denetim programı ise gerçekleştirilecek denetimin ve türlerinin nerede, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirileceğini açıklar. Denetim planı ve denetim programının periyodik olarak gözden geçirilmesi ve -gerekli hallerde- revize edilmesi gerekmektedir.

Planlama adımları 3. bölümde daha genel olarak, 4. bölümde ise daha detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

1 Giriş

1.1 Tarihçe

2001 yılında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi çevre denetimleri için minimum kriterleri (RMCEI) ortaya koyan Tavsiye Kararını kabul etmiştir. Tavsiye kararının amacı tüm Avrupa Birliği Üye Ülkelerinde, Topluluk çevre mevzuatı ile uyumu güçlendirmek ve yasanın daha tutarlı şekilde uygulanması ve yaptırımına katkıda bulunmaktır.

Tavsiye kararı; Topluluk çevre mevzuatı kapsamında hava emisyonları, atıksu deşarjı, atık boşaltımı veya geri kazanım faaliyetleri açısından yetki, izin veya lisansa tabi olan işletmelerin, tesis veya faaliyetlerin çevre denetimleri için rehber ilkeleri belirler. Üye Ülkelerdeki tüm denetim idareleri bu rehber ilkeleri uygulamalıdır. Diğer kriterlerin yanı sıra, çevre denetimi planlarının hazırlanması ve uygulanması konusunda minimum kriterler belirlenmiştir.

Bundan 10 yıl sonra (2011 yılında), Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Endüstriyel Emisyonlar Direktifini (EED) kabul etmiştir. Söz konusu Direktifin 23. Maddesi sanayi tesislerinin denetimi için yeni gereklilikler getirmiştir. 23. Maddedeki en önemli unsur denetimlerin planlanması ve risk analizidir.

21.11.2008 tarih ve 27061 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış olan Çevre Denetimi Yönetmeliği de denetim planları hazırlanması gerekliliğinden bahsetmektedir. Yönetmeliğin 21. Maddesinde denetim planlarının denetim biriminin öncelikleri, amaçları ve hedefleri doğrultusunda hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

Bu rehber kitap, Çevre Mevzuatının Uygulanması ve Yaptırımı için Avrupa Birliği Ağı (IMPEL) tarafından yürütülen çalışmaları temel almaktadır. Türkiye’de denetim birimlerinde görev yapan denetçilere minimum kriterleri ve Endüstriyel Emisyonlar Direktifini uygulayabilmeleri konusunda destek olmayı ve denetim planı hazırlanırken karşılaşılabilecek temel soruları cevaplamayı amaçlamaktadır. Diğer bir deyişle bu rehber kitap, bir denetim planı hazırlanırken atılacak adımları tanımlamaktadır: plan dâhilindeki denetimlerin kapsamının tanımlanması, denetimlerin önceliklendirilmesinin planda belirtilen hedeflere ulaşmadaki katkısı, mevcut kaynaklar göz önünde bulundurularak denetimlerin nasıl ve ne zaman gerçekleştirileceğine karar verilmesi.

Bu sorular aşağıda verilen şekildeki gibidir:

ÇEVRE DENETİMLERİ

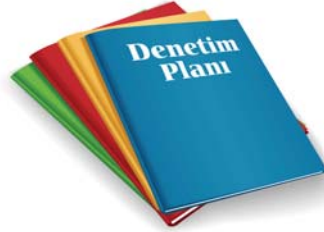
NE YAPMALIYIZ ?

NELERE ÖNEM
VERMELİYİZ?

NEYE ULAŞMAK
İSTİYORUZ, NASIL
ve NE ZAMAN?

1.2 Rehber kitabın içeriği

Bu rehber kitap genel bir düzeyden başlayarak daha detaya inmektedir.

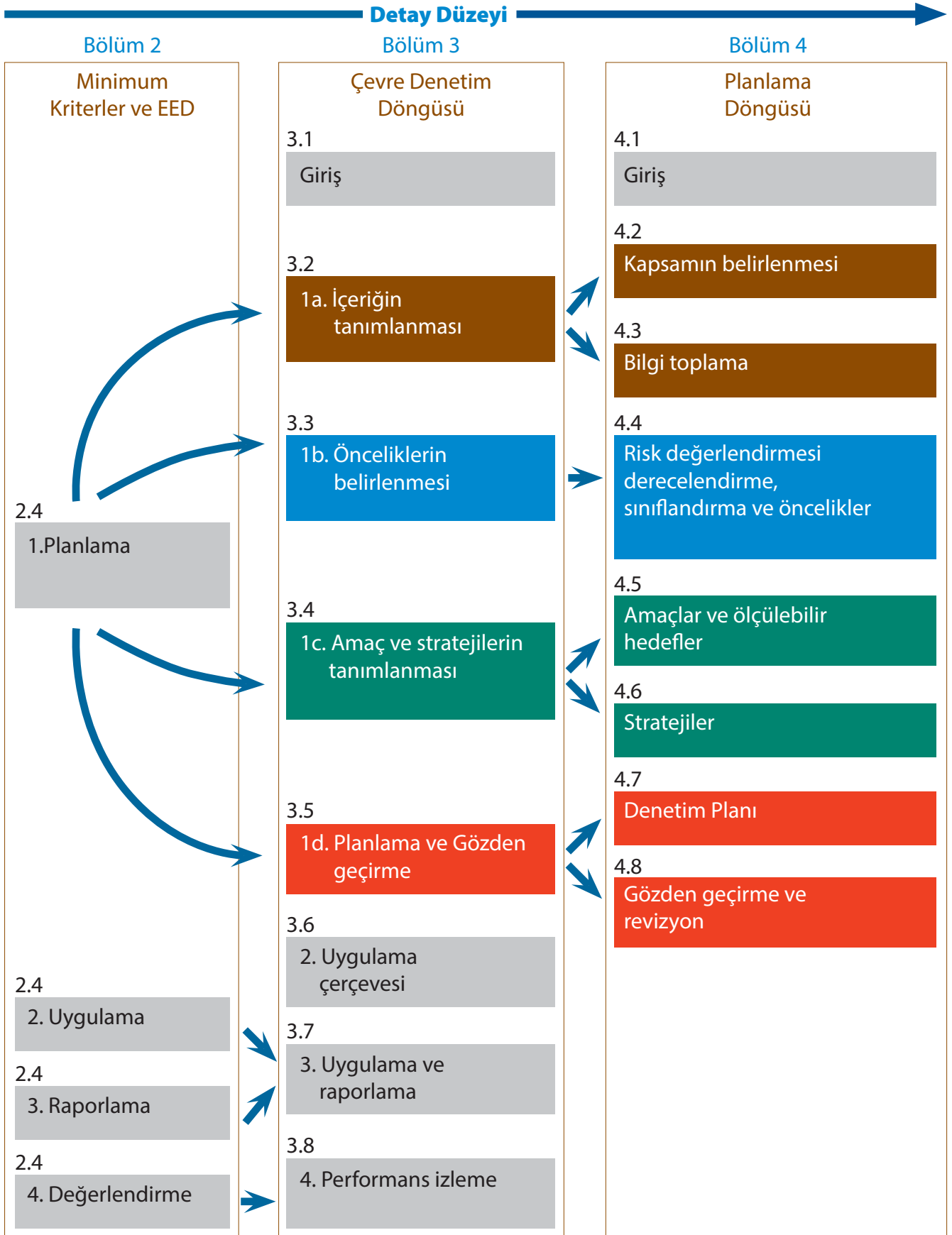
2. bölümde, minimum kriterler tavsiye kararı ve EED kapsamında planlama konusunda kriterlerin içeriği özetlenmektedir. Ayrıca tavsiye kararı kapsamında denetimlerin planlanmasının, çevre denetim döngüsünü oluşturan adımlardan biri olarak kabul edilmesi gerektiği açıklanmaktadır. Bu bölümde aynı zamanda denetim planlamasının ulusal mevzuattaki yerinden bahsedilmektedir.

3. bölümde, çevre denetim döngüsü üne giriş ile başlanıp adımların her birinin daha detaylı tanımları ile devam edilmektedir.

Son olarak, 4. bölümde, çevre denetimi döngüsünde "planlama döngüsü" olarak ifade edilen kavramı oluşturan adımların detaylarına yoğunlaşılmıştır.

Bir sonraki sayfada yer alan harita, sizlere bu belge içerisinde gezinebilmeniz için yardımcı olacaktır. Planlama döngüsünün iyi bir şekilde anlaşılması için, en azından 3. ve 4. bölümlerin okunması tavsiye edilmektedir.

1.3 İçerik Haritası

2 Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi ve Çevre Denetimi Yönetmeliği kapsamında planlamaya dair minimum kriterler

Çevre denetimi döngüsü, Bölüm 3'te de açıklanacağı üzere, temelini çevre denetimlerine yönelik minimum kriterler sağlanmasına ilişkin AB tavsiye kararı ve Endüstriyel Emisyonlar Direktifi'nden almaktadır. Bu bölümdeki metin tavsiye kararının ve direktifin kısa bir özetini vermektedir. Ayrıca Çevre Denetimi Yönetmeliği'ndeki ilgili maddelerden bahsedilmektedir.

2.1 Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı'na göre planlamaya dair minimum kriterler

Tavsiye kararı uyarınca tüm denetim faaliyetleri, üye ülkenin tüm topraklarını ve denetime tabi tüm tesis ve faaliyetleri kapsayan denetim planları hazırlanarak önceden planlanmalıdır.

Denetim planları, mevcut yasal gereklilikler, denetime tabi işletme bilgileri ve envanteri, bölgedeki önemli çevre sorunlarının ve işletmelerin mevzuata uyumluluklarının değerlendirilmesi temel alınarak oluşturulmalıdır. Planlar, işletmelerin çevresel etkileri ile oluşturdukları riskleri, işletmeciler raporları, iç izleme verileri, iç tetkik bilgileri ve önceki denetimlerin sonuçları gibi işletmeye ilişkin her türlü mevcut bilgiyi dikkate almalıdır.

Her bir denetim planı en azından:

- Üye ülke topraklarının tamamını veya bir bölümünü kapsayan coğrafi alanı tanımlamalıdır,
- Belirli bir süreyi kapsamalıdır, örneğin bir yıl,
- Revizyonu için belirli hükümler içermelidir,
- Kapsamına giren işletmelerin türlerini tanımlamalıdır,
- Çevresel riskleri temel alan rutin denetim programları içermelidir; bu programlar, uygun olduğu durumlarda, farklı türde veya belirli işletmelere yönelik saha ziyaretlerinin sıklığına yer vermelidir,
- Gerekliğinde kurum içi veya kurum dışı farklı denetim birimleri arasında koordinasyon sağlamalıdır.

Denetim planları "Aarhus" direktifi (halkın çevresel bilgiye erişimi konulu direktif) uyarınca halka açık olmalıdır.

2.2 Endüstriyel Emisyonlar Direktifi'ne göre planlamaya dair minimum kriterler

Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe giren Endüstriyel Emisyonlar Direktifi (EED) (2010/75/EU) çevre denetimlerine yönelik bağlayıcı nitelikte şartlar içermektedir. EED'nin 23. maddesinin önemli bir kısmı da çevresel risklerin değerlendirilmesi hakkındadır. "İki saha ziyareti arasındaki süre, ilgili tesislere ait çevresel risklerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ilkesine dayanmalı ve bu süre en yüksek risk grubuna ait tesisler için 1 yıl, en düşük risk grubunda yer alan tesisler için ise 3 yıldan fazla olmamalıdır."

Çevresel risklerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ilkesi, en az aşağıdaki kriterlere dayanmalıdır:

- (a) Emisyon türleri ve seviyeleri göz önüne alınarak, ilgili tesislerin insan sağlığı ve çevre üzerindeki potansiyel ve gerçek etkileri, yerel çevrenin duyarlılığı ve kaza riski;
- (b) izin şartlarına uygunluğa ilişkin kayıtlar;
- (c) AB eko-yönetim ve tetkik sistemine katılım (EMAS).

2.3 Çevre Denetimi Yönetmeliği'ne göre planlamaya dair minimum kriterler

Çevre Denetimi Yönetmeliği 21 Kasım 2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır ve ülkemizdeki çevre denetimleri için yasal gereklilikleri içermektedir. Yönetmeliğin 21. Maddesi denetim planları ile ilgili gereklilikleri belirtmektedir:

(1) Ülkenin çevre politikası ve stratejisi çerçevesinde Bakanlığın çevre denetimi konusundaki önceliklerini, genel amaç ve hedeflerini belirlemek üzere Bakanlık Denetim Birimi tarafından Denetim Planı hazırlanır. Bu plan veya planlar ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte oluşturulabilir. Denetim planı hazırlanırken, önceki denetim faaliyetlerinden elde edilen verilerden yararlanır.

(2) Her çevre denetimi planı en azından:

- a) Kapsadığı coğrafi alanı tanımlar,
- b) Belli bir süreyi kapsar,
- c) Gerektiğinde değiştirilebilir,
- ç) Kapsanan sahaların ve kontrol edilecek tesislerin türünü tanımlar,
- d) Çevresel riskleri dikkate alarak rutin çevre denetimleri için bir program belirlenir, bu programlar, farklı tür tesisler veya belirlenmiş tesisler için saha ziyaretlerinin sıklığını içerir,
- e) Şikayet, kaza, uygunsuzluk ve izin verme amacı gibi durumlarda yapılan, rutin olmayan denetimlerin usulünü de içerir.

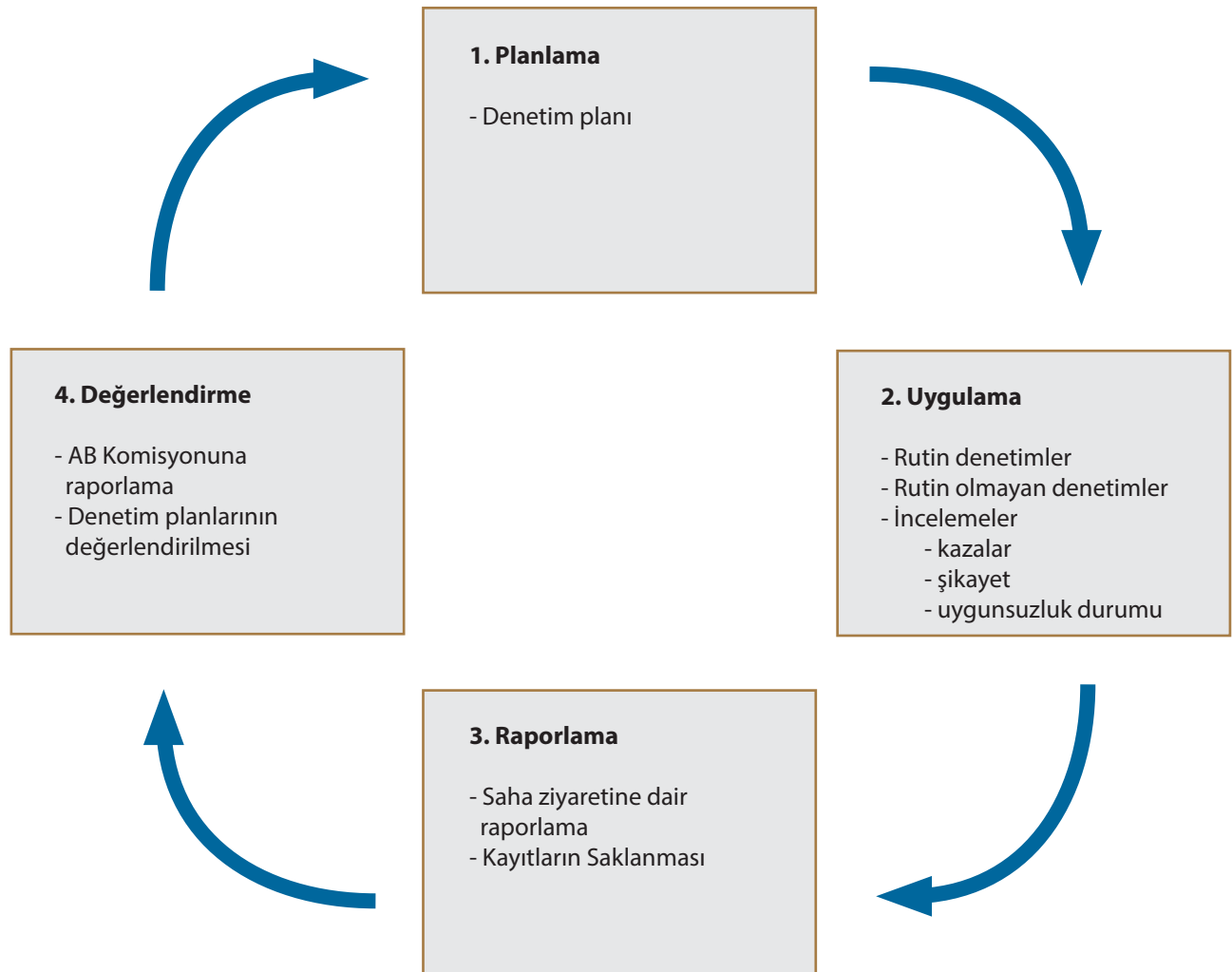
2.4 Denetim sürecinde bir adım olarak planlama

Planlama kendi başına bir uygulama olmadığı gibi tavsiye kararında da açıkça görüldüğü üzere diğer konularla doğrudan ilişkilidir.

Tavsiye kararının ele aldığı bu konular aşağıdaki başlıklar altında gruplandırılabilir:

- Planlama: Çevre denetimleri için planların oluşturulması
- Uygulama: Denetimlerin gerçekleştirilmesi ve kaza, şikâyet ve uygunsuzluk durumlarının araştırılması
- Raporlama: Denetimlerin, kazaların ve şikâyetlerin raporlanması ve denetim verilerinin saklanması
- Değerlendirme: Denetim planlarının uygulanmasının değerlendirilmesi ve Avrupa Komisyonu veya diğer 3. taraflara raporlanması.

Bu başlıklar altındaki faaliyetler, tavsiye kararında birbirini takip eden dört önemli adımı oluşturur. Aşağıdaki şekle bakınız.

Bu şekilde yer alan adımlar çevre denetimi döngüsünü oluşturur. 3. bölümde döngünün gelişmiş ve değiştirilmiş hali bulunmakta olup, döngünün farklı unsurları daha detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. 3. bölümde ayrıca çevre denetimi döngüsünün bir parçası olan planlama döngüsü yeni bir kavram olarak incelenmektedir.

3 Çevre Denetimi Döngüsü

3.1 Giriş

Çevre denetimi döngüsüne daha yakından bakıldığı zaman, sürecin biraz karmaşık olduğu ve aşağıda yer alan yedi adım ile açıklanabilecek daha detaylı bir ayırım yapılmasının daha faydalı olacağı görülmektedir:

1. İçeriğin tanımlanması
2. Önceliklerin belirlenmesi
3. Amaç ve stratejilerin tanımlanması
4. Planlama ve gözden geçirme

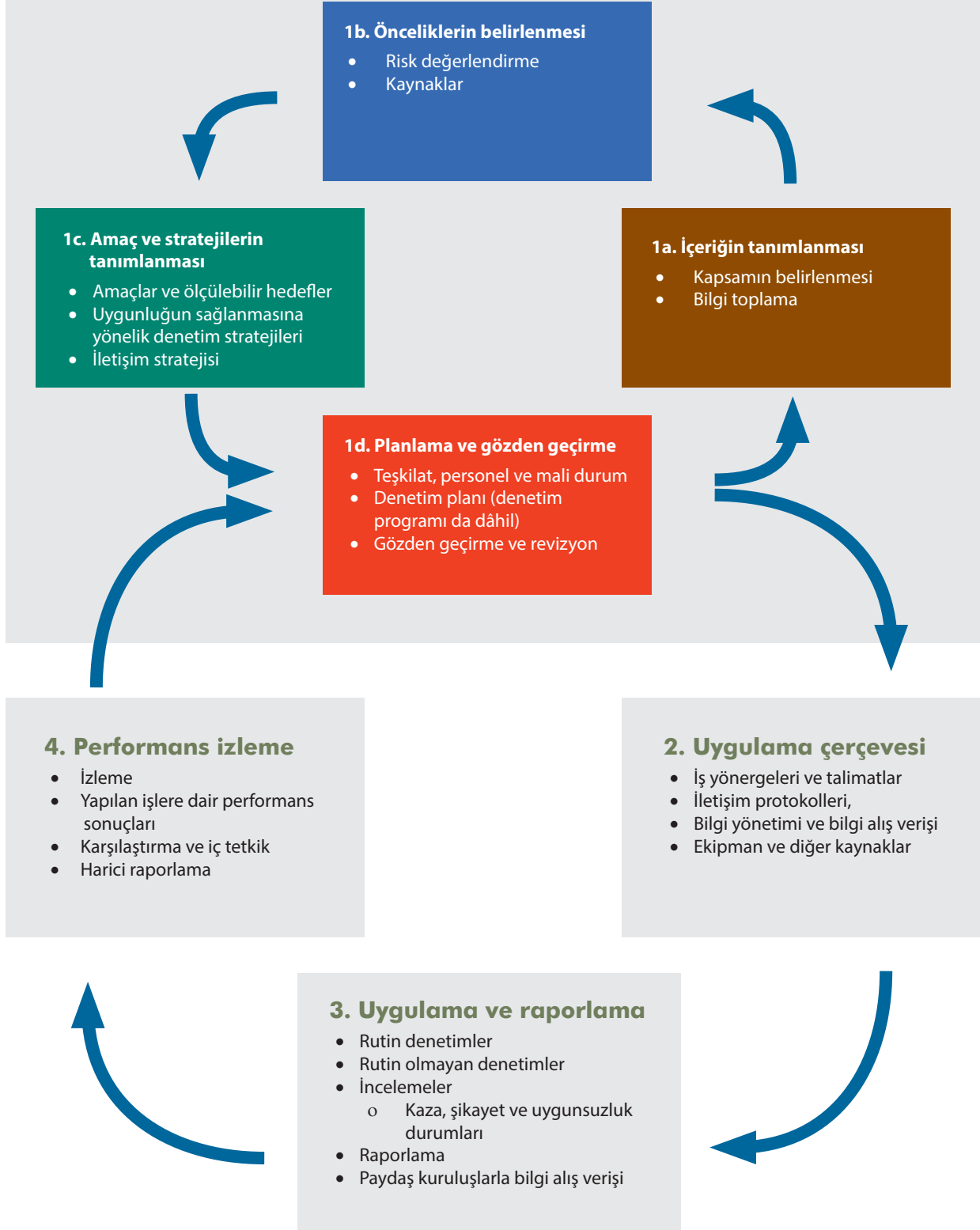
ve

5. Uygulama çerçevesi
6. Uygulama ve raporlama
7. Performans izleme

1., 2., 3. ve 4. adımlar döngüsel bir süreç olan planlama sürecini oluşturur. Denetim planının gözden geçirilmesi ile yeni bir denetim planı geliştirilmesi veya mevcut olanda değişikliğe gidilmesi sağlanacaktır.

5., 6. ve 7. adımlar denetim planı tamamlandıktan sonra gerçekleşmektedir. Bu adımlar denetim planının gözden geçirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu adımlar aynı zamanda 4. adımla birlikte yeni bir döngü oluşturmaktadır. Aşağıdaki şekil söz konusu iki döngünün birbirine nasıl bağlandığını göstermektedir.

1. Planlama

Döngüsel sürecin ilk adımı “İçeriğin tanımlanması (kutu 1a)”dır. Bu aşamada denetim birimi diğer görevleri ile birlikte yasal yükümlülüklerini de gözden geçirmektedir. Bu bölüm denetim planının kapsamını belirlemektedir. Kapsamın belirlenmesinin yanı sıra risk değerlendirmesi yapmak amacıyla bilgi toplanması da gerekmektedir.

İkinci adım ise “Önceliklerin belirlenmesi (kutu 1b)”dir. Bu adım risk değerlendirmesi ile başlamaktadır. Risk değerlendirmesi, tesis veya faaliyetlerin derecelendirilmesini ve sınıflandırılmasını sağlamaktadır. Bu adımda aynı zamanda öncelikler de tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, neye, ne kadar önem verileceği ya da verilmeyeceği belirlenmektedir. Bu adımın çıktısı olan öncelikler listesi (belirli bir zaman için), bir sonraki adımın girdisini oluşturmaktadır.

Üçüncü adım “Amaç ve stratejilerin tanımlanması (kutu 1c)”dır. Bu adım kapsamında denetim birimi denetim amaç ve hedeflerini belirlemektedir. Bu amaç ve hedefler nicel ve/veya nitel olarak sunulabilir. Başarılması istenen şeyin netleşmesinden sonra, bu amaç ve hedeflere ulaşabilmek için gerekli olan denetim stratejisi belirlenir veya mevcut strateji değiştirilebilir. Bu adımın çıktısı, amaçlar, ölçülebilir hedefler ve denetim stratejileri olup, bir sonraki adımın girdilerinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

Dördüncü adım ise “Planlama ve gözden geçirme (kutu 1d)” olup bu adımda denetim planı oluşturulmaktadır. Denetim planı belirli bir zaman dilimini kapsamakla birlikte 1a, 1b ve 1c nolu kutularda verilen adımları açıklamakta ve tanımlamaktadır. Denetim planının bir parçası ise denetim programıdır. Denetim programı, denetim planının bir eki olarak da yer alabilir ya da denetim planı içerisinde ayrı bir doküman olarak verilebilir.

Beşinci adım ise “Uygulama çerçevesi (kutu 2)”dir. Denetimler gerçekleştirilmeden önce gerekli tüm koşulların yerine getirildiğinden emin olunmalıdır. Uygun çalışma prosedürleri ve talimatları, yetkiler ve yetkinliklerle birlikte ekipmanların bulunması gereklidir.

Altıncı adım “Uygulama ve raporlama (kutu 3)”dır. Bu aşamada denetim gerçekleştirilir. Burada rutin ve rutin olmayan denetimler gerçekleştirilir ve bulgulara ilişkin raporlar yazılır. Gerçekleştirilen denetimlere ilişkin verilerin ve denetim çıktılarının erişilebilir ve düzgün bir veri tabanında saklanması gerekir.

Sürecin yedinci adımı “Performans izleme (kutu 4)”dir. Amaç ve hedeflere ulaşıldığından emin olmak için plan dâhilinde gerçekleştirilen faaliyetlerin çıktılarının (planlanan faaliyetler gerçekleştirildi mi?) ve sonuçlarının (faaliyetlerimizin etkisi nedir?) izlenmesi gerekmektedir. Bu bilgiler planların gözden geçirilmesi için kullanılabilir gibi ilgili bakana, meclise, halka ve Avrupa Komisyonuna raporlama yapmak amacıyla da kullanılabilir.

“Performans izleme (kutu 4)” adımı “Planlama ve gözden geçirme (kutu 1d)” adımına bir geçiş olduğu gibi, izleme sonuçlarının ve aynı zamanda içeriğin tanımlanması adımıyla olabilecek değişikliklerle birlikte denetim planı (denetim programı da dâhil) gözden geçirilerek revize edilebilecektir.

Bundan sonraki 7 bölümde yukarıda tanımlanan tüm adımlar daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

3.2 İçeriğin tanımlanması (kutu 1a)

İçeriğin tanımlanması, denetimlerin planlanmasına yönelik sistematik yaklaşımın ilk adımıdır. Risklerin belirlenmesi ve analiz edilmesi için gerekli olan girdidir. İdarenin yürütmek zorunda olduğu işlerin listesi, yapılacak faaliyetleri tanımlama ve denetim planının kapsamını belirlemede hayati önem taşımaktadır. Bu kapsam, idarenin genel görev ve amaçları ve aynı zamanda yasal yükümlülükleri ve yetkileri gibi unsurlar çerçevesinde belirlenmektedir. Denetim birimlerinin, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde başkalarınca belirlenen politikalara tabi olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca denetim birimi kamuoyunun, STK'ların, sanayicinin ve diğer paydaşların dile getirdiği bazı görüşleri dikkate alabilir. İlgili idarenin görev alanı kapsamına giren işletme ve tesisler hakkında çevresel etkilerine, izin durumlarına, uygunluk durumlarına vb. ilişkin bilgiler detaylı olarak toplanmalıdır. Bu bilginin bir kısmı denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi (kutu 3) yoluyla toplanmaktadır. Bu veriler ayrıca performans izleme sürecinde de değerlendirilmektedir. Bu adımda toplanan veriler, bir sonraki adımda risk değerlendirme sürecinde kullanılmaktadır.

Girdi: İlgili mevzuat ve düzenlemeler, denetim yapmak için yasal yükümlülükler, çevresel politikalar ve hükümetin diğer politikaları, çevresel değerlendirmeler, yönetim raporları, denetim raporları, şikâyetler, performans izlemeden gelen veriler.

Çıktı: Risk değerlendirmesi için veriler.

3.3 Önceliklerin belirlenmesi (kutu 1b)

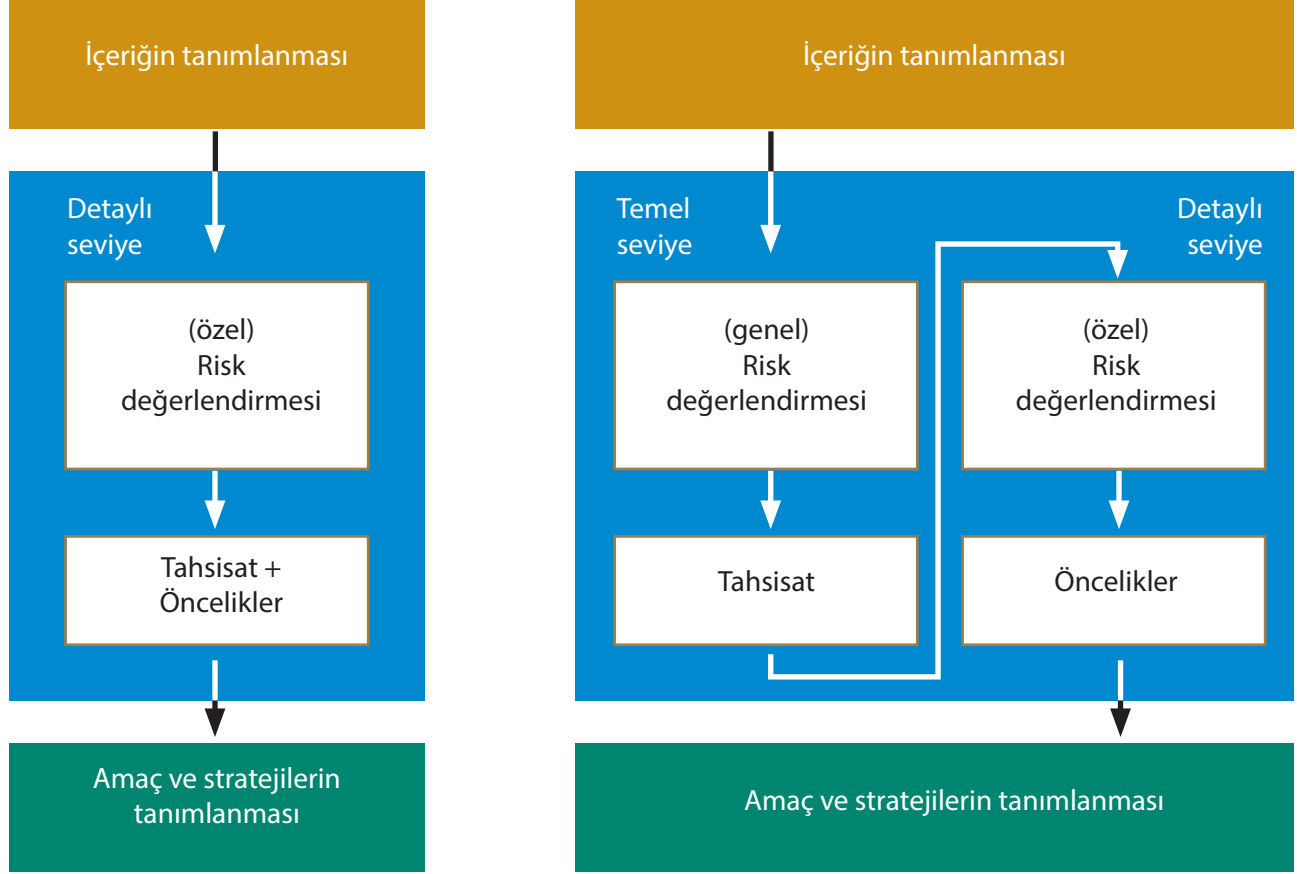
Önceliklerin belirlenmesi risk değerlendirmesi ile başlar. Risk değerlendirmesi için kullanılan yöntem, objektif ve uygulaması kolay olmalı ve aynı zamanda denetim birimleri arasında farklılık gösterebilmelidir. Bölüm 4.4'te, IMPEL tarafından geliştirilen Entegre Risk Değerlendirmesi Yöntemi (IRAM) açıklanmaktadır.

Risk değerlendirmesinin temel amacı, denetim biriminin iş yükünün önceliklendirilmesidir. Risk değerlendirmesinin sonucu, denetimin gerçekleştirilmesine harcanan çabayla birlikte, tesisin denetleme sıklığı veya bunlara ilişkin risklerin sınıflandırılması ile bir denetim biriminin yerine getirmesi gereken görevler şeklinde olabilir. İş yükünün önceliklendirilmesindeki amaç, denetim birimlerinin sınırlı kaynaklara sahip olması (denetçiler ve mali kaynaklar) ve bu kısıtlı kaynakların denetime tabi farklı tesisler arasında makul şekilde dağıtılması gerekliliğidir. Riske dayalı yaklaşımda en fazla denetim çabası, en yüksek risklere sahip tesislere verilmelidir (en yüksek risk en önce).

Bir taraftan sınırlı kaynaklar, diğer taraftan yasal yükümlülüklerin¹ çok ve çeşitli oluşu önceliklerin net olarak belirlenmesini gerektirmektedir. Öncelikler, faaliyet ve tesislerin genel özellikleri ve riskleri doğrultusunda yapılan risk değerlendirmesinin sonucunda belirlenmelidir. Bu tesis ve faaliyetler, yapılan risk değerlendirmesi doğrultusunda, "yüksek riskli", "orta riskli" ve "düşük riskli" olarak sınıflandırılabilir. Ayrıca denetim biriminin yaklaşımı her risk düzeyi için farklılık gösterebilir: risk düzeyi ne kadar yüksekse, denetim birimi o tesislerin denetimine o kadar fazla önem verecektir. Denetim yaklaşımı ihtiyaç duyulan kaynaklara ilişkin talebi belirlemekle birlikte denetim planı ve denetim programı ile doğrudan ilişkilidir.

¹Öncelikleri belirlerken denetim birimi yalnızca sorumlu olduğu yasal yükümlülükleri dikkate almalıdır.

Risk değerlendirmesi farklı seviyelerde gerçekleştirilebilir, aşağıdaki şekle bakınız.

Yalnızca belirli alanların (örneğin, Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik'te yer alan Ek-1 ve Ek-2 tesisleri) denetimiyle ilgilenen ve başka bir yükümlülüğü olmayan bir denetim birimi yalnızca detaylı seviyede risk değerlendirmesi ("özel" risk değerlendirmesi) yapmak isteyebilir.

Ancak, daha geniş görevlere sahip bir denetim birimi öncelikle genel görev alanları arasında (örneğin, işletmelere gerçekleştirilecek bileşik denetimler, su havzalarının kontrolü ve hava kalitesinin izlenmesi gibi görevler arasında) "temel seviyede" risk değerlendirmesi gerçekleştirebilir. Bu işlem "genel" risk değerlendirmesi olarak adlandırılmaktadır. Bunu takiben özel bir risk değerlendirmesi, genel risk değerlendirmesiyle elde edilen sonuçları detaylandırabilir. Örneğin, genel risk değerlendirmesinde öncelikler, çevre iznine tabi tesislerin denetimi, SEVESO tesislerinin denetimi, doğa korumaya ilişkin yasal zorunluluklara ilişkin denetim ve atıkların taşınmasına ilişkin denetim vb. farklı yasal görevler arasından belirlenir. Değerlendirmenin sonucunda her bir görev için bir risk puanı belirlenir ve bu puan, uygun denetim süresinin atanmasına rehberlik etmesi amacıyla kullanılabilir. Bu şekilde, genel risk değerlendirmesinin sonucu, özel risk değerlendirmelerine girdi oluşturur.

Bu yöntemlerin her ikisinin de sonucu, açık ve sistematik bir süreç yürüten Denetim Birimlerinin, genel görev alanları arasında ve her bir genel görev alanı içinde gerçekleştirilecek olan iş bünyesindeki kaynakları atayabilecek olmasıdır.

Diğer bir ifadeyle, bahsi geçen farklı risk değerlendirmesi işlemleri, aynı veya farklı personel tarafından farklı şekilde detaylandırılarak gerçekleştirilmektedir. Bu farklı risk değerlendirmesi seviyeleri arasında, risk kriterleri farklılık gösterse dahi, kullanılan yöntem aynı olabilir.

Bir denetim birimi risk değerlendirmesi yaparken üçüncü kişilere danışmak isteyebilir. Özellikle diğer (denetim) idarelerin danışmanlığı, veri paylaşımı, ortak risk değerlendirmesi yapma vb. gibi faydalar sağlayabilir.

Girdi: Risk değerlendirmesi için veriler.

Çıktı: Belirlenen öncelikler.

3.4 Amaç ve stratejilerin tanımlanması (kutu 1c)

Önceliklere dayalı olarak, denetim birimi amaç ve hedeflerini belirler. Bu amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılamayacağını belirlemek için çıktılar ve sonuçlar izlenmelidir. Bu genellikle performans göstergeleri kullanılarak yapılmaktadır. Sonuçlara ilişkin faydalı olabilecek performans göstergelerinden bazı örnekler şunlardır:

- Meydana gelen olayların ve şikâyetlerin miktarı,
- Mevzuata uygunluk seviyesi,
- Denetim birimi tarafından belirli kirleticiler veya belirli risklere yönelik azaltma hedeflerinin gerçekleştirilme başarısı,
- Denetim biriminin diğer idarelerle işbirliği içerisinde hava, toprak ve su kalitesinin geliştirilmesinde kaydettiği ilerleme.

Denetim birimi amaçlarını işletmelere ve idareye en az yük oluşturacak şekilde denetim stratejileri ile ilişkilendirmelidir. Bu şekilde amaçlarını etkili ve aynı zamanda verimli olarak gerçekleştirebilecektir. Bunun yanı sıra denetim birimi bazı iletişim stratejileri kullanarak kendi içinde ve diğer yetkili idarelerle bilgi alışverişi sağlayabilir.

Amaç ve strateji belirlenirken ele alınabilecek konular şunlardır:

- Denetim birimleri ve diğer idareler arasında işbirliği ve bilgi alışverişi,
- Denetimin türü ve şekli,
- İşletmecî tutumunun denetim sıklığına olan etkisi;
- Uygunsuzluk durumunda izlenecek idari ve/veya adli yollar kesin, açık ve adil olmalıdır.

Bu kitapta kullanılan "strateji" terimi, amaçlara ulaşmak için izlenen yolu ifade etmektedir.

Girdi: Belirlenen öncelikler.

Çıktı: Amaçlar ve ölçülebilir hedefler ile denetim ve iletişim stratejileri.

3.5 Planlama ve gözden geçirme (kutu 1d)

Önceki adımları (1a, 1b ve 1c) temel alarak denetim birimi denetim planını ve denetim programını hazırlamalıdır. Denetim planı stratejik bir belge olarak görülebilir ve uygulamaya yönelik detaylı bilgi (örneğin, tesislerin adları veya planlanan denetimler ve denetim türü/tarihi) içermez.

Bir denetim planı aşağıdakileri tanımlar:

- Sahip olduğu görev ve sorumluluklar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmek istediği amaçlar;
- Politik, çevresel, yasal, yapısal, iktisadi ve diğer koşullar çerçevesinde denetim biriminin gerçekleştirmesi gereken denetim faaliyetleri;
- Denetim biriminin denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek için benimsediği stratejiler;
- Bu amaçları, koşulları ve stratejileri göz önünde bulundurularak denetim faaliyetleri açısından önceliklerin nasıl belirlendiği;
- Öncelikler.

Halkın denetim biriminin, belirlenen süre içinde ne planladığını bilmeye hakkı vardır (şeffaf olunmalıdır) ve bu nedenle planın halkın erişimine açık olması gerekmektedir. Ancak denetim birimi planın bir bölümünü (örneğin denetim programı) saklı tutabilir. Bunun nedeni, plan dâhilinde habersiz gerçekleştirilecek denetim ve uygulamaların bulunması ve bu gibi faaliyetlerin verimini kaybetmesinin önüne geçilmesidir.

Denetim planı, denetim programı oluşturmak için kullanılacaktır. Bu program tesislerin adları, denetimlerin tarihleri veya türleri, görevlendirilen denetçiler gibi bilgileri içermelidir.

Denetim planını ve denetim programını hazırlanırken, teşkilat, personel ve mali koşulları göz önünde bulundurmak gereklidir. En önemlisi denetim planı ve denetim programı, mevcut kaynaklar ve bütçeler ile uygun olmalıdır ve teşkilat yapısı ile uyumlu olmalıdır.

Denetim planının gözden geçirilmesi ve revizyonu da bu adımın bir parçasıdır. Sürecin devamında, "Performans izleme (kutu 4)" adımından sonra, bu adıma (kutu 1d) dönülür. Denetim planının (denetim programı dâhil) izlenmesi ve değerlendirilmesine dayalı olarak, gözden geçirilmesi ve gerek görülürse revize edilmesi gerekir.

Girdi: İçerik, risk değerlendirmesi, öncelikler, amaçlar ve ölçülebilir hedefler, denetim ve iletişim stratejileri ve performans izlemenin sonuçları.

Çıktı: Denetim planı ve denetim programı.

3.6 Uygulama çerçevesi (kutu 2)

Uygulama çerçevesi çeşitli denetim faaliyetlerinin (örneğin saha ziyareti ile uygunluğun kontrol edilmesi, idari para cezası verilmesi gibi yaptırım faaliyetleri, bilgilendirme çalışmaları yapılarak mevzuata uygunluğun desteklenmesi vb.) gerçekleştirilmesini sağlar. Bu adım denetim faaliyetlerinin etkin, verimli, profesyonel ve tutarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi için gereklidir.

Uygulama çerçevesi en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- Rutin ve rutin olmayan denetimlere ilişkin yönergeler
- Yaptırım uygulamak için prosedürler
- Denetim ve yaptırım kılavuzlarının geliştirilmesi
- Halk (bilgiye erişim) ve sanayicilerle iletişim kurmak için protokoller
- Bilgi yönetimi (örneğin, bilgi sistemleri) ve bilgi alışverişi (kurum içi ve diğer kuruluşlar ile)
- Gerçekleştirme için gerekli koşullar
 - o Açık yetkilendirme ve yetkiler (örneğin, sahaya ve bilgiye erişme konusunda yasal hak)
 - o Planlama, programlama ve izleme sistemi
 - o İhtiyaç duyulan imkânlar ve malzemeler (örneğin, bilgisayarlar, ulaşım, iletişim araçları)
 - o Ekipmanın bakımı ve kalibrasyonu

Girdi: Denetim programını da içeren denetim planı (1a, 1b ve 1c adımlarında verilen bilgileri içeren)

Çıktı: Denetimleri gerçekleştirmek için koşullar.

3.7 Uygulama ve Raporlama (kutu 3)

Bu adımda denetimler fiili olarak gerçekleştirilir: çeşitli denetim faaliyetleri (uygunluk kontrolü ve uygunluk desteğini amaçlayan) hazırlanır ve gerçekleştirilir. Genel olarak, denetim faaliyetleri rutin denetimler, rutin olmayan denetimler ve kaza, şikâyet gibi durumlarda gerçekleştirilen incelemelerden oluşmaktadır. Bu faaliyetlerin çoğu bir önceki adımda hazırlanan uygulama çerçevesinde belirtilen prosedürler doğrultusunda gerçekleştirilebilir. İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve bilgi alışverişi de bu adımın bir parçasıdır.

Gerçekleştirilen denetim faaliyetleri, faaliyetlerin sonuçları ve takibi (uygulanan yaptırımlar) hakkında bilgiler ulaşılabilir bir veritabanında saklanmalıdır.

Uygulama ve raporlama en azından aşağıdakileri kapsamalıdır;

- Rutin saha ziyaretleri
 - Aşağıdaki unsurlar çerçevesinde çevresel etkinin incelenmesi:
 - Denetim programı
 - Çevre mevzuatı
 - Denetim biriminin yapısal düzenlemeleri
 - İşletmecinin bilgi düzeyini artırmak ve güçlendirmek
 - İzin ve yetkilerin değerlendirilmesi
- Rutin olmayan saha ziyaretleri
 - Şikâyetler
 - Kazalar ve olaylar
 - Uygunsuzluk durumları
 - Yeni izin verilmesi
 - İznin yenilenmesi
- Kaza, olay ve uygunsuzluk durumlarının incelenmesi
 - Nedenleri ve etkilerinin ortaya çıkarılması
 - Sorumluluklar, yükümlülükler ve sonuçları
 - Denetim birimine sonuçların iletilmesi
 - Takip yapılması
 - Etkiyi azaltma/iyileştirme yönünde faaliyetler
 - Önlemeye yönelik faaliyetler
 - İşletmecinin aldığı önlemler
 - Faaliyetler ve yaptırımlar
 - İşletmeye ait izleme verilerinin değerlendirilmesi, bilgilendirme çalışmalarının düzenlenmesi gibi diğer uygunluk kontrolü ve uygunluk desteği faaliyetleri
- Raporlama
 - Her saha ziyaretinden sonra
 - Proses ve denetim verilerinin saklanması
 - Sonraki faaliyetler için değerlendirme
 - En kısa sürede bitirilmesi
 - Rapor kayıtlarının tutulması
 - Erişilebilir veri tabanı
 - İşletmeye iletilmesi
 - Halka açık olması (örneğin 2 ay içinde)
- İlgili kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişi

Girdi: Denetim programı ve uygulama çerçevesi.

Çıktı: Denetim faaliyetleri ve sonuçları.

3.8 Performans izleme (kutu 4)

Denetim birimi, denetimin ve uygulama sürecinin sonuçları ile etkilerini sistematik olarak izlemeli ve bu izleme verilerine dayanarak hareket etmelidir.

Denetim biriminin kurum içinde veya ulusal veya AB düzeyinde raporlamada bulanabilmesi ve amaç ile hedeflere ulaşıp ulaşılamadığını kontrol edebilmesi için performans izlemesi yapılmalıdır. Denetim planının verimliliğini değerlendirmek için somut performans göstergeleri kullanmak önemlidir. Göstergelerin etkinliği konusundaki öngörü, hangi araç ve stratejilerin mevzuata uyumu sağlama konusunda en iyi olduğunu belirlemeye yardımcı olabilir ve halk ile paydaşların denetim biriminin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini incelemelerine olanak sağlayabilir. İzleme farklı düzeylerde gerçekleştirilebilir.

Denetim programı düzeyinde; ilerlemenin düzenli olarak izlenmesi performans göstergeleriyle (örneğin, planlanan denetim sayısı ile gerçekleştirilen denetimler) gerçekleştirilebilir. Bu düzeydeki izleme, programın uygulanmasına ilişkin bilgi vermelidir (altı aylık veya üç aylık dönemler halinde gerçekleştirilebilir). Ayrıca bu izleme, denetimlerin veya şikâyetlerin sonucunda alınan idari yaptırım kararları ile buna bağlı olarak alınan önlemlerin izlenmesini de kapsamalıdır.

Performans izleme planının başarısı ile ilişkili olarak daha üst düzeyde de gerçekleştirilmelidir. Bu düzeyde yapılacak izleme, planın sonuçlarına, amaç ve ölçülebilir hedeflerine (örneğin, çevre koşullarında düzelme, mevzuata uygunlukta artış) ilişkin yapılan ölçüm ve değerlendirmeler ile plan çıktılarının/sonuçlarının ulusal veya AB ve benzeri düzeyde yapılan raporlamaları da kapsamalıdır.

Performans izleme en azından aşağıdakileri kapsamalıdır:

- İzleme
 - Personelin performansı (çıktı)
 - Sonuçların izlenmesi (sonuç)
- Gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesi, performans sonuçları
 - Yıllık raporlar
 - Diğer denetim birimleri ile yapılan protokollere ilişkin rapor
 - Düzenleyici döngü içindeki girdiler
 - Sonuçlar ve tavsiyelere ilişkin geri bildirim
- Karşılaştırma ve iç tetkik
- Harici raporlama
 - Halkın erişimine açık
 - Yerel, bölgesel seviyeden halka ve ulusal düzeye
 - Ulusal otoriteden Avrupa Komisyonuna
 - Personel ve kaynaklar hakkında veriler
 - Denetim planına ilişkin performans
 - Gerçekleştirilen denetimlerin özeti
 - Mevzuata uyumun derecesi
 - Şikâyetler, kazalar ve olaylar sonucunda alınan önlemler
 - Uygunsuzluk durumları sonucunda alınan önlemler

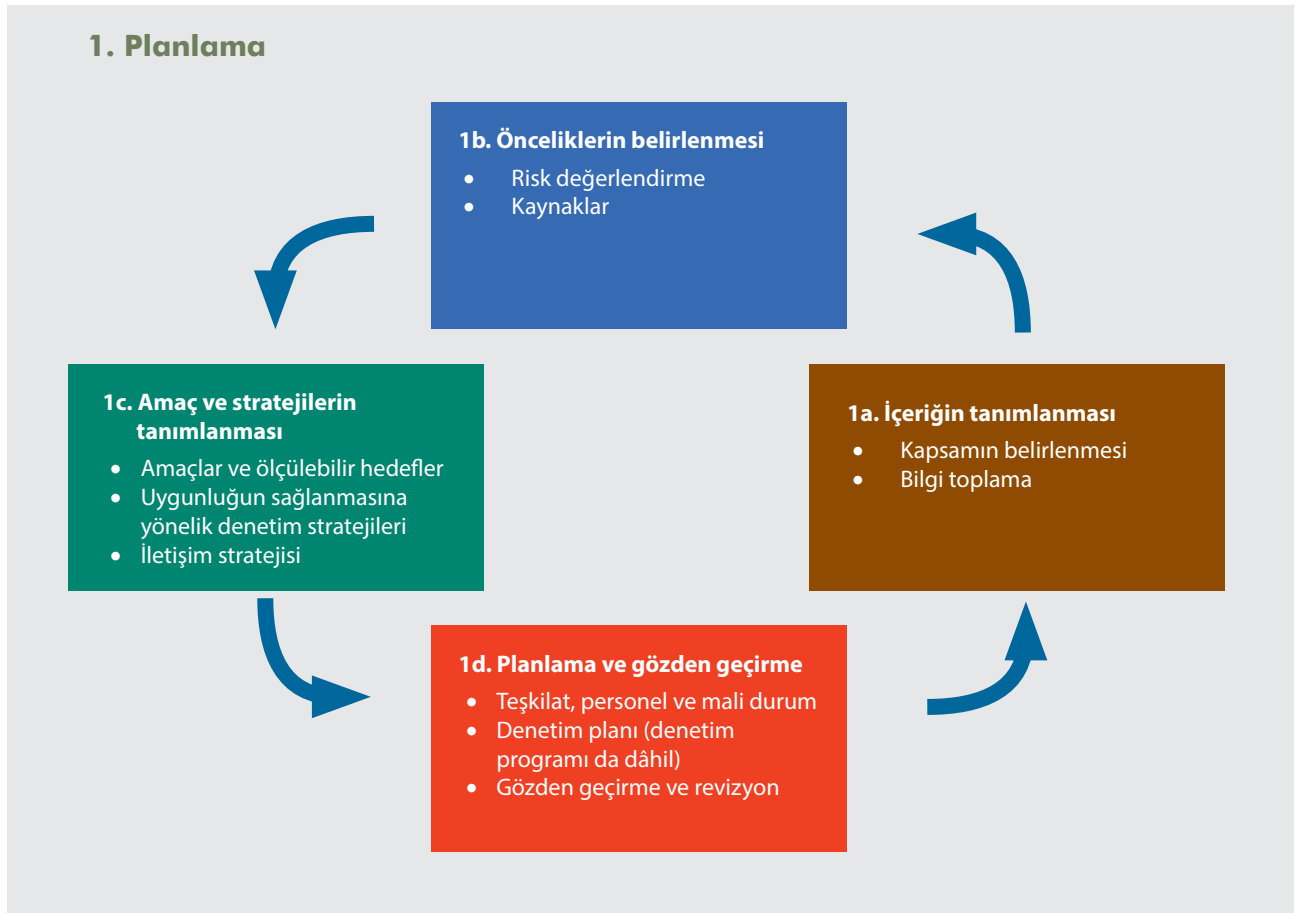
Girdi: Denetim faaliyetleri ve sonuçları hakkında bilgi.

Çıktı: Denetim planının (sonuç) ve denetim programının (çıktı) incelenmesi ve kurum dışı kullanım için hazırlanan raporlar.

4 Planlama Döngüsü

4.1 Giriş

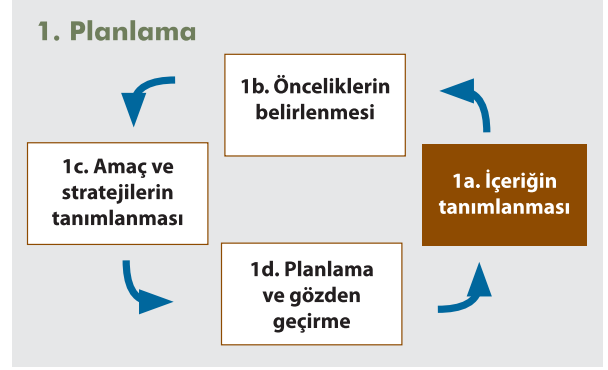
Bölüm 3.2'den 3.5'e kadar planlama döngüsünü oluşturan dört adımın tanımları verilmiştir.

İleriki 7 bölümde bu dört adıma daha detaylı olarak değinilecektir. Bu adımlar arasında farklı unsurlar seçilebilir. Her bölümün başlangıcında sağ üst köşedeki şekil o unsurun planlama döngüsündeki yerini göstermektedir.

4.2 Kapsam belirlenmesi

Kapsam belirlenmesi, "İçeriğin tanımlaması" başlığının bir parçasıdır.

Bu unsur, planlama sürecinin ileri aşamalarında incelenmesi gereken alanları ve faaliyetleri belirlemeyle ilgili olup denetim planının kapsamını belirler. "Bilgi toplama" (Bölüm 4.3) unsuru ile birlikte risk değerlendirmesi için girdi sağlar.

Aşağıdaki tablo, denetim biriminin, envanter oluştururken göz önünde bulundurması gerekebilecek ilgili tüm unsurların listesini vermektedir.

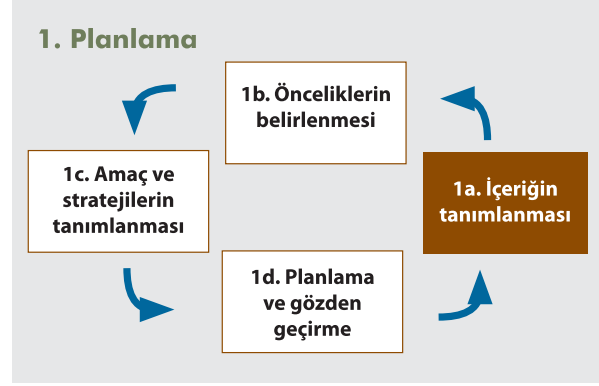
Kapsam belirlenmesi ile ilgili unsurlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Denetim biriminin yetki alanına giren coğrafi alan
- Denetim biriminin misyonu ve amaçları (genel olarak)
- Denetim biriminin ulaşmaya çalıştığı çevresel sonuç
- Denetim biriminin yasal yükümlülükleri ve yetkileri
- Denetim birimine denetim yetkisini veren, AB düzeyinde, ulusal düzeyde veya bölgesel düzeyde geçerli mevzuat
- AB mevzuatında ortaya konulan denetim yükümlülükleri
- Oluşturulan çevre politikası (ulusal) ve öncelikler
- Paydaşlarla olan ilişki (örneğin, STK'lar, sanayi odaları)
- Kamuoyu
- Denetim biriminin denetlemeye yetkili olduğu faaliyetler ile işletmelerin kaydı. Örneğin;
 - Sanayi sektörleri
 - Türleri ve büyüklükleri
 - Sayıları ve tesislerin coğrafik dağılımı
- Denetim idaresinin yetki alanına giren konu başlıkları (su, hava, atık, kimyasallar, güvenlik, vb)
- Denetim biriminin mevcut kaynakları (mali, personel, ekipman vb.)
- Kapsanan denetim türleri (kontrol, mevzuata uyum teşviki, eğitim, bilgi transferi vb)

4.3 Bilgi toplama

Bilgi toplama, "İçeriğin tanımlanması" başlığının bir parçasıdır.

Bu unsur, Bölüm 4.2'de belirlenmiş olan alanlar ve denetime tabi faaliyetler/tesisler konusunda risk değerlendirmesi yapmak için ihtiyaç duyulan detaylı bilginin toplanması ile ilgilidir. Bu aşama risk değerlendirmesi için girdi sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, belirli alanlar ve faaliyetler ile ilgili öncelikleri belirlemek amacıyla denetim biriminin bu alan ve faaliyetler ile ilgili farklı riskleri öngörmesini ve bunları değerlendirmesini sağlamaktadır.

Bu aşamayla ilgili konular aşağıdaki gibidir:

Çevre

- İlgili alana ilişkin çevresel unsurlar (çevre, güvenlik, halk sağlığı, doğa vb.)
- Çevrenin durumu ve çevreye (ortama) dair eğilimler hakkında bilgi (örneğin izleme ağından elde edilen veriler)

Tesisler

- Sektöre özgü konular/ihtiyaçlar, örneğin uzmanlık, genel eğilim, kültür, mevzuata uyum durumu ve hedef grubun (sanayinin) ekonomik durumu
- Belirli bir alandaki denetim planı kapsamına giren küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayısı, yeri ve faaliyet dalları hakkında bilgi
- Mevzuata ve ulusal veya yerel hedeflere göre denetimlerin (asgari) sıklığı
- Denetime tabi tesis ve faaliyetlerin her biri hakkında bilgi, örneğin:
 - Yasal gereklilikler ve izin durumu
 - Emisyonlar/deşarjlar (emisyon izleme sonuçları), çevresel etki, risk, kazalar/olaylar
 - Tesisin karmaşıklığı
 - Tesisin yeri
 - Mevzuata uyum geçmişi/eğilimi (denetim geçmişi)
 - Performans kaydı (örneğin, çevresel yönetim sistemleri, iç izleme ve raporlama, güvenlik yönetim sistemleri, iç tetkikler, denetim biriminin deneyimleri)
 - İlgili şikayetler

Genel

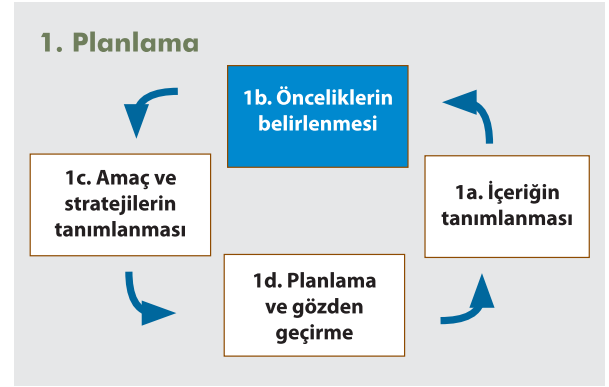
- Uygulanması gereken mevzuattaki değişiklikler
- Mevzuat veya izinde yer alan gerekliliklerin niteliği ve uygulanabilirliği
- Sektörel araştırma, üçüncü kişiler (örneğin, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları vb.) tarafından oluşturulan politikalar ve mekânsal planlar
- Diğer kurum ve kuruluşlar ile koordinasyon ve işbirliği
 - Geri bildirim ve önceki denetimlerin değerlendirmesi
 - İhlal olasılığı (örneğin, mevzuata uymamanın getirdiği büyük bir mali kar söz konusu mudur?)

Tüm bu bilgiyi bir araya getirmek, saklamak ve kullanmak için denetim birimi etkili bir veri yönetim sistemine sahip olmalıdır. Bu açıdan yazılım uygulamaları faydalı araçlardır. Bu bilgi sistemlerini güncel tutmak büyük önem arz etmektedir. Örneğin, her denetimden sonra, tesisler değiştiğinde, şikayetler alındığında veya kazalar olduğunda güncellenmelidir.

4.4 Risk değerlendirmesi ve kaynak tahsisi

Risk değerlendirmesi, kutu 1b "önceliklerin belirlenmesi"nin bir parçasıdır ve risklerin analiz edilmesini ve belirlenmesini içerir (bu uzman görüşünü de kapsar).

Risk ifadesinin birçok tanımı bulunmaktadır. Bu rehber kitapta kullanılan tanım şu şekildedir: Denetim planlamasında bir (endüstriyel) faaliyete ilişkin Risk, işletmecinin kanunlarca öngörülen düzenlemelere veya izin şartlarına uygunluk göstermemesi halinde, faaliyetin çevre veya insan sağlığı üzerindeki (potansiyel) etkisi olarak tanımlanmaktadır.

Başlangıç olarak, bazı temel varsayımlarda bulunulması ve kavramların tanımlanması gerekmektedir:

Risk, sonucun (etkinin) büyüklüğüne ilişkin bir fonksiyondur ve bu sonucun olasılığı şu şekilde gerçekleşecektir: Risk = f (etki, olasılık)

Bu rehber kitapta risk şu şekilde tanımlanmıştır:

$$\text{Risk} = \text{Etki} * \text{Olasılık}$$

Etki kaynağa (ne kadar güçlü olduğuna) ve etkiye maruz kalana (zarar görebilme derecesine) bağlıdır. Yani, kaynağın alıcı üzerindeki etkisi nedir?

Bu rehber kitapta etki, Etki Kriteri ile temsil edilmektedir.

Olasılık, yönetim seviyesinin (kanunlara, düzenlemelere, izinlere uygunluk, tutum, işletmenin yaşı vb.) fonksiyonu şeklinde görülmektedir.

Bu rehber kitapta olasılık, İşletmeci Performans Kriteri ile temsil edilmektedir.

$$\text{Risk} = \text{Etki} * \text{Olasılık}$$

Etki Kriteri (EK)

Etkinin ölçülmesi için tesis, etki kriterine göre derecelendirilir. Etki kriteri, denetim birimleri ve görevlerine göre değişiklik gösterebilir. İzne tabi tesislere ilişkin risk değerlendirmesinde, aşağıdaki etki kriterleri uygun örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır:

- Hava kirliliğinin miktarı/niteliği
- Su kirliliğinin miktarı/niteliği
- Toprak ve yeraltı suyunun (potansiyel) kirliliği
- Atık üretimi veya atık yönetimi
- Tehlikeli maddelerin miktarı
- Yerel sıkıntılar (gürültü, koku)

Ek III'te, kullanılacak olan etki kriterlerinin listesini bulabilirsiniz.

Etki ölçülürken, sonucun büyüklüğü ve etkiye maruz kalanın zarar görme derecesi dikkate alınır.

Emisyonun büyüklüğü ve alıcının duyarlılığına açıklık getirmek için, o madde için 2 etki kriterini kullanmak zorunda olduğunuza lütfen dikkat edin.

Örn. Hava:

- Etki Kriteri (EK)1 = atılan maddenin miktarı
- Etki Kriteri (EK)2 = etraftakilerin uzaklığı ve zarar görebilirliği

İşletme Performans Kriteri (İPK)

Yönetim kalitesi, kanun, düzenleme, izin vb. unsurlara uygunluk, işletmecinin tutumu, işletmenin yaşı gibi unsurların olasılığı etkilediği düşünülmektedir. Bunu göz önünde bulunduracak olursak, tesis, işletme performans kriterlerine göre puanlandırılabilir. Örn:

- İşletmecinin tutumu
- Uygunluk
- Bir çevre yönetim sisteminin uygulanması (örn: EMAS)
- Tesisin yaşı.

İşletme performans kriterleri riski, hem olumlu (iyi uygunluk) hem de olumsuz yönde (tesis eski olması) etkileyebilir.

Ek IV'te, kullanılabileceğiniz işletme performans kriterlerinin listesini bulabilirsiniz.

Ağırlık katsayısı (AK) ve ağırlık etkeni (AE)

Risk değerlendirmesinde yer alan her etki kriterinin veya işletme performans kriterinin önemi aynı değildir. Bu nedenle ağırlıklandırma devreye girer ve hesaplamada bir kriter diğer bir kriterden daha fazla ağırlığa sahip olabilir. Ağırlıklandırmanın kullanılması genelde politik bir seçimdir. Denetim birimine, risk değerlendirmesinin kolay bir şekilde ayarlanması ve politik önem söz konusu olduğunda yeni önceliklerin belirlenmesi konusunda yetki sağlar.

IRAM içinde iki tür ağırlıklandırma kullanılır, ağırlık etkeni ve ağırlık katsayısı.

Toplandığı durumda, bir "ağırlık etken"inden (AE) bahsediyoruz:

- $EK(\text{ağırlıklandırılmış}) = EK + AE$

Çarpıldığı durumda, "ağırlık katsayısı"ndan (AK) bahsediyoruz:

- $İPK(\text{ağırlıklandırılmış}) = İPK * AK(İPK)$,
- Denetim profili = $EK(\text{ağırlıklandırılmış}) * AK(DENTM)$

Risk kategorisinin belirlenmesi

Riske dayalı yaklaşım konusunda Avrupa'da genelinde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler üç gruba ayrılabilir: Doğrusal Ortalama Değer, Riskin Ortalama Değeri ve Maksimum Değer.

Sistemlerin tümü, bir veri tabanı veya bir ağ içerisindeki çalışma sayfası veya tek başına bir sistem dahilinde çalışmaktadır. Yöntemler ve araçların bir çoğu diğer kuruluşlarda veya AB üye devletlerinde kullanılan sistemlerin kopyaları olsa da, denetim biriminin gerçek ihtiyaçlarına karşılık verebilmesi amacıyla özelleştirilmişlerdir. İyi veya kötü diye bir sistem yoktur. Her birinin kendine has avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır.

Risk Değerlendirmesi Yöntemlerinin Türleri

1. Doğrusal Ortalama Değer

$$\text{Risk} = (K1A1 + K2A2 + \dots + KnAn)/n$$

2. Riskin Ortalama Değeri

$$\text{Risk} = (K1A1 + K2A2 + \dots + KnAn)/n * O$$

3. Maksimum Değer

$$\text{Denetim sıklığı} = \text{Maks}(DS1, DS2, \dots, DSn)$$

K = etki kriteri

A = ağırlık katsayısı

O = görülme olasılığı

Maks = bir şeyin maksimumu

DS = sabit sıklıktaki denetim görevi

Kurala Dayalı Yöntem - IRAM

Kurala dayalı yöntem olan IRAM (Entegre Risk Değerlendirme Yöntemi), easyTools proje ekibi tarafından, üç metodun avantajları bir araya getirilerek geliştirilen bir yöntemdir. Bu yöntemde dezavantajların sınırlandırılması sağlanmıştır.

IRAM aynı zamanda etki kriterleri, olasılık kriterleri ve risk kategorilerini birbirinden ayırır. Etki kriterlerinin puanları, maksimum değer yöntemine benzer bir şekilde, risk kategorilerine ve böylece denetim sıklıklarına doğrudan bağlanmıştır. Maksimum değer yönteminde bir denetim görevi en yüksek denetim sıklığını ortaya çıkarır, ancak IRAM'da, değerlendirmeye başlamadan önce, en yüksek denetim sıklığının oluşması için bir denetim görevine ilişkin kaç tane en yüksek puana ihtiyaç duyulduğuna denetim koordinatörü karar verir. IRAM'da buna "Kural" adı verilir. Değerlendirme için ne kadar çok etki kriteri kullanılırsa, en yüksek denetim sıklığının ortaya çıkması için "gerekli" olan en yüksek puan sayısı o kadar fazla olur. Bu, ortalama değer yöntemlerinden açık bir farklılıktır. En yüksek puanlar, diğer kriterlerin düşük puanlarıyla azaltılamaz. IRAM ile birlikte 4 önemli prensip ortaya çıkar, bkz. aşağıdaki kutucuk.

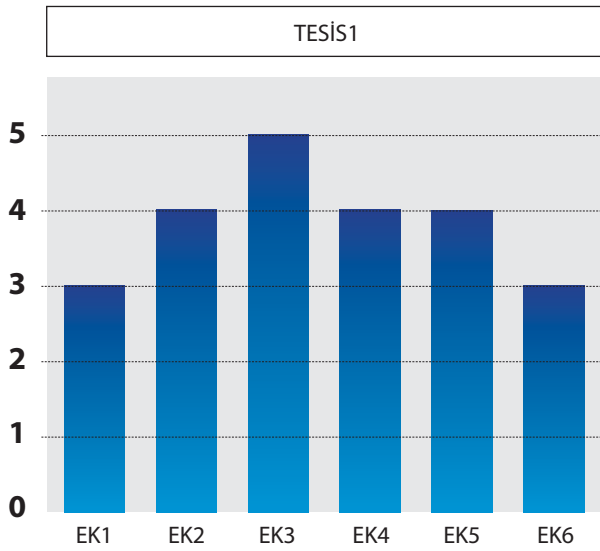
IRAM İlkeleri

1. Denetim sıklığı, en yüksek puan değerine göre belirlenir;
2. Belirlenen minimum sayıdaki en yüksek puanlar ("Kural" adı verilir) karşılanmadığı takdirde, denetim sıklığı bir basamak azaltılır;
3. Denetim sıklığı, işletmeci performansına dayalı olarak yalnızca bir basamak artırılabilir ya da azaltılabilir;
4. Puanların toplamı ne kadar yüksek olursa, denetim süresi de o kadar uzun olur.

IRAM bünyesindeki tüm adımların detaylı bir açıklamasını EK I'de bulabilirsiniz.

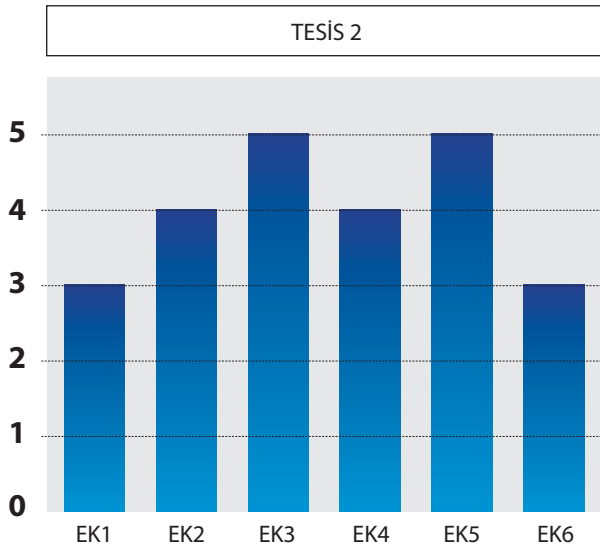
Örnek:

Tüm etki kriterleri için en yüksek puanı "5" olarak belirleyelim. Bu rakam en yüksek risk kategorisine ve bir yıl içerisindeki en yüksek denetim sıklığına karşılık gelmektedir. En yüksek puanın minimum sayısı 2 ise, en az iki etki kriterinin maksimum puanı "5" iken, yılda bir seferlik bir denetim sıklığı ortaya çıkar. Bu durumda risk kategorisi de "5" olur. Yalnızca bir etki kriterinin "5" maksimum puanına sahip ise, risk kategorisi bir basamak düşürülerek "4"e çekilir ve denetim sıklığı yılda bir seferden daha az olur.

Eğer kural = "1" ise, "yalnızca bir adet en yüksek puan yeterlidir", ve Risk kategorisi = 5 olur.

Eğer kural = "2" ise, "iki adet en yüksek puana ihtiyaç bulunmaktadır", ve Risk kategorisi bir basamak düşürülür (Risk kategorisi = 4 olur).

Eğer kural = "1" ise, "yalnızca bir adet en yüksek puan yeterlidir", ve Risk kategorisi = 5 olur;

Eğer kural = "2" ise, "iki adet en yüksek puan gereklidir", o halde Risk kategorisi 5 olarak kalır;

Eğer kural = "3" ise, "üç adet en yüksek puan gereklidir", ve Risk kategorisi bir basamak düşürülür (Risk kategorisi = 4).

Olasılık kriterinin rolü

IRAM'da, işletmeci performans kriterleri (İPK) olasılık kriterleri olarak kullanılır. Bu kriterlerin rolü Risk kategorisini ve dolayısıyla denetim sıklığını değiştirmektir. İyi işletmeci performansının görülmesi durumunda, bahsedilen değişim daha düşük denetim sıklığı doğrultusunda, kötü işletmeci

performansı durumunda ise değişim, daha yüksek denetim sıklığı doğrultusunda olacaktır. Bu nedenle işletmeci performansı “-1” (iyi), “0” (orta) ve “+1” (kötü) olarak belirlenir. İyi işletmeci performansının görülmesi halinde her bir etki puanından bir puan düşürülür; kötü işletmeci performansı için ise her bir etki puanına bir puan eklenir. Bu olasılık kriterlerinin dahil edilmesiyle birlikte, etki puanları risk puanlarına dönüşür.

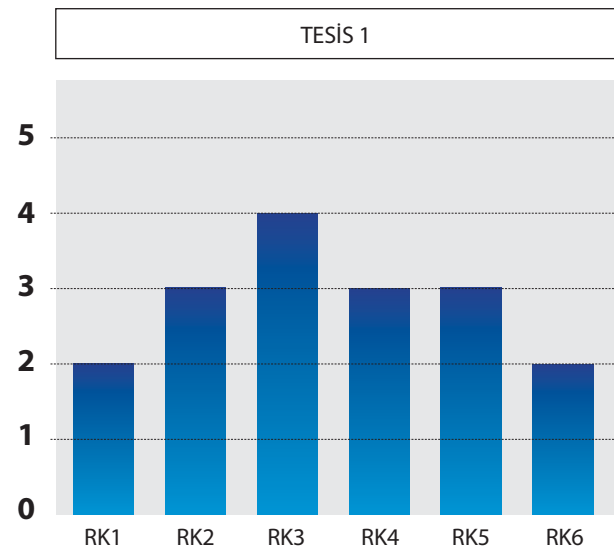
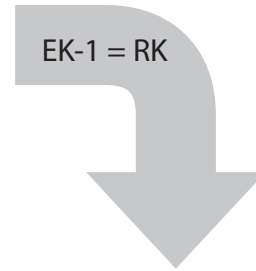
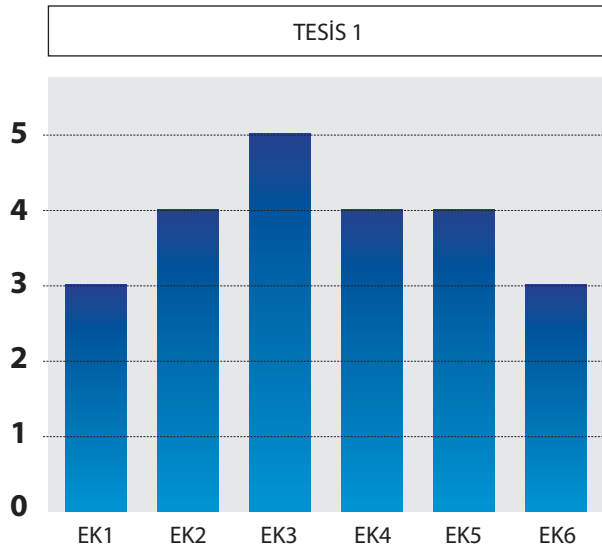
Sonuç olarak denetim sıklığı, ya bir basamak düşük ya da nispeten bir basamak yüksek olacaktır. Birden fazla işletmeci performans kriterinin olması durumunda, puanlamanın sonucu tüm işletmeci performans kriterlerinin ortalaması şeklinde olacak ve tam sayıya yuvarlanacaktır. Böylece, denetim sıklığı değişiminin bir basamaktan daha büyük olmasının önüne geçilir.

Örnek tesis 1:

Bu tesisteki işletmeci performansı iyi: İPK = “-1”

Bu şu anlama gelir: Her bir etki puanından 1 puan çıkartılacaktır;

Etki puanları risk puanları haline dönüşmüştür.

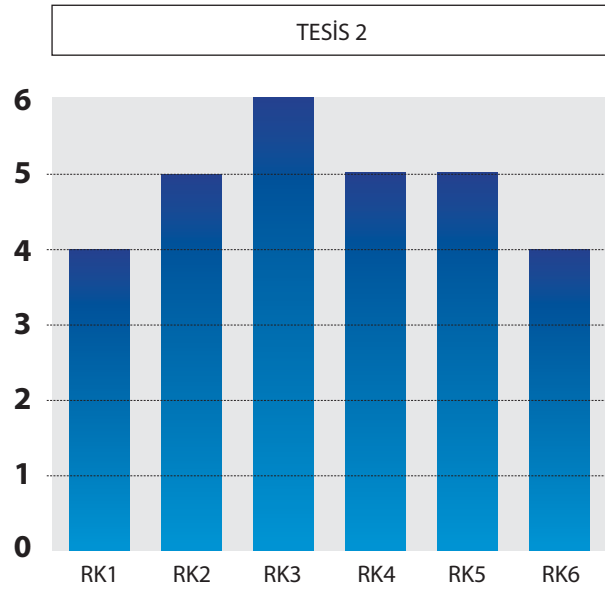
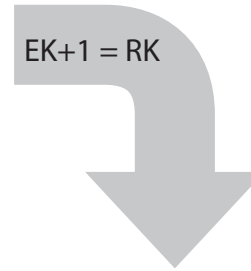
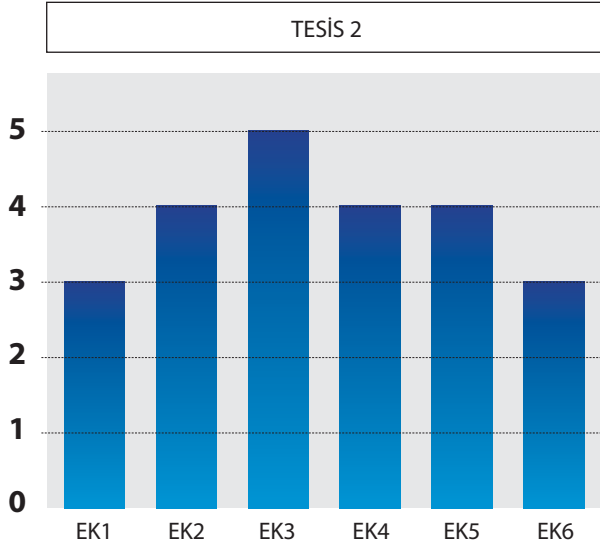

Kural = “1” diyelim. O halde bir adet en yüksek puan yeterlidir. Bu durumda Risk kategorisi= 4

Örnek tesis 2

Bu tesisteki işletmeci performansı kötü: İPK= +1;

Bu şu anlama gelir: Her bir etki puanına 1 puan eklenecektir.

Tekrardan kural =“1” diyelim. Bu durumda bir adet en yüksek puan yeterlidir. Böylece risk kategorisi= 6.

Maksimum risk kategorisinin 5 olarak tanımlanması durumunda, bu tesise ilişkin nihai risk kategorisi maksimum = 5 olacağına dikkat ediniz.

İstenilirse, denetim birimi, bu tesis için daha yüksek bir denetim sıklığına karar verebilir.

Sonuç olarak, denetçi tarafından denetim için en önemli konuların seçilmesi amacıyla kullanılabilir bir Risk profili ortaya çıkacaktır.

Yasal zorunluluklar ve politika, güvenlik ağı

Bir tesisin riskinin değerlendirilmesi ve risk kategorisinin belirlenmesinin ardından, tesise bir denetim sıklığı atanabilir.

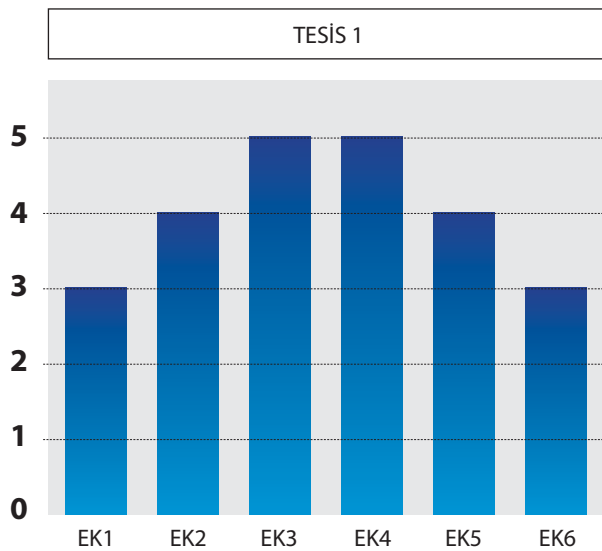
Bazı durumlarda, tesis başına düşecek olan asgari denetim sıklığına ilişkin yasal zorunlulukların göz önünde bulundurulması gerekebilir. Örneğin, yeni EED'ye göre, düşük risk grubundaki tesisler için asgari denetim sıklığı 3 yılda bir denetim şeklinde belirlenmiştir.

Bu yasal zorunluluklara uygunluk gösterdiğimizden emin olmak amacıyla, IRAM "güvenlik ağı" adı verilen bir olgu ortaya koymuştur. Bahsi geçen güvenlik ağı, ilgili tesis için kullanılacak olan denetim sıklığının, yasal olarak belirlenmiş asgari denetim sıklığından daha düşük olmasını engeller.

Denetim birimlerinin, risk değerlendirmesinin yapılabilmesi için, denetimler aracılığıyla toplanan güncel bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır.

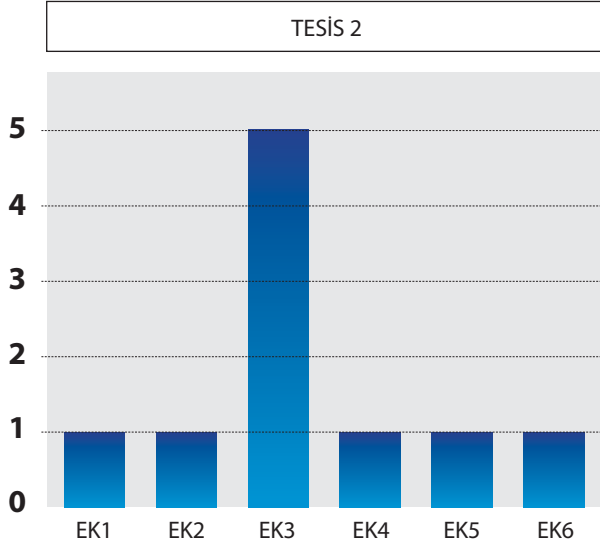
"Ne kadar zaman alacak?": denetim profili

Risk değerlendirmesinin sonucu, denetimlerin sıklığını ortaya koyar. Ancak sıklığın kendisi, bir denetim için ne kadar zamana ihtiyacımız olduğunu belirlemez. Çok karmaşık bir tesis, basit bir tesisin denetlenmesinden çok daha fazla zaman alabilir. Teknik karmaşıklığın yanında, denetimin kapsamının da dikkate alınması gerekmektedir: birleşik bir denetim mi olacak yoksa yalnızca en önemli çevresel sorunlara eğilen ortam bazlı bir denetim mi? Karmaşık ve denetim profili gibi bilgiler risk değerlendirmesi modelinde yer alabilir ve "bu benim ne kadar vaktimi alacak?" sorusuna yanıt verecektir.

Örnekler:

Tesis 1, bir çok etki kriterinden yüksek not almıştır

Tesis 2 yalnızca bir etki kriterinden yüksek not almıştır:

(Teorik olarak) tüm puanların maksimumu = $5+5+5+5+5+5=30$

Tesis 1'in puanlar toplamı = $3+4+5+5+4+3=24$

Tesis 2'nin puanlar toplamı = $1+1+5+1+1+1=10$

IRAM'dan elde edilen denetim % çıktısı (örn. denetim ne kadar sürecek) %25'lik artışlara sahip 4 kategori aralığından oluşur. En yüksek aralık (%75-%100) 'D' olarak belirlenmiş ve en düşük aralık ise (%0-%25) 'A' olarak belirlenmiştir. Yukarıda örnek olarak verilen her iki tesiste birleşik denetim için gerekli sürenin 30 saat olduğunu varsayalım. O halde;

Hesaplama

Tesis 1, $24/30=0,8=30$ saatin **%80**'ini gerektirir

Tesis 2, $10/30=0,36=30$ saatin **%30**'unu gerektirir

Ortaya çıkan denetim çabası

kategorisi

D Kategorisi

B Kategorisi

Yukarıda açıklanan denetimlerin yüzdeler (%) aralıklarını uygulama konusunda birçok seçenek bulunmaktadır. Örneğin:

- o Birleşik denetimler, denetim profilinin %50'den fazla olduğu durumlarda gerçekleştirilebilir (örn. C ve D kategorileri)
- o Ortam bazlı denetimler (örn. Tesis 2 için Etki Kriteri 3'e odaklanan denetim), denetim profilinin %50'den daha düşük olduğu durumlarda gerçekleştirilebilir (örn. A ve B kategorileri)

Tesis 1 ve 2'ye ayrılan denetim zamanına ek olarak, denetimin odak noktasına karar verilmesi noktasında denetim birimi, "denetim profili"ni de kullanabilir. Tesis 1 için bu, 2, 3, 4 ve 5 numaralı etki kriterleri altındaki çevresel yönler iken, tesis 2 için etki kriteri 3 olabilir.

Tesis 1 gibi karmaşık tesislerle baş etmenin bir diğer yolu da, çok yıllık denetim planlarıyla çalışmaktır:

EK3 ve EK4 her yıl denetlenir;
EK2 ve EK5 her iki yılda bir ek olarak denetlenir;
EK1 ve EK6 her üç yılda bir ek olarak denetlenir.

Kaynaklar

Normalde mevcut personelin toplam sayısı sınırlıdır ve tüm öncelikli denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek için gereken personel yetersiz olabilir. Planlama süreci ile bu boşluğu aşmamız ve denetim planında bunu göz önünde bulundurmamız önemlidir. Önceliklerimizi belirleme yoluna gidebiliriz. Fakat bazı öncelikli denetim faaliyetleri doğrultusunda hedeflerimizi veya denetim stratejilerimizi belirlememiz veya denetim programını yeniden gözden geçirmemiz gerekebilir.

Her durumda, tüm öncelikli denetimleri gerçekleştirmek için gereken toplam personel çalışma süresini bilmemiz gerekmektedir. Ve farklı türde denetim faaliyetleri gerçekleştirmek için gereken ortalama süreyi belirlemeliyiz. Örneğin, denetime tabi her tür tesis için hazırlık, seyahat, fiili saha ziyareti, bildirim, (olası) yaptırım faaliyetleri ve davalar dahil belli türde rutin bir denetim gerçekleştirmek için gereken ortalama süreyi bilmemiz gerekmektedir. Yaptırım faaliyetleri (örneğin, cezalar veya önleyici faaliyetler) önceden planlanamaz ve tecrübeye dayalı olarak ortalama süre kullanılması gerekir.

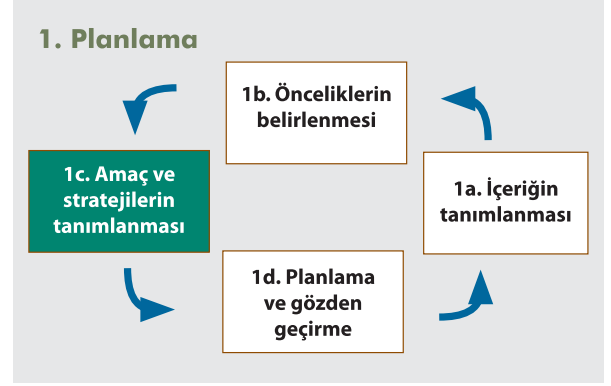
Bu durum belirli türde bir tesisin büyüklüğü ve karmaşıklığına ve sektörün ortalama uyum geçmişine, vb bağlı olacaktır. Yukarıda özetlenen denetimlere ek olarak, idari ve hukuki destek için ve takip faaliyetleri için (örneğin yaptırım faaliyetleri) gereken personel süresi konusunda bilgiyi dahil etmeliyiz. Genellikle bunun için toplam denetim süresinin belli bir yüzdesi tahmini olarak kullanılmaktadır.

Rutin olmayan denetimler (örneğin, şikayet ve kaza sonucunda) için de kaynak tahsis edilmelidir. Rutin olmayan denetimler için de zaman ayrılması önemlidir. Ortalama olarak, rutin dışı denetimler için gereken süre, toplam bir denetim süresinin %20'si ve %40'ı arasında bir süre olabilir. Tam oran, rutin ve rutin olmayan denetimler arasında iyi bir denge kurarak ve tecrübelerine dayalı olarak belirlenmelidir.

4.5 Amaçlar ve ölçülebilir hedefler

Amaçlar ve ölçülebilir hedefler, kutu 1c "amaçların ve stratejilerin tanımlanması"nın bir parçasıdır.

Önceki bölümde belirlediğimiz öncelikler bize hangi tesisin/faaliyetin dikkat gerektirdiğini anlatmaktadır. Bu öncelikleri belirledikten sonra sıra amaç ve hedefleri tanımlamaya gelmiştir.

Girdi ve Çıktılar üzerine hedeflerin belirlenmesi

Birimlerin performanslarını, daha önceden belirlenmiş bir takım hedefler doğrultusunda değerlendirmesinin birçok sebebi olabilir. Uygulamalarını daha iyi yönetmek isteyebilirler. Bu nedenle, girdi ve çıktılar üzerine hedefler kullanmak yeterli olabilir. Girdiler üzerine belirlenen hedefler örneğin, belli başlı kontrol faaliyetlerinde kullanılacak olan personel veya ekipmanla ilgili olabilir. Çıktılar üzerine belirlenen hedefler ise, belirli bir sayıdaki saha ziyareti veya ölçümler, ya da belirli bir süre içerisinde doğrulanacak emisyon raporu sayısı olabilir. Kısacası, bu göstergeler, planlanan işlerin zamanında gerçekleştirilmesini sağlayan unsurlardır. Bunu yaparken de, ayrılan kaynakların aşırı kullanılmasını engeller ve hatta daha öncesinden ilgili iş için ayrılan kaynaktan daha azını kullanarak hedefe ulaşmaya yardımcı olurlar. Planlanan şekilde işin yürütülmesi mümkün olan en etkin yoldan işlerin yapılmasını sağlayacaktır.

Sonuçlar üzerine hedeflerin belirlenmesi

Mevcut ekonomik durum da göz önüne alındığında, denetim birimlerinin birçok zorlukla karşılaştıklarını da unutmamak gerekir: çözmüş oldukları sorunlarla veya eylemleri ile neleri gerçekleştirdiklerini ortaya koyarak, varoluşlarının nedenini vurgulama gerekliliği. Kurumlar, ne anlamda farklılık yarattıklarını insanlara açıklayamadıklarında, bütçe kısıtlaması veya faaliyetlerine son verilmesi gibi durumlarla karşılaşabilirler. Bu nedenle, kurumlar (birimler), eylemlerinden ortaya çıkan ve istedikleri bazı sonuçları tanımlayan hedefler koymak ve bu hedefler doğrultusunda çalışmalarını değerlendirmek isteyebilirler. Böylece birimler, faaliyetlerini açıklamak için hedefler kullanabilir ve bir takım kurallar vasıtasıyla bir çevresel sorunun azaltılmasına ilişkin olarak, herhangi bir hedef grubu belirgin bir uyum düzeyine çıktıklarını gösterebilirler. Dahası, sonuçlar üzerine hedefleri, girdi ve çıktılar üzerine olan

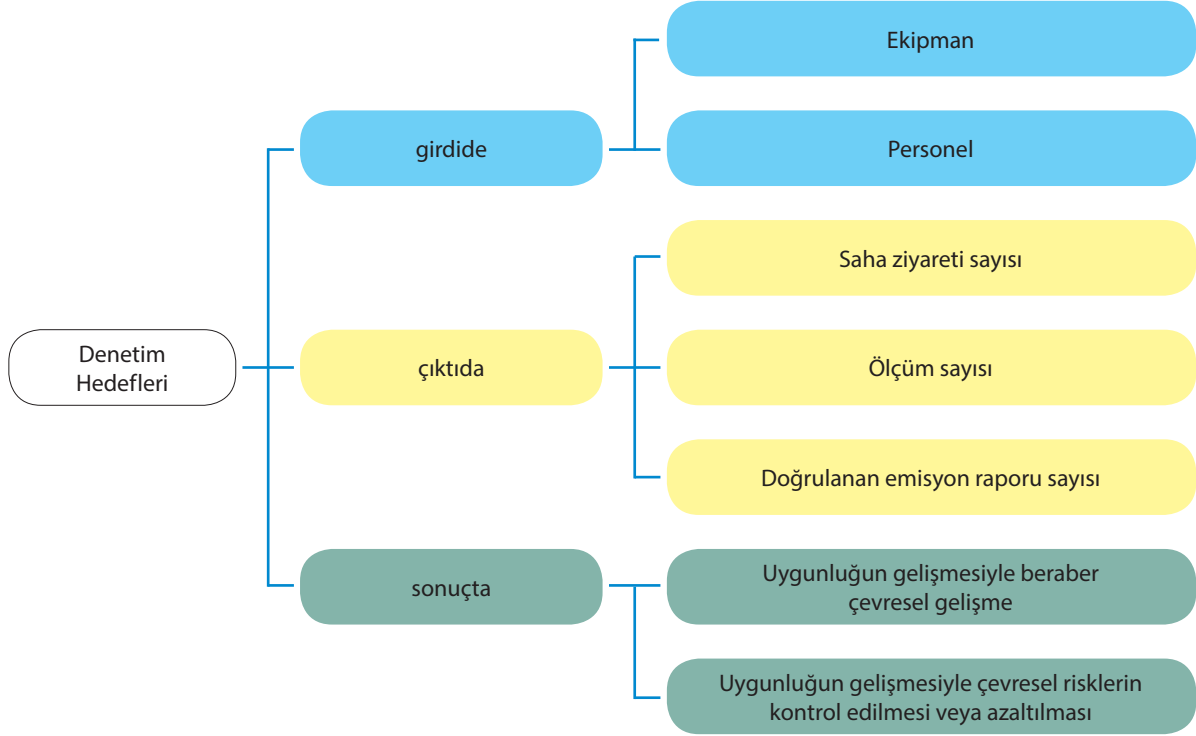
hedeflerle birlikte kullanmak isteyebilirler. Girdilerin hedeflenmesi ve izlenmesi bir birime, belirli bir sonuca erişmenin “bedelini” veya bir takım girdilerin, elde edilen sonuçlara ilişkin olarak, ne kadar etkin olduğunu göstermeye yardımcı olabilir. Çıktıların hedeflenmesi ve izlenmesi bir birime, elde edilen sonuçlarla ilişkin olarak bir takım eylemlerin etkinliğini ortaya koymaya yardımcı olabilir. Bu rehber kitabın temel odak noktası ise, sonuçlar üzerine hedeflerin belirlenmesidir.

Bu noktada, denetim birimlerinin, uygunluğun sağlanması amacıyla kurulduklarının ve tüm faaliyetlerinin de bu doğrultuda yönlendirildiğinin altını çizmek gerekir. Uygunluk üzerine etki eden diğer faktörler olsa da, uygunluk davranışı denetim faaliyetlerinden doğrudan etkilenebilir. Bunu takiben, daha iyi bir uygunluk da çevrede bir iyileşme sağlar. Denetim faaliyetlerinin dolaylı etkisi bu olabilir. Bu nedenle, uygunluğu doğrudan veya dolaylı olarak güvence altına alan hedeflerin belirlenmesi anlam kazanmaktadır.

Uygunluğun iyileştirilmesi ve hatta çevrenin kendisinin iyileştirilmesi, denetim biriminin hedefi olmak zorunda değildir. Uygunluğun iyileştirilmesi gerçek çevresel sorunların çözümünü veya çevresel risklerin azaltılmasını sağladığı zaman anlamlı olur. Dolayısıyla, bir denetim birimi faaliyetlerini hedefleri doğrultusunda şekillendirme kararı aldığı anda, doğru seçimleri yapması daha da önem kazanmaktadır. Denetim birimi, yetkin olduğu mevzuat hakkında sağlam bir fikre sahip olduğundan, görevlerinden ve misyonlarından ve varmak istediği hedefler konusunda açık bir anlayışa sahip olduğundan emin olmalıdır. Aynı zamanda, gerçek anlamda çevresel sorunların nerelerde gerçekleştiğini tespit edebilmek adına, güvenilir, kanıta dayalı bir bilgiye sahip olması gerekir. Muhtemelen insanlar, denetim biriminden, çevreyle ilgili özellikle bu sorunların çözülmesini bekleyecektir. Dolayısıyla, birimin, çevresel sorunların sebeplerine ilişkin bilgi toplaması önem kazanmaktadır. Özellikle, ilgili mevzuata uygunluğun mevcut durumunun iyi analiz edilmesi gerekir. Eğer sorun temel olarak uygunluğa ilişkin bir eksiklik ise, bu noktada denetim birimi müdahale etmek isteyebilir.

Aynı şekilde, yeni bir mevzuat yürürlüğe girdiğinde denetim birimi, yeni mevzuattaki hükümler çevresindeki uygunsuzlukların en yüksek çevresel riskleri teşkil ettiğini düşünerek çalışmalarını bu konuya odaklamak isteyebilir. Bu noktada, belirli bir süre içerisinde gerçekleştirilmek üzere, bu hükümlere ilişkin uygunluğun olması gereken seviyesiyle alakalı olarak hedeflerini belirleyebilir. Ya da, belirli bir süredir yürürlükte olan bir yasayla ilgili olarak, belirli bir hedef grubunun sistematik bir şekilde ilgili yasanın belirli hükümlerine uygunsuzluk göstermesi ve dolayısıyla çevresel bir risk oluşturması durumunda, denetim birimi, belirli bir süre içerisinde ilgili uygunsuzluğun iyileştirilmesine yönelik bir hedef belirleyebilir.

Aşağıdaki şekilde girdi ve çıktılar üzerine hedefler ve bu rehber kitabın odaklanmış olduğu sonuç hedeflerine ilişkin örnekler gösterilmektedir.

Bu rehber kitap, temel olarak, aşağıdaki uygunluk sonuçlarıyla ilgili hedeflere odaklanmaktadır:

• Çevrenin iyileştirilmesini sağlayan uygunluğun iyileştirilmesi

Bu durum, belirli bir süre içerisinde, çevrede belirli bir iyileştirmeye veya belirli bir çevresel sorununun çözümüyle sonuçlanan, belirli bir hedef grubun belirli bir mevzuata uygunluğa ulaşılmasıyla ilgilidir. Belirli bir çevresel sorunun çözümü aynı zamanda, koku, gürültü veya atıkların yasadışı bertarafı gibi konulara ilişkin şikayet sayılarının da azaltılması anlamına gelebilir.

• Çevresel tahribat risklerinin kontrol edilmesi veya azaltılmasını sağlayan uygunluğun iyileştirilmesi

Bu durum, belirli bir süre içerisinde, çevresel tahribat riskinin azaltılması veya kontrol altına alınmasıyla sonuçlanan ve belirli bir hedef grubun belirli bir uygunluk düzeyine erişmesini veya uygunlukta belirli bir iyileştirmeye sahip olmasını sağlamakla ilgilidir. Böylesi bir hedef, özellikle yeni bir mevzuat ortaya çıktığında veya büyük değişikliklere tabi olduğunda, buna bağlı olarak da kontrol çabasının en acil ve en yüksek riskli konuları hedeflemesi gereken durumlarda yardımcı olabilir. Belirli bir süredir yürürlükte olan mevzuat kapsamında, uygunluğun sürekli olarak yetersiz olduğunun belgelenmesiyle birlikte, bu sektörün yüksek riskli olarak tanımlanması ve kontrol faaliyetlerinin bu yönde yoğunlaştırılması ihtiyacı doğabilir. Bu durumda hedef, mevzuatın belli başlı gerekliliklerine uygunluk gösteren bu sektördeki izne tabi işletmeler için, uygunluk konusunda giderek artan bir şekilde daha yüksek yüzdelerin elde edilmesi olabilir. Diğer bir hedef ise, ilgili sektördeki uygunsuzluğun tekrarlanma oranını düşürmek olabilir. Örneğin, belirli bir gözlem süresi boyunca, ilgili sektörde, mevzuatın tekrardan ihlal edilme oranının düşürülmesi gibi.

Birimin, özellikle hedefe yönelik faaliyetlerle müdahale edebileceği bir takım alanlar olabileceğinden dolayı, ilgili alanlardaki çevresel problem/risklerin büyüklüğü/ölçüsünün değerlendirilmesine dayalı önceliklerin belirlenmesi gerekecektir. Hedeflenen müdahaleler çoğu zaman büyük miktarda kaynak gerektirecektir. Bu aşamada birimin, seçilen yüksek öncelikli alanlara verilecek olan özel önemin ne kadar maliyeti olacağını kabaca tahmin etmesi gerekmektedir. En başta seçilenlerden ziyade mevcut kaynakların, diğer yüksek öncelikli alanlara harcanmasının daha etkin olacağı kanısına varabilir.

Birim hedeflerini, faaliyetleriyle birlikte, belirlenen süre içerisinde, uygunluğun belirli bir tatmin edici noktaya doğru değişeceğini tahmin edebildiği yüksek öncelikli alanlar için belirleyebilir. Bunlar, uygunluğun belirli bir şekilde iyileşmesi veya bazı uygunluk seviyelerinin belirlenmesi olabilir. Birim aynı zamanda, hedeflerin gerçekleştirilmesinde kat edilen yolun düzenli bir şekilde izlenmesi için, ilgili performans göstergelerini tanımlayacaktır. Birimin anlamlı ve gerçekçi hedefler belirlemesinden önce genellikle, referans durumun oluşturulması gerekir: başlangıç noktamız nedir? Benzeri şekilde, performans izleme, ancak referans durum ve hedefin her ikisinin de yeteri derecede açık olduğu durumlarda mümkündür.

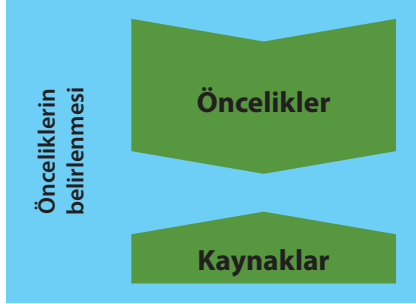
Hedefin belirlenmesi için birimin, doğru müdahale stratejisine karar vermesi gerekmektedir. Örneğin, ne tür kontrol müdahaleleri (eylemleri) uygulanacağı gibi. Doğru stratejinin belirlenmesi için denetim biriminin, (düşük) uygunluğu belirleyen faktörleri analiz etmesi gerekir. Referans durumun oluşturulması aşamasında (dayanak), daha sonradan müdahale stratejisine karar verme konusunda girdi olarak kullanılabilir olan hedef grup uygunluk davranışı hakkında daha detaylı bir bilginin de eş zamanlı olarak alınması genellikle faydalıdır.

Özetlemek gerekirse

Birim, kurumun misyon ve amaçları doğrultusunda, yüksek öncelikli alanlardaki hedefleri tanımlar. Daha sonra bu amaçları (uygun durumlarda) bahsi geçen yüksek öncelikli alanlar için hedefler haline dönüştürür. Hedefin düzgün bir şekilde belirlenmesi için, birimin referans durumu (dayanak) oluşturması gereklidir. Bir sonraki adımda, uygunluğun iyileştirilmesi ve dolayısıyla hedefe ulaşılması için gerekli müdahale/eylemlerin belirlendiği uygun bir kontrol stratejisinin seçilmesi yer alır. Hedeflerin başarılması konusunda kat edilen yolun düzenli şekilde izlenmesi amacıyla birim, performans göstergelerini belirler (sonuçlar üzerine performans göstergeleri). Planlanan kaynaklara göre kullanılan kaynaklar ve planlanan eylemlere göre gerçekleştirilen eylemlerin izlenmesi amacıyla, girdi ve çıktılar üzerine de ek olarak hedef ve performans göstergeleri tanımlayabilir. Bahsi geçen girdi ve çıktı göstergelerinin kullanılması, elde edilen sonuçlara ilişkin olarak, birimin faaliyetlerinin etkinliğini ve etkililiğini ölçmesine yardımcı olabilir (performans izleme).

Genel amaç bir kurumun ulaşmak istediği durumu ifade eder. Genel amaç genellikle kurumun görevleri dikkate alınarak seçilir ve stratejik olarak belirlenir.

Öncelik alanları uygunluk ve çevresel etkilere/risklere dayalı yapılan risk değerlendirmesine bağlı olarak seçilir

Öncelikler nihai olarak değerlendirilirken mevcut kaynaklar dikkate alınmalıdır.

Belirli bir öncelik alanı için amaçlar tanımlanır.

Öncelik alanlarının özelliklerinin netleştirilmesi (sorun/durum nedir ve soruna neden olan nedir) ve hedefin belirlenmesi için referans noktasının belirlenmesi

- Hedef amacı temel alır ve uygunluğun ve çevresel koşulların gelişmesi anlamında kesin sonuçları belirler.
- Girdide performans göstergeleri: belirli bir girdiyi belirli bir zaman için gösteren bir gösterge, kaynakları izlemek için kullanılır.
- Çıktıda performans göstergesi: belirli bir çıktıyı belirli bir zaman için gösteren bir gösterge, faaliyetler yürütülürken elde edilen gelişmeyi görmek için kullanılır.
- Sonuçta performans göstergeleri: belirli bir sonucu belirli bir zaman için gösteren bir gösterge, hedefe ulaşırken elde edilen gelişmeyi görmek için kullanılır.

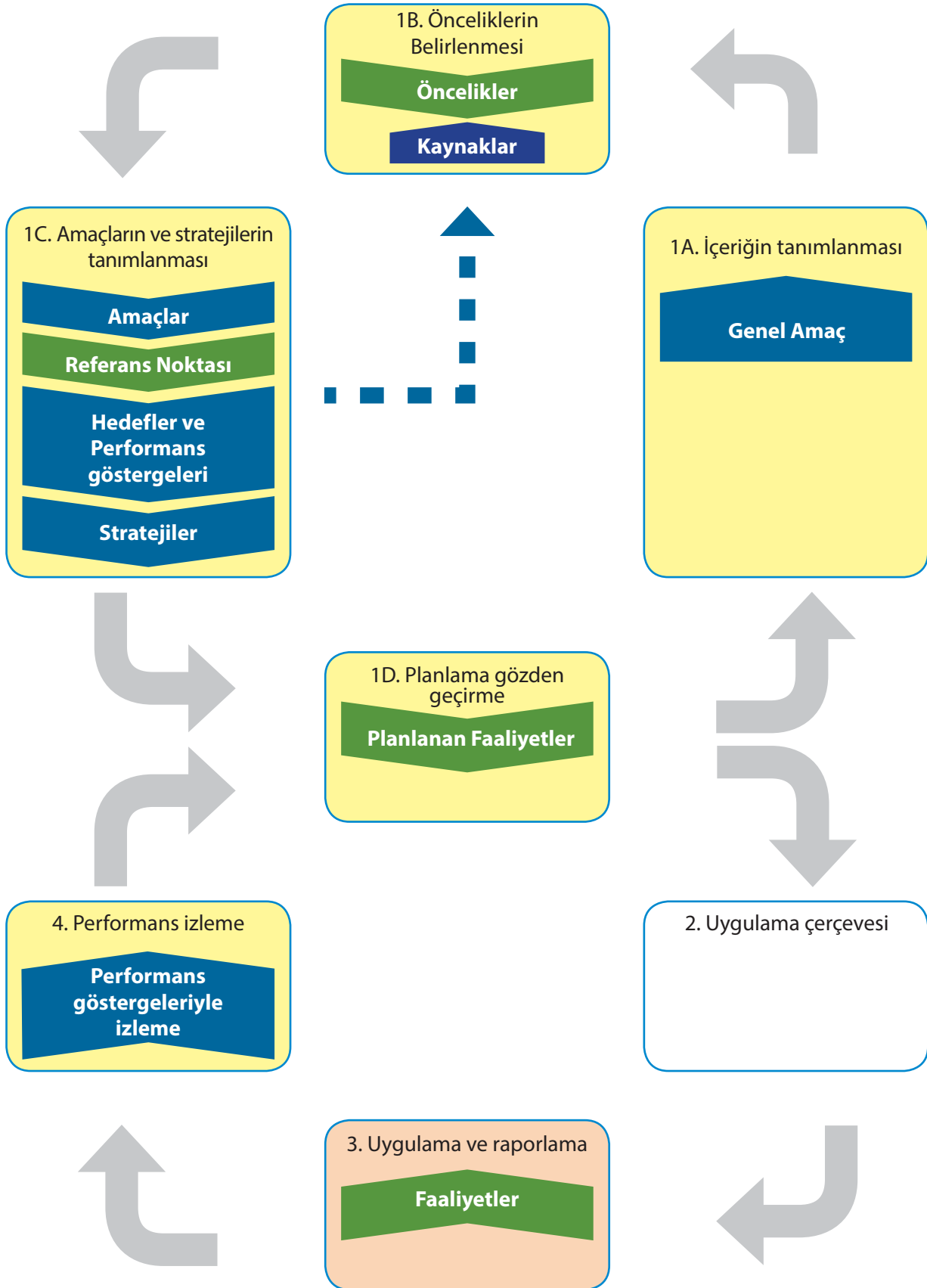
Strateji uygunluk durumunu etkileyerek ve paydaşlarla işbirliğini sağlayarak hedefe ulaşmak için gerekli faaliyetler bütünü içerir.

Denetim planı hedefleri, göstergeleri ve stratejileri tanımlar; denetim programı planlanan faaliyetleri tanımlar. Planlanan faaliyetler uygulama sırasında icra edilir.

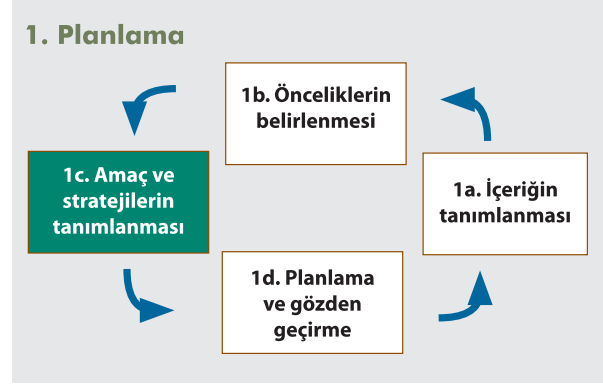

Uygulama sırasında elde edilen veriler kullanılarak performans göstergeleriyle performans izlenir. İzlemenin sonuçları hedeflerin, göstergelerin, stratejilerin ve sonraki yılın faaliyetlerinin gözden geçirilmesini veya revize edilmesini gerektirebilir.

4.6 Stratejiler

Stratejiler kutu 1c "amaçların ve stratejilerin tanımlanması"nın bir parçasıdır.

Uygunluğu sağlamak için denetim stratejileri

Belirli bir hedefe gerçekten ulaşmak için, özel bir durum kapsamında hangi denetim faaliyetlerinin uygunluğa yönelik en fazla olumlu etkisi olacağını belirlememiz gerekmektedir. Bunu yaparak, ihtiyaç duyulan kaynakları da belirleyebiliriz ve kendi kaynaklarımızı en etkili ve etkin biçimde kullanabiliriz. Pek çok durumda faaliyetlerin bir karışımı en uygun stratejidir. Bazı durumlarda ise, bir denetim birimi seçimleri konusunda kısıtlanabilir, çünkü ulusal mevzuata dayalı olarak belirli denetim faaliyetlerini yürütmek zorundadır.

Uygunluğu sağlamaya yardımcı olacak bir denetim stratejisi aşağıdakileri kapsayabilir:

- belirli yollarla uygunluğun kontrolü (örneğin rutin ve rutin olmayan denetimler, detaylı araştırmalar, iç izleme verilerinin doğrulanması),
- bazı uygunluk teşviki faaliyetleri,
- (tekrarlanan) uygunsuzluk durumlarını düzeltme ve yaptırım uygulama konularında belirli yaklaşımlar ve yollar.

En iyi denetim stratejisini belirlemek için aşağıdaki unsurların değerlendirilmesi faydalı olacaktır:

Unsur 1

Hedef grubu ve uymaları gereken kuralları açıkça tanımla.

Unsur 2

Hedef grubun uygunluk durumu hakkında bilgi topla.

Amaç, hedef grubun uygunluk durumu ve bu uygunluk durumuna yönelten sebepler hakkında bir öngörüye sahip olmaktır.

Aşağıdaki faktörler hedef grubun uygunluk durumunu etkileyebilir:

Hedef grup tarafından mevzuatın tanınması ve net olarak anlaşılmış olması
Zaman, para ve emek olarak ifade edilen kural(lar)a uygunluk veya uygunsuzluktan kaynaklanan somut/soyut avantajlar ve dezavantajlar
Politika ve mevzuatın hedef kitle tarafından ne ölçüye kadar kabul edilebilir görüldüğü
Hedef grubun ne ölçüye kadar devlet otoritesine saygı gösterdiği
Hedef grup tarafından öngörüldüğü üzere, kendi davranışları konusunda otoriteler dışındaki kişilerin olumlu veya olumsuz cevap verme olasılığı
Hedef grup tarafından öngörüldüğü üzere, otoriteler dışındaki kişilerin veya birimlerin uygunsuzluk tespit etmesi ve yetkili otoritelere bildirme riski
Hedef grup tarafından öngörüldüğü üzere, yetkililer tarafından denetim gerçekleştirilme riski
Hedef grup tarafından öngörüldüğü üzere, yetkililer tarafından gerçekleştirilen bir denetimde uygunsuzluk tespit edilme riski
Büyük bir topluluk içinden denetim için seçilmenin sonucunda gerçekleşen denetimin ve uygunsuzluk tespitinin risk olarak algılanması
Hedef grup tarafından öngörüldüğü üzere, bir denetimin bir kuralın ihlal edildiğini ortaya çıkarması durumunda uygulanan bir yaptırım riski
Bir ihlal sonucu uygulanan yaptırımın boyutu ile yaptırıma maruz kalmanın getirdiği ilave dezavantajlar

Unsur 3

Denetim stratejisinin belirlenmesi

Uygunluk davranışına ilişkin öngörülere dayanarak uygun denetim stratejisi belirlenebilir.

Genel konuşmak gerekirse, strateji hedef grubun uyma veya uymama yönündeki belirli eğilimine ve bu eğilime yönlendiren faktörlere dayanacaktır. Aşağıda sunulan şekil eğilimler, niyetler ve stratejiler arasındaki genel bir ayrımı göstermektedir.

	Bilmiyor	Yapamıyor	İstemiyor
Uyum gösterme eğilimi	Tavsiye	Kolaylaştırma	Ödül veya teşvik
İhlal etme eğilimi	Denetim ve yaptırım ile birlikte tavsiye	Denetim ve yaptırım ile birlikte kolaylaştırma	(Tekrarlanan) Denetim ve yaptırım

İletişim stratejisi

Denetim birimi, bir iletişim stratejisi olduğu takdirde etkili, şeffaf ve güvenilir bir şekilde performans sergileyebilir: kendi içinde bilgi alışverişi için ve diğer yetkililer, paydaşlar ve halk ile iletişim için bir dizi hüküm ve düzenleme gereklidir.

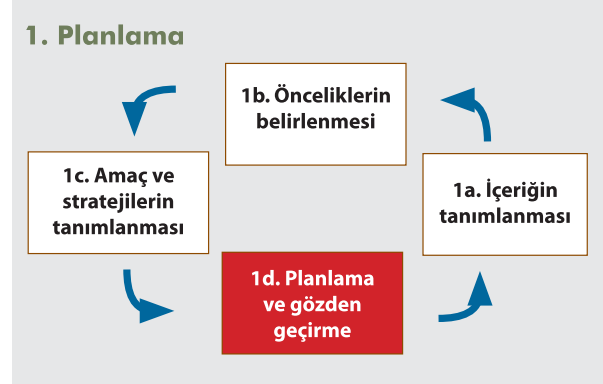
Halk denetim birimlerinin faaliyetleri ve denetime tabi tesis/faaliyetlerin çevre performansı konusundaki bilgiye erişebilmelidir. Bilgi taleplerine pasif bir şekilde yanıt vermenin ötesinde, denetim birimi önceden önlem olarak haber bültenleri yayınlamalı veya başka yollarla bilgiyi yaymalıdır. Halk denetim birimine bilgi sağlama (örneğin şikayetini bildirme) ve kaygılarına yanıt alma hakkına sahiptir.

İyi iletişim, denetim biriminin, çevrenin gelişimine katkı sağlayabilecek tüm kişilere bilgi vermesine, onları anlamasına, ilgilenmesine ve etkilemesine olanak sağlayacaktır. Etkili iletişim garanti edilemez veya “kendiliğinden olmaz”. Sistematiik bir yaklaşım gerektirir.²

4.7. Denetim planı

Denetim planı kutu 1d “planlama ve gözden geçirme”nin bir parçasıdır.

Planlama döngüsünün bu adımında, adım 1a, 1b ve 1c’de değerlendirilen ve geliştirilen bilgi, denetim planı içerisinde yerini bulacaktır. Denetim planı yalnızca kurum içi kullanım için değildir, aynı zamanda halka açık olmalıdır ve bu nedenle denetim biriminin nelerle uğraştığı ve sorumlulukları ile nasıl başa çıktığı konularında bilgi vermelidir. Bu bölümdeki pek çok unsur Çevre Denetimleri için Minimum Kriterler Tavsiye Kararı’ndan doğan yükümlülüklerdir ve hepsi iyi uygulama olarak görülmelidir.

Belirlenen zaman dilimi ve alan

Denetim biriminin tanımlanan bir zaman dilimini ve tanımlanan bir coğrafik alanı kapsayan bir denetim planı geliştirmesi gerekmektedir. Yaygın olan zaman dilimi 1 yıldır, fakat çok yıllık denetim planları da kullanılmaktadır. Bir denetim biriminin yeterliliği bir coğrafik alana (belediye, il, bölge veya ülke) da bağlı olduğu için bu coğrafik alan denetim planında da kullanılmaktadır. Denetim biriminin büyüklüğü ve yükümlülüklerine bağlı olarak, bölgenin her bir bölümünü kapsayan alt denetim planları hazırlanması söz konusu olabilir.

Kapsam

Zaman dilimi ve alanın yanı sıra, denetim birimi denetim planının kapsamını net bir şekilde vermelidir. Aşağıda sıralananları tanımlamalıdır:

- Sahip olduğu yükümlülükler, yeterlilikler ve sorumluluklar
- Misyonu ve genel amacı
- (Ulusal) politikalar ve öncelikler
- Geçerli mevzuat (AB veya ulusal)
- Denetime tabi faaliyetler ve tesisler
- Gerçekleştirilebilecek farklı denetim faaliyetleri

²Çevre Denetim Birimleri için Yönetim Başvuru Kitabından

Öncelikler

Denetim planı risk değerlendirmesi için kullanılan yöntemi, faaliyetlerin ve tesislerin sınıflandırılmasını ve derecelendirilmesini ve bunlardan doğan öncelikleri açıklamalıdır. Bu sonuçların yanı sıra sürecin de tanımlanması gerektiği anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle denetim planı yalnızca önceliklerin kendisini vermemeli aynı zamanda denetim biriminin bu önceliklere nasıl ulaştığının gerekçesini de vermelidir. Mevcut olan ve ihtiyaç duyulan kaynaklar arasındaki boşluk da burada kendisine yerini bulacaktır.

Amaçlar ve hedefler

Önceliklere bağlı olarak denetim planı faaliyetlere yönelik amaçları ve ölçülebilir hedefleri tanımlamalıdır. Hedeflerin kolayca izlenebilir ve değerlendirilebilir şekilde tasarlanması önemlidir.

Denetim faaliyetleri

Denetim planı gerçekleştirilecek olan rutin çevre denetimlerinin sayısı ve türü hakkında bilgi içermeli ve aşağıdakilere yer vermelidir:

- Denetime tabi farklı tesisler için saha ziyareti sıklıkları
- Gerekli denetim kapasitesi konusunda rakamlar/göstergeler

Stratejiler ve prosedürler

Denetim planında göz önünde bulundurulacak strateji ve prosedürleri tanımlamalı veya onlara atıfta bulunmalıdır. Denetim planı en azından aşağıdakilere atıfta bulunmalıdır:

- Saha ziyaretleri ile birlikte diğer denetim faaliyetlerini de kapsayan rutin denetimlere yönelik prosedürler
- Aşağıda sıralanan durumlarda yapılacak rutin olmayan denetimlere yönelik prosedürler
 - Şikayetler
 - Kazalar ve vakalar
 - Uygunsuzluk durumu
 - İzin sürecinin bir parçası olarak denetimler veya faaliyetler
- Farklı denetim birimleri arasındaki koordinasyona yönelik prosedürler;
- Denetim planının revizyonu için hükümler

Denetim programı

Denetim programı denetim planının parçası olabilir. Denetim planı halka açık bir belgedir. Bu nedenle denetim birimi denetim programını bir ek olarak ya da ayrı bir doküman olarak tutmak isteyebilir. Bu şekilde denetim programı saklı kalabilir.

Denetim programı en azından aşağıdaki öğeleri kapsar:

- Maksimum 1 yıl olarak tanımlanan zaman dilimi
- Denetlenecek tesis ve faaliyetlerin listesi, bu liste şunları da kapsar:
 - Denetçiler veya denetim birimi
 - Rutin denetim türleri
 - Tarih (gün/hafta/ay), zaman ve sıklık
 - Sürenin uzunluğu ve ihtiyaç duyulan personel
 - Diğer yetkililerle işbirliği

Örnek Denetim Planı;

İçindekiler

1. Denetim planının kapsamı

- 1.1. Zaman dilimi ve alan
- 1.2. Yükümlülükler, yetkiler ve (yasal) denetim yükümlülükleri
- 1.3. Dikkate alınması gereken (ulusal) politikalar ve öncelikler
- 1.4. Geçerli mevzuat
- 1.5. Organizasyon yapısı
 - 1.5.1. Denetim faaliyetlerinin türleri
 - 1.5.2. Kaynaklar
 - 1.5.3. Bütçe*

2. Çevre, faaliyetler ve tesisler

- 2.1. Çevrenin mevcut durumu
 - 2.1.1. İlgili alandaki belirli, güncel çevre konuları
- 2.2. Denetime tabi faaliyetler
 - 2.2.1. Çevresel etki ve performansları
 - 2.2.2. Uyguluk durumları
- 2.3. Denetime tabi tesisler
 - 2.3.1. Çevresel etki ve performansları
 - 2.3.2. Uyguluk durumları

3. Son yılların performansı

- 3.1. Ulaşmamız gereken amaçlar ve hedefler
- 3.2. Girdi, çıktı ve sonuç
- 3.3. Değerlendirme

4. Bu yılın planlanan performansı

- 4.1. Risk değerlendirme yöntemi
- 4.2. Risk değerlendirmesinin sonucu
- 4.3. Öncelikler
- 4.4. Kaynaklar
- 4.5. Amaçlar ve hedefler
- 4.6. Denetim ve iletişim stratejileri
- 4.7. Rutin ve rutin olmayan denetimlere yönelik prosedürler
- 4.8. Paydaş kuruluşlarla koordinasyona yönelik prosedürler
- 4.9. Bu planın incelenmesine yönelik prosedürler

5. Gelecek yıl için denetim faaliyetlerinin genel açıklaması

5.1. Rutin denetimler

5.1.1. Tesisler

5.1.2. Faaliyetler

5.2. Rutin olmayan denetimler

5.2.1. Şikâyetler

5.2.2. Kazalar ve vakalar

5.2.3. İzinler

5.3. Uygunluğa destek ve diğer denetim faaliyetleri

Ek: Denetim programı

- Rutin denetimler

- Tesisler

- Faaliyetler

- Rutin dışı denetimler

- Şikâyetler

- Kazalar ve vakalar

- İzinler

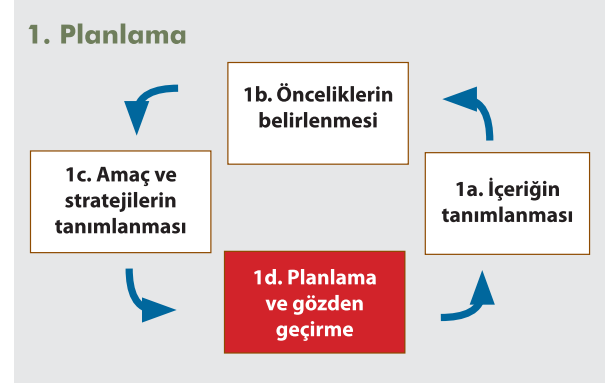
- Uygunluğa destek ve diğer denetim faaliyetleri

* Bütçe bazı denetim birimlerinin sorumluluğunda değildir. Böyle durumlarda, bütçeye ilişkin konulara planda yer verilmemektedir.

4.8 Gözden geçirme ve revizyon

Gözden geçirme ve revizyon kutu 1d "Planlama ve gözden geçirme"nin bir parçasıdır.

Denetim planı gözden geçirilerek gerekli hallerde periyodik olarak revize edilmelidir. Denetim planının başarısını değerlendirirken denetim birimi planda belirtilen amaç ve hedeflere ne ölçüde ulaştığını belirlemelidir. Amaç ve hedeflerin karşılanmadığı noktada denetim birimi yükümlülüklerin tamamlanamamasına neden olan faktörleri belirlemelidir.

Denetim planı daha stratejik bir doküman olduğu için, revizyon yalnızca politikada yapılan önemli değişiklikler, belirtilen sanayi/iş sektöründe faaliyetlerin önemli ölçüde değişmesi veya diğer değişen koşullar sonucunda yapılmalıdır. Ancak, planda yapılacak değişiklikler, performans izlemesi sonucunda da yapılabilir. Belirlenen performans hedeflerinin karşılandığı (veya karşılanmadığı) durumlarda veya denetim planı vasıtasıyla harcanan çabalar çevrenin mevcut durumunda beklenen iyileşmeyi sağlamadığı durumlarda, denetim birimi denetim planını değiştirmeyi de isteyebilir (örneğin, belirlenen stratejinin, tahsis edilecek kaynakların veya belirlenen amaç/hedeflerin değiştirilmesi). Denetim planının revizyonu için denetim biriminin adım 1a, 1b ve 1c'den geçmesi gerekmektedir.

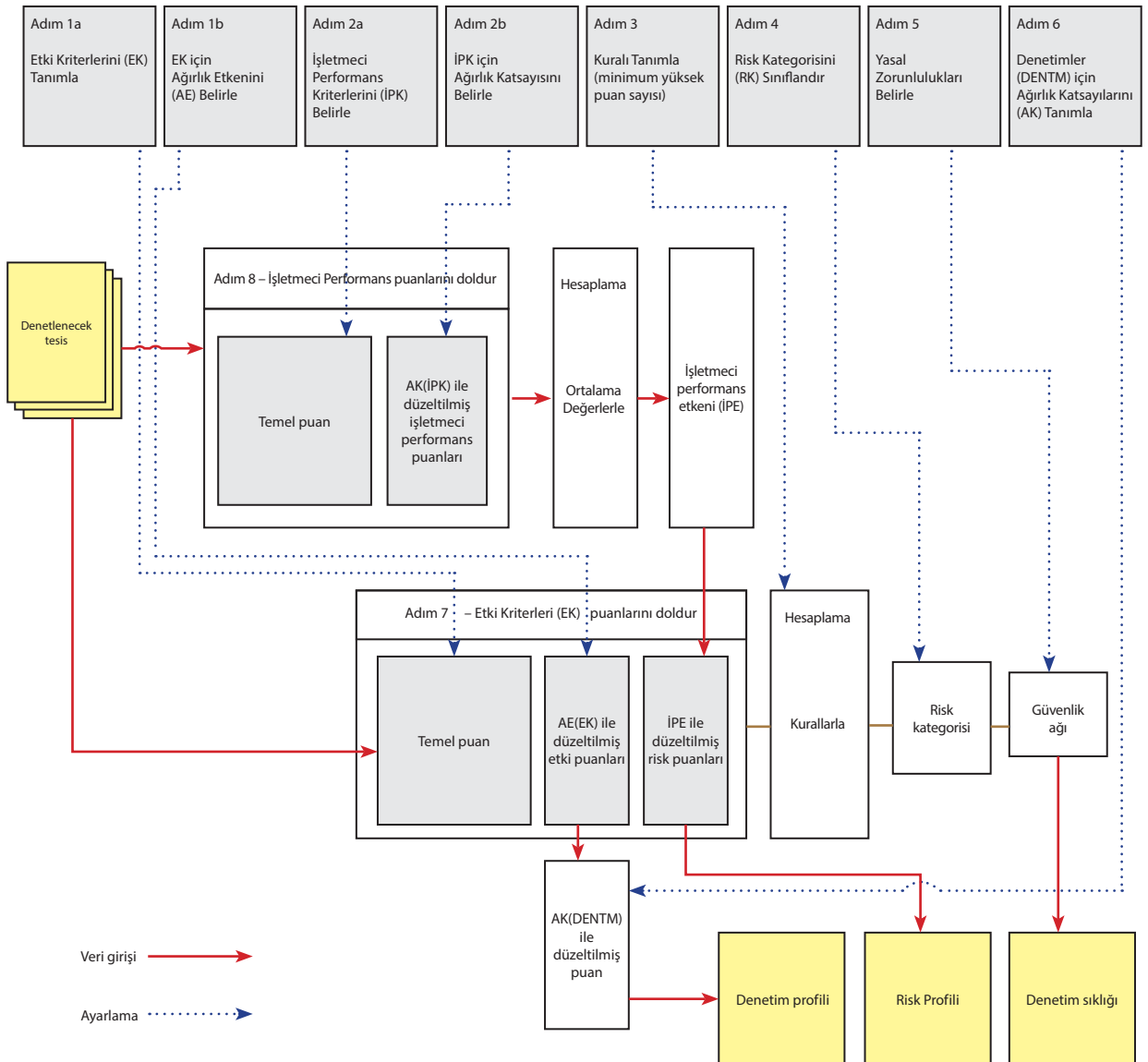
Yalnızca denetim programının revizyonu gerektiği durumlarda, tüm planın yenilenmesi gerekli olmayabilir (örneğin yalnızca gerçekleştirilmesi planlanan denetimlerin sayısında bir değişiklik varsa- diğer bir deyişle arzu edilen çıktıda olan değişiklikler). Ancak denetim programı normal olarak yıllık bazda değişecektir.

Gelecek döneme ilişkin olarak planın geliştirilmesi için, önceki planların gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerekliliği, bir yönetim sistemi yaklaşımıdır. Denetim planı dahilinde önceliklerin ve hedeflerin belirlenmesi konusunda, denetim birimi, plan dahilinde performansın izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik araçları devreye sokmalıdır. Denetim planı, planın uygulanması esnasındaki faaliyetlerin eş zamanlı değerlendirmesine yer verebilmek adına, yıl içerisinde gerçekleştirilecek hedefleri içermelidir. Rakamsal hedeflere ek olarak birimler, planlarında belirlemiş oldukları önceliklere ilişkin performanslarını ne şekilde değerlendireceklerini düşünmelidirler. Böylece faaliyetlerin yanında bu faaliyetlere ilişkin çevresel sonuçlar da kontrol edilmiş olacaktır.

EK I

IRAM: Entegre risk değerlendirme yöntemi (Integrated risk assessment method)

Bir sonraki şekilde, Risk Değerlendirmesi modelinin temel adımları gösterilmektedir. Risk değerlendirmeleri öncelikle kriterlerinizin ve ayarlamaların belirlenmesiyle başlar. 1a, 1b, 2a ve 2b adımlarında, Kriterler, Ağırlık Katsayıları ve Etkenleri tanımlanır. Daha sonra, "Kural" (en yüksek puanın asgari sayısı), risk kategorisinin sınıflandırılması (denetim sıklığıyla birleşik olarak), yasal zorunluluklar ve denetimler için ağırlık faktörü tanımlanır. Bu, 3-6 adımları arasında gerçekleştirilir. Bu ayarlamalar normalde bir koordinatör tarafından yapılır ve belirli bir denetim görevi altında değerlendirilen tüm tesisler için geçerlidir. Son adımlarda, (7 ve 8), her bir tesise ilişkin gerçek veriler girilir.

IRAM İlkeleri

1. Denetim sıklığı, en yüksek puanın değerine göre belirlenir;
2. Belirlenen asgari en yüksek puan sayısı karşılanmadığı takdirde ("Kural" adı verilir), denetim sıklığı bir basamak düşürülür;
3. Denetim sıklığı, işletmeci performansına bağlı olarak yalnızca bir basamak artırılabilir ya da azaltılabilir;
4. Puanların toplamı ne kadar yüksek olursa, denetim süresi de o kadar uzun olur.

Adım 1a – Etki Kriterlerinin Tanımlanması

1a adımında, etki kriterleri tanımlanır.

Her bir tesis, bir dizi etki kriterine göre puanlanır ve her bir etki kriterinin kendisi bir dizi alt kriterler ile tanımlanır (genellikle eşik değerlerle).

EK III'de muhtemel etki kriterlerinin bir listesi verilmiştir. "Atık yönetimi" kriterini örnek olarak alacak olursak, alt-kriterler grubu ve puanlama aralığı şu şekilde olabilir:

Örnek: atık yönetimi

Puan	Tanım
1	0-20.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık üretiliyor veya 0-500 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
2	20.001-100.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 501-2.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
3	100.001-250.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 2.001-6.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
4	250.001-1.000.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 6.001-12.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
5	1.000.000 kg/yıl dan fazla tehlikeli olmayan atık veya 12.000 kg/yıl dan fazla tehlikeli atık üretiliyor

Bu örnekte aralık 1 ile 5 arası olarak belirlenmiştir.

Değerlendirmede kullanılacak etki kriterlerinin sayısı denetim birimine bağlıdır. Bu sayı, kuruma ve göreve göre farklı olabilir. "Kural"ın (bkz. Bölüm 3.5) kullanılan kriterlerle, puanların da risk kategorileriyle ve dolayısıyla denetim sıklıklarıyla doğrudan bir şekilde bağlantılı olduğuna dikkat ediniz.

Çevre Kanunca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkındaki Yönetmeliğin Ek 1 ve Ek 2'sinde yer alan faaliyetlere ilişkin etki kriterleri için Ek-III'e bakınız.

Adım 2a – İşletmeci Performans Kriterlerinin Belirlenmesi

Tesis, etki kriterleriyle birlikte, işletmeci performans kriterlerine göre de değerlendirilir. Burada kriterler de aynı zamanda bir dizi alt-kriter ve puanlama aralığıyla tanımlanır.

İşletmeci performansı için kullanılan puanlama aralığı, etki için kullanılanlardan farklıdır. Etki temel faktördür ve yalnızca işletmeci performansı ile düzenlenebilir. Bu etki pozitif, negatif veya nötr olabileceği gibi, işletmeci performansının puanlama dizisiyle de düzenlenebilir. Aralık ne kadar küçük olursa, etki o kadar az olur. IRAM bünyesinde -1 ile + 1 arasında bir aralık kullanılır.

Eğer işletmeci performans kriterini “uygunluğu” örnek olarak alacak olursak, kullanılacak olan alt-kriter grubu ve puanlama aralığı şu şekilde olabilir:

Puan	Tanım
-1	Hiç idari yaptırım uygulanmamış
0	Son 3 yılda 1 idari yaptırım uygulanmış
1	Son 3 yılda 2 ve daha fazla idari yaptırım uygulanmış

Yüksek etkiye ve kötü işletmeci performansına sahip bir tesis, benzeri etkiye ve iyi işletmeci performansına sahip bir tesisten daha fazla dikkat çekecektir.

Çevre Kanunca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkındaki Yönetmelik gereğince izne tabi tesisler için işletmeci performans kriterlerine ilişkin diğer örnekler için Ek-IV'e bakınız.

Adım 1b ve 2b – Ağırlık Katsayısı ve Etkeninin Belirlenmesi

Etki kriterleri ve işletmeci performans kriterleri her zaman aynı öneme sahip olmayabilir. Bu nedenle, ağırlıklandırma diye bir terim ortaya atılmıştır. Buna göre, hesaplamada bir kriter, diğerinden daha fazla ağırlığa sahip olabilir. Ağırlık katsayıları ve etkenleri, yönlendirme mekanizmasının bir parçasıdır.

Ağırlıklandırmanın önemi bölüm 4.4'te açıklanmaktadır.

Örneğin “atık yönetimi” isimli etki kriterinin ağırlık etkeni 2 olarak belirlendiğinde, tanımlanan etki kriterine 2 eklenir. Bu şekilde, atıkları, diğer etki kriterlerinden 2 kademe daha önemli olarak tanımlamış oluruz.

İşletmeci performans kriterlerinde ağırlıklandırma, bir ağırlık katsayısı ile yapılır ve kriter ağırlık katsayısıyla çarpılır. Örneğin, “mevzuata uyum” isimli işletmeci performans kriteri için ağırlık katsayısı 2 ise, kriterin puanı 2 ile çarpılır. Diğer işletmeci performans kriterleriyle karşılaştırıldığında, “mevzuata uyum” isimli kriterin önemi iki kat olarak belirlenmiş olur.

Yönlendirmenin bir diğer yolu da, bir veya daha fazla etki kriteri üzerine (geçici olarak) risk tavanı kullanmaktır. Bu etki kriterleri için, tanımlanan tavan puanlardan daha yüksek puanların verilmesi mümkün olmayacaktır. Örneğin, “güvenlik” etki kriteri için tavan puanını 3 olarak belirlersek, diğer kriterler maksimum puan olan 5’e sahip olsalar dahi, “güvenlik” kriterine 3’ten daha fazla bir not vermek mümkün olmayacaktır. Bu örnekte güvenlik, yüksek risk sınıflandırmasından ve ortaya çıkan denetim sıklığından doğrudan sorumlu olmayacaktır.

Bu basamak aynı zamanda yönlendirme mekanizmasının da bir parçasıdır.

Adım 3 – “Kural”ın Tanımlanması

3. adımda “Kural” tanımlanmaktadır. 4.4 nolu bölümde, Kuralın, etki kriteri sayısı ile yakından bağlantılı olduğundan ve ne kadar çok etki kriteri varsa, Kuralın da o kadar yüksek olacağından bahsedilmiştir.

“Kural” bir sayıdır (1 veya daha büyük) ve şu şekilde işler:

- Kural 1 şu anlama gelir: İlgili etki kriterinin aynı risk kategorisine eşitlenmesi için yalnızca bir adet en yüksek puan gereklidir.
- Kural 2 şu anlama gelir: İlgili etki kriterlerinin aynı risk kategorisine eşitlenmesi için en az iki adet en yüksek puan gereklidir.
- Kural 3 şu anlama gelir: İlgili etki kriterlerinin aynı risk kategorisine eşitlenmesi için en az üç adet en yüksek puan gereklidir.

Eğer en yüksek puanların sayısı Kurala karşılık gelmezse, Risk kategorisi 1 basamak düşürülecektir.

Bu adım, yönlendirme mekanizmasının bir parçasıdır.

Adım 4 – Risk Kategorisinin Sınıflandırılması

Bu adımda, risk kategorisini denetim sıklığıyla ilişkilendiriyoruz. IRAM bünyesinde, Risk Kategorisi ile denetim sıklığı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

Bu ilişki, denetim biriminin kararıdır. Örneğin:

- RK0 = rutin denetim yok
- RK1 = 5 yılda 1 denetim
- RK2 = 4 yılda 1 denetim
- RK3 = 3 yılda 1 denetim
- RK4 = 2 yılda 1 denetim
- RK5 = yılda 1 denetim

Risk kategorisi aynı zamanda, (insan) kaynaklarının da farklı denetim görevlerine göre atanması konusunda kullanılabilir.

Bu adım, yönlendirme mekanizmasının bir parçasıdır.

Bu adımın, internet IRAM aracının bir parçası olmadığına dikkat ediniz. Bu adımı, IRAM çıktılarının ne şekilde kullanılması gerektiğine yönelik, denetim biriminin politik karar verme süreci olarak düşünebilirsiniz.

Adım 5 – Yasal Zorunlulukların ve Politikanın Belirlenmesi (güvenlik ağı)

5 numaralı adımda, minimum ve maksimum denetim sıklığı için, (her bir tesis için) yasal zorunlulukları ve/veya politikayı belirliyoruz. 4.4 numaralı bölümde, “güvenlik ağı”nı, hem ulusal hem de Avrupa mevzuatı ile, bir kuruluşun politikalarının çizdiği sınır dahilinde kaldığımızdan emin olmak için kullandığımızdan bahsetmiştik.

Güvenlik ağı, en düşük risk kategorini tanımlayarak risk kategorisinin azalmasını önlemektedir. Risk değerlendirmesi ile elde edilen sonucun verilen seviyeden daha düşük olduğu durumlarda bu durum söz konusu olabilir (örn. Belirli bir işletmenin en az üç yılda bir denetlenmesi gerektiği durumlarda). Diğer taraftan bir denetim birimi, aşılmaması gereken en yüksek denetim sıklığını da seçebilir. Bu durumda en yüksek risk kategorisi belirlenebilir. Eğer risk değerlendirmesi bundan da yüksek ise, bu düzenleme risk kategorisini en yüksek risk kategorisine dönüştürecektir. Bu adımlar, yönlendirme mekanizmasının birer parçasıdır.

Adım 6 – Denetimler için Ağırlık Katsayılarının Tanımlanması

Ağırlık katsayılarının kullanımıyla, denetim profilini etkileyebiliriz (bkz. Bölüm 4.4). Belirli bir etki kriteriyle bağlantılı olan bazı çevresel yönlerin denetlenmesi, (boyut ve karmaşıklık derecesinden dolayı) diğerlerinden daha fazla zaman alacaktır. Örneğin, atık yönetimi etki kriterine yapılacak denetim için, ağırlık katsayısını 1 olarak belirlediğimizde, atığın puanlamasının, denetim profili üzerinde daha büyük etkisi olacaktır.

Bu adım da yönlendirme mekanizmasının bir parçasıdır.

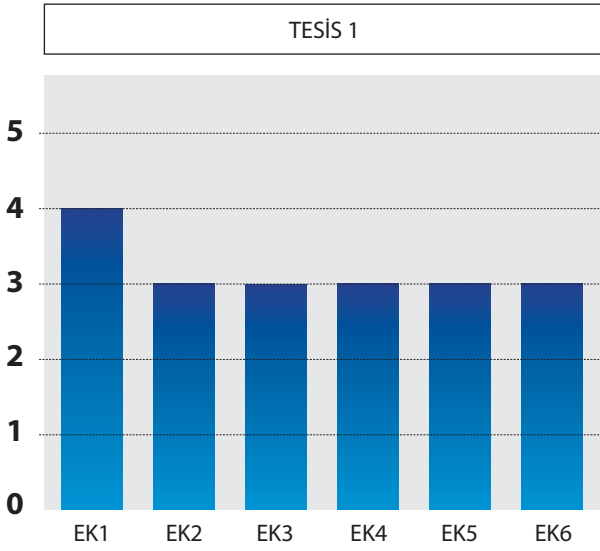
Adım 7 – Etki Kriterleri puanlarının doldurulması

7 numaralı adımda, tesisler için etki puanlarını dolduracağız. Etki puanları, ağırlık etkenleriyle bir aradadır.

Aşağıdaki tabloda, 2 tesisin basitleştirilmiş etki puanı verilmektedir.

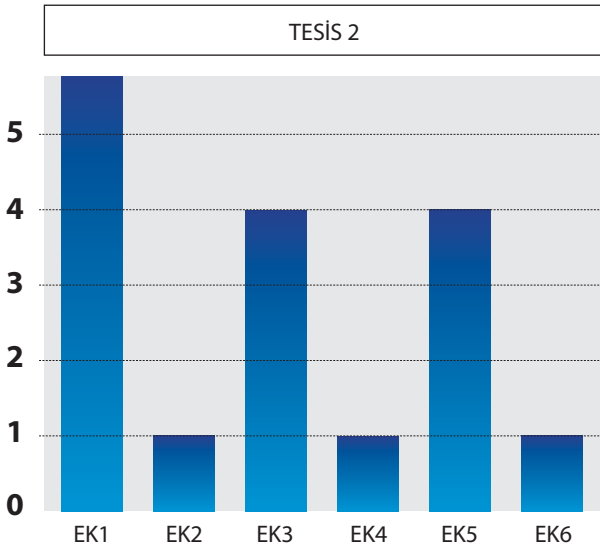
6 etki kriteri kullanıyoruz, “Faaliyet Türü” ağırlık etkeni 1 ve Kuralı da 1 olarak belirliyoruz.

Etki kriteri	Faaliyet Türü	Su	Hava	Atık	Yer	Güvenlik Bilgisi
Ağırlık etkeni	1	0	0	0	0	0
Aralık:	<0, 5>	<0, 5>	<0, 5>	<0, 5>	<0, 5>	<0, 5>
Tesis 1	3	3	3	3	3	3
Tesis 2	5	1	4	1	5	1

Tesis 1 için puanlama şu şekilde olacaktır:

Bu tesisin risk kategorisi (diğer mekanizmaların etkisi olmaksızın) 4'tür. Kural 2 olarak belirlenirse, risk kategorisi 3 olur.

Ve tesis 2 için puan şu şekilde olacaktır:

Bu nesne için risk kategorisi (diğer mekanizmaların etkisi olmaksızın) 6'dır. Eğer Kural 2 olarak belirlenirse, risk kategorisi 5 olur.

Not: Eğer en yüksek risk kategorisi "5" belirlenirse, ilk sonuç da 5 olacaktır.

Adım 8 – İşletmeci Performans puanlarının doldurulması

8 numaralı adımda, tesis için işletmeci performansının puanlarını dolduruyoruz. İşletmeci performans puanları, ağırlık katsayılarıyla bir arada bulunmaktadır.

Aşağıda yer alan tabloda, aynı 2 tesise ilişkin basitleştirilmiş işletmeci performans puanını görebilirsiniz. Burada 3 kriter kullanıyoruz ve işletmeci tutumu için ağırlık katsayısını 2 olarak belirliyoruz. 'Kural' yalnızca etki kriterinde geçerlidir ve burada kullanılamaz.

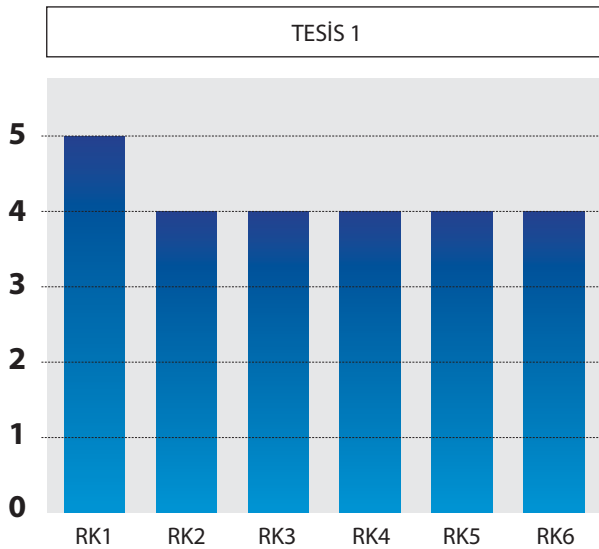
İşletmeci Performans Kriteri		Uygunluk	İşletmeci Tutumu	Çevre Yönetim Sistemi	İşletmeci performans etkeni
Ağırlık katsayısı		1	2	1	
Aralık:		<-1, +1>	<-1, +1>	<-1, +1>	<-1, +1>
Tesis 1		1	0	1	1
Tesis 2		0	-1	0	-1

Puanlardan, ortalama bir işletmeci performans puanı ve işletmeci performans etkeni (İPE) hesaplanır. Yukarıdaki tabloda, Tesis 1'in işletmeci performans etkeni 1, ve Tesis 2'nin işletmeci performans etkeni ise -1'dir.

Tesis 2 için ağırlık katsayısı ile birlikte hesaplama şu şekildedir: 2 katsayısı ile birlikte işletmeci tutumu, iki sefer -1 puan, diğer kriterlerin her ikisi de 0 puana sahiptir. İşletmeci performans etkeni = $-2 / 4 = -0.5$. Bu sonuç da tam sayıya yuvarlanır: -1. Ağırlık katsayısı 1 olduğu durumda, işletmeci performans etkeni 0 olacaktır. Çünkü $-1/3 = -0.33$, yuvarladığımızda: 0.

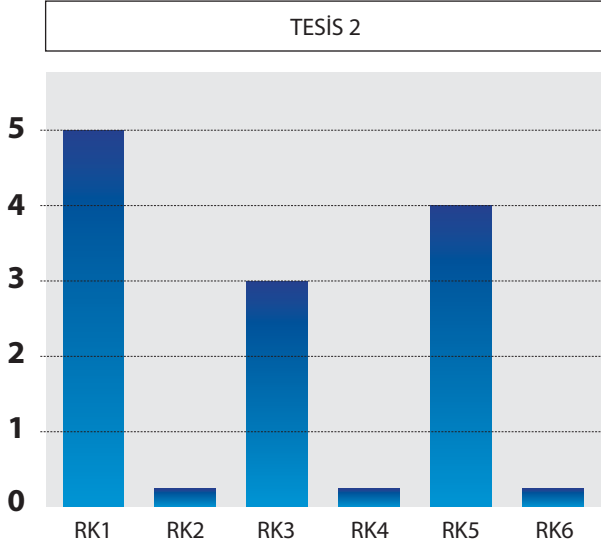
İşletmeci performans etkeni risk değerlendirmesinde, etki puanı üzerinde değişime neden olmaktadır. Etki puanları, (işletmeci performans puanlarından ortaya çıkan) İPE puanı ile bir araya geldiğinde, Risk puanlarını verir! İyi bir işletmeci performans etkeni (-1) riski azaltır, ve böylece etki puanından daha düşük bir risk puanı elde edilir. Kötü bir işletmeci performans etkeni (+1) ise daha yüksek risk puanını ortaya çıkaracaktır. Ortalama bir işletmeci performans etkeni (0) riski değiştirmeyecektir.

Aynı tesislere bakacak olursak, grafikler (etki kriterinin işletmeci performans etkeniyle düzenledikten sonra) aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi olacaktır:

Tesis 1 için puan bu şekilde olacaktır çünkü her kritere İPE eklenmiştir: +1.

Bu tesis için risk kategorisi 5 olur. Eğer Kural 2 olarak ayarlanırsa, risk kategorisi 4 olur.

Ve tesis 2 için puan bu şekilde görüldüğü gibi olacaktır, çünkü her bir kritere İPE eklenmiştir: -1.

Bu tesis için risk kategorisi 5 olur. Eğer Kural 2 olarak ayarlanırsa, risk kategorisi 4'e düşürülecektir.

EK II

Entegre Risk Değerlendirmesi Metodu (IRAM) için Excel aracının tanımı

Excel aracı, easyTools projesi tarafından, IRAM'ın tüm değerlendirme sonuçları için bir veritabanı örneği teşkil etmesi için geliştirilmiştir. Veriler, internet tabanlı programın csv dosyaları vasıtasıyla okunabilir ve Excel aracında işlenebilir. Yönlendirme değerleri denetim koordinatörü tarafından değiştirilebilir ve böylece değerlendirilen tesislerin ne şekilde etkilendikleri üzerinde çalışılabilir.

Denetim Birimi Yönetici Sayfası

Neredeyse tüm yönlendirme parametreleri, Excel programındaki ilk tablo olan "Yönlendirme" tablosuna denetim koordinatörü tarafından girilebilir. Bu parametreler herhangi bir denetim görevindeki değerlendirmeye tabi tüm tesisler için geçerlidir. Değerlendirmelerde denetçiler tarafından kullanılacak olan 15 kadar etki kriteri ve 5 işletmeci performans kriteri, buraya girilebilir. Denetim koordinatörü bu kriterleri ister rehber kitaptan seçebilir isterse de yenilerini oluşturabilir. İnternet tabanlı programda kullanılan kriterler ile özdeş olmak zorundadır.

Her bir etki kriteri için maksimum puanın girilmesi gerekir çünkü bunlardan yola çıkılarak maksimum denetim çabası hesaplanır. Bazı etki kriterlerinin ağırlığını değiştirmek gerektiğinde, ağırlıklar bir sonraki sütunda (denge puanı - ağırlık) girilebilir. Kriterlerle ilişkili denetim çabası farklılık gösterebileceği için, her bir etki kriteri için bir denetim ağırlığı girmek de mümkündür. "En yüksek puan sayısı" kullanılarak risk kategorisi hesaplanır. En yüksek puan sayısından itibaren, risk kategorisi en yüksek puana eşittir (Kural). Aksi takdirde risk kategorisi "en yüksek puan -1" olur. İşletmeci performans kriterlerine bir ağırlık vermek de mümkündür. Bu ağırlık, puan ile çarpılacaktır.

Takip eden sütunda, risk kategorileriyle ilgili muhtemel puanlar girilir. Her bir risk kategorisi için bir denetim sıklığının belirlenmesi gerekir. Devam eden iki sütunda, maksimum denetim çabası oranları ve bunlara karşılık gelen denetim süreleri de denetim koordinatörü tarafından girilir.

Denetçi Sayfası

"IRAM" isimli tabloda, tesisin adı ve kimlik numarası, en düşük ve en yüksek risk kategorilerine ilişkin ayarlar, etki ve işletmeci performans kriterlerinin puanları gibi bilgiler, "veri giriş" tablosundaki girdi (input) butonu kullanılarak, IRAM web uygulamasının ilgili csv-dosyalarından okunabilir. Veriler IRAM tablosunda gösterilir. Tüm csv dosyaları bir eylem ile açılabilir ve içe aktarılabilir. Bu sayfada, her bir tesis için, denetçi tarafından ilk denetimin tarihi girilmelidir. Bu veriler, takip denetimlerin hesaplanabilmesi için kullanılır.

Sonuçlar

“Sonuçlar” isimli tabloda, her tesise ait her bir etki kriterinin hesaplanan risk puanları, “Risk Profili” kutucuğunda gösterilir. “0” puana sahip hiçbir etki kriteri, ortalama işletmeci performansı veya ağırlık katsayısı ile artırılmaz veya azaltılamaz. Risk puanı “0” dan daha düşük olamaz.

“Denetim Profili” kutucuğunda, ağırlıklandırılmış etki kriterleri (puan değişimi ve denetim ağırlığı: bkz “Yönlendirme” sayfası) gösterilir. Puanlar bize, diğer kriterlerle ilişkili olarak her bir kriter için ihtiyaç duyulan denetim çabası hakkında bilgi verir.

“Sonuçlar” kısmında yer alan sonraki iki sütunda, tüm risk kriterlerine ait en yüksek puanlar ve her bir tesis için var olan en yüksek puan sayıları gösterilir. Eğer sayı, “en yüksek puan” sayısına eşitse veya daha büyükse, risk kategorisi en yüksek puanla eşit olacaktır. Eğer rakam bundan daha küçükse, risk kategorisi en yüksek puan -1’e eşit şekilde olacaktır. Eğer risk kategorisi, “en yüksek risk kategorisi”nden daha büyük ise, “en yüksek risk kategorisi”ne düşürülecektir. Diğer taraftan da eğer, risk kategorisi “en düşük risk kategorisi”nden daha düşük ise, bu durumda “en düşük risk kategorisi”ne yükseltilecektir (örn. “güvenlik ağı” adını verdiğimiz unsur).

Ağırlıklandırılmış etki puanlarının toplamından (denetim profili toplamı) yola çıkarak, “maksimum denetim profili toplamı” göz önüne alınarak, “% denetim çabası” yüzdeler olarak hesaplanır. IRAM’dan elde edilen denetimin yüzdeler çıktısı, (örn. ne kadar süre denetim yapılacak gibi), %25’lik artışlara sahip 4 kategori diliminde rapor edilir. En yüksek dilim (%75- %100) “D” olarak, en düşük dilim (%0 - %25) ise “A” şeklinde temsil edilir.

Denetim Programı

“Plan” isimli tabloda, hesaplanan risk kategorileri ve denetim çabaları, denetim sıklıklarına bağlanır ve denetim saatleri, denetim koordinatörü tarafından “Yönlendirme” tablosunda belirlenir.

“Denetim Tarihi” kısmının altında, planlanan ilk rutin denetim tarihi gösterilir. Ardından gelen iki denetimin tarihi program tarafından hesaplanır.

Tesisler belirli bir sırada sunulabilir (örn. azalan risk kategorileri).

Veri İçe Aktarma

İçe aktarma tablosunda, indirilen IRAM csv dosyalarının içe aktarımı yönetilir. Nasıl çalıştığı tabloda belirtilmektedir. İçe aktarılan dosyaları silmek de mümkündür.

Doğrusal Değerlendirme Sonuçları

“Doğrusal” isimli tabloda, alternatif bir risk değerlendirmesi yaklaşımı verilmektedir. IRAM yönteminden tamamiyle bağımsız olup, herhangi bir denetim görevi için IRAM yönteminin yetersiz

bulduğu durumlarda kullanılmalıdır. Doğrusal değerlendirme yaklaşımında, tüm risk kriterleri eşit olarak düşünülür ve ağırlık katsayılarıyla birlikte doğrusal bir eşitlikte bir araya getirilir (örn. etki ve işletmeciler performans kriterleri arasında bir fark yoktur).

Bu durumda, İşletmeciler Performans Kriterlerinin, “Yönlendirme” tablosunda, internet tabanlı programdaki ayarlara göre, tıpkı Etki Kriterleri gibi girilmesi gerekmektedir. Çünkü hesaplama için, “IRAM” tablosundan yalnızca Etki Kriterleri kullanılmaktadır.

Kriterlerin öncelikleri veya riskleri değişiklik gösterebileceğinden dolayı, her bir kriter için bir ağırlık vermek mümkündür (kriter adları ve hesaplanan puanlar arasındaki mavi alan).

Denetim sıklıkları, hesaplanan “Doğrusal ortalama değerler”, “Doğrusal” tablosunun en üstünde yer alan yönlendirme kutucuğuna göre atanır.

“İlk denetim” altına denetçi, planlanan ilk rutin denetimin tarihini girmek zorundadır. Ardından gelen iki denetimin tarihleri, program tarafından hesaplanacaktır.

Tesisler belirli bir sıraya göre düzenlenebilir (örn. azalan risk kategorileri gibi).

EK III

Çevre Kanunca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmeliğin Ek1 ve Ek2 faaliyetlerine ilişkin Örnek Etki Kriterleri

1. Tesis/faaliyet türü

Puan	Tanım
1	Ek-2 listesine tabi olup izin/lisanstan muaf tutulan tesis
2	Ek-2 listesinde yer alıp izin/lisansa tabi olan tesis
3	Bünyesinde birden fazla Ek-2 listesi faaliyeti yer alan tesis
4	Ek-1 listesinde yer alıp izin/lisansa tabi olan tesis
5	Bünyesinde birden fazla Ek-1 listesi faaliyeti yer alan tesis

* Bu kriter için, Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik göz önünde bulundurulmalıdır.

2. Atıksu Deşarjı

Puan	Tanım
0	Atıksu altyapı sistemlerine deşarj yapıyor
1	Atıksu fosseptiğe deşarj ediliyor veya geri dönüşümlü kullanılıyor
2	Alıcı ortama atıksu deşarjı yapıyor (tabi olunan sektörel tabloda 5'den az bileşen mevcut ve debi 500 m ³ /güne kadar)
3	Alıcı ortama atıksu deşarjı yapıyor: a) tabi olunan sektörel tabloda 5'den az bileşen mevcut ve debi 500 m ³ /gün ve daha fazla b) tabi olunan sektörel tabloda 5'den fazla bileşen mevcut ve debi 500 m ³ /güne kadar
4	Alıcı ortama atıksu deşarjı yapıyor (tabi olunan sektörel tabloda 5 ve daha fazla bileşen mevcut ve debi 500 m ³ /gün ve daha fazla)
5	Alıcı ortama atıksu deşarjı yapıyor (tabi olunan sektörel tabloda 5 ve daha fazla bileşen mevcut veya debi 5.000 m ³ /gün ve daha fazla)

* Bu kriter için, Su Kirliliğinin Kontrolü hakkındaki Yönetmelik ile verilen deşarj standartlarına ilişkin sektör tabloları göz önünde bulundurulmalıdır.

3. Hava emisyonu

Puan	Tanım
0	Herhangi bir hava emisyonu yok
1	Havaya emisyon mevcut ancak kütleli debi tablosuna göre izlenmesi gereken parametre mevcut değil
2	Tabi olunan kütleli debi tablosuna göre 3 den az parametre izlemesine tabi
3	Tabi olunan kütleli debi tablosuna göre 3 ve daha az parametre izlemesine tabi ve sıvı/katı yakıt kullanılıyor
4	Tabi olunan kütleli debi tablosuna göre 4 ve daha fazla parametre izlemesine tabi
5	Sürekli emisyon ölçüm sistemi gerekli

* Bu kriter için, Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ile verilen kütleli debi tablosu göz önüne alınmalıdır.

4. Atık yönetimi

Puan	Tanım
1	0-20.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık üretiliyor veya 0-500 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
2	20.001-100.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 501-2.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
3	100.001-250.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 2.001-6.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
4	250.001-1.000.000 kg/yıl tehlikeli olmayan atık veya 6.001-12.000 kg/yıl tehlikeli atık üretiliyor
5	1.000.000 kg/yıl dan fazla tehlikeli olmayan atık veya 12.000 kg/yıl dan fazla tehlikeli atık üretiliyor

5. Tesis/faaliyetin konumu

Puan	Tanım
1	Organize sanayi bölgesinde yer alıyor
2	Sanayi bölgesinde yer alıyor
3	Burada sayılan alan/bölgelerin dışında yer alıyor
4	En yakın konuta 500 m ve daha yakın mesafede yer alıyor
5	Ekolojik etkilenme bölgesi, yoksa sulak alan bölgesi ve diğer koruma statülerinden itibaren 2.500 m ve daha yakın mesafede yer alıyor
5	Çevre kirliliği/kalitesi açısından idare tarafından belirlenen ve özel koruma tedbirleri alınan alanlarda bulunuyor

6. Güvenlik bilgileri

Puan	Tanım
1	Diğer tesisler
3	Alt seviye kuruluş
5	Üst seviye kuruluş

* Bu kriter için, Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik'te verilen sınıflandırma göz önünde bulundurulmalıdır.

EK IV

Örnek İşletmeci Performansı Kriterleri

1. Mevzuata uyum

Puan	Tanım
-1	Hiç idari yaptırım uygulanmamış
0	Son 3 yılda 1 idari yaptırım uygulanmış
1	Son 3 yılda 2 ve daha fazla idari yaptırım uygulanmış

2. İşletmecinin tutumu

Puan	Tanım
-1	Çevre mevzuatının takibi ve uygulanması herhangi bir uyarıya gerek duyulmadan yürütülüyor ve idareyle olan ilişki oldukça iyi
0	Çevre mevzuatının takibi ve uygulanması konusunda bilgi düzeyi yetersiz, idarenin uyarıları neticesinde gerekenler yapılıyor
1	Çevre mevzuatı konusunda hiç bir bilgi yok, idarenin uyarılarına rağmen gerekenler yapılmıyor

3. Çevre yönetim sistemi

Puan	Tanım
-1	Belgelendirilmiş çevre yönetim sistemi mevcut
0	Belgelendirilmiş çevre yönetim sistemi mevcut değil

EK V

Örnek Durum Çalışmaları Sonuçlarına Göre Hedeflerin Belirlenmesi

Bu ekte, bir denetim biriminin, hedefler koyarak kontrol faaliyetlerini ne şekilde düzenleyebileceğini ve performansını belirlenen bu hedefler doğrultusunda ne şekilde izleyebileceğini daha detaylı bir şekilde ele aldık. Bir birimin, Çevre Denetim döngüsü içerisinde izleyebileceği farklı yolları gösterebilmek için, bir örnek durum kullanacağız. Mavi kutucuklarda açıklanan vaka, yasadışı atık yönetimi sahalarının uygun hale getirilmesi konusunu ele almaktadır.

Örnek Duruma Giriş

Denetim birimi, yasadışı atık sahalarının, çevreye ve halka teşkil ettiği risklerin azaltılması amacıyla, bahsi geçen sahaların uygun hale getirilmesi veya kapatılması için birkaç yıldır çalışmaktadır. Geçtiğimiz sene içerisinde, denetim biriminin bu soruna vermiş olduğu önem nedeniyle, 1000'den fazla yasadışı saha kapatılmıştır. Ancak, yasadışı saha sayısındaki net azalma, istenen seviyede değildir çünkü her yıl yeni yasadışı sahalar ortaya çıkmaktadır. Denetim birimi, yasadışı atık faaliyetlerinde daha önemli ve uzun soluklu bir azalmanın sağlanması için, hedefe yönelik bir yaklaşım sergileme kararı verir.

Denetim faaliyetleri için hedef belirleme genellikle, bazı önemli ve genellikle de kalıcı çevresel sorunların, yetersiz uygunluk nedeniyle ortaya çıktığını kabul etmekle başlar. Böylesi bir durum genelde, yalnızca denetim biriminin hedefe yönelik eylemleri vasıtasıyla iyileştirilebilir. Örnek durumda, denetim birimi yasadışı atık sahaları konusunda ilgili olarak kaydedeğer bir çaba sergilemiş olmasına rağmen, bu zamana kadar soruna kesin bir çözüm bulunamamıştır. Kalıcı bir çözüm için sonuç odaklı ve hedefe yönelik bir yaklaşımın sergilenmesi gerekmektedir.

1A. İçerik: Geçerli mevzuatın değerlendirilmesi; Birimin misyonu, görevleri ve hedeflerinin tanımlanması; Çevre ve uygunluk hakkında bilgi toplanması

Bölgede, ciddi sayıda atık sahası, ilgili mevzuata uygun değildir. Atıklar, kanunlara aykırı şekilde, yer altında depolanmakta, işlenmekte, yakılmakta ve ortadan kaldırılmaktadır. Bu da hava, toprak ve su kirliliğine neden olmaktadır. Yerleşim alanlarına yakın olan bu yasadışı atık sahaları aynı zamanda gürültü ve kötü kokuya neden olmaktadır. Denetim birimi, atık yönetimi ve bertarafı ile ilgili mevzuatın uygulanması konusunda yetkindir. Bu mevzuat yakın bir dönemde sıkılaştırılmıştır. Denetim biriminin görevi, uygunluğun güvenceye alınarak, çevrenin korunmasıdır. Denetim biriminin amaçlarından biri de, bu Atık mevzuatının kilit unsurlarına uygunluğun teşvik edilmesidir.

Bizim durumumuzda çevresel sorun kirlilik ve atık alanlarındaki kötü kokudur. Bu sorun, mevzuata uyum göstermeyen işletmecilerden kaynaklanmaktadır. Yakındönemde revize edilen ve yürürlüğe

giren atık mevzuatının uygulanmasından denetim birimi sorumludur. Denetim biriminin amaçlarından biri de, bahsi geçen atık mevzuatının kilit unsurlarına uyum gösterilmesinin sağlanmasıdır. Bu amaç, denetim biriminin, çevre mevzuatına uygunluğun sağlanması noktasındaki genel misyonuna dayanmaktadır.

1B: Öncelikler: mevcut kaynaklar göz önüne alınarak, öncelikli alanlara karar verilmesi için risk değerlendirmesinin gerçekleştirilmesi

Denetim birimi, düşük uygunluğun çevresel sorunlara yol açtığı ve risk teşkil ettiği bir takım sorunlu alanlar ile karşı karşıyadır. Kısıtlı kaynaklara sahiptir. Bu yüzden birim, en yüksek risk alanlarını belirlemek üzere bir risk değerlendirmesi yapma kararı verir. Risk değerlendirmesinde, çevre zararları ve maliyetleri açısından, yasadışı atık sahaları hususu, yüksek puana sahiptir. Aynı zamanda, atık sahaları, uygunluk davranışı ve uygunluk kaydı gibi konular açısından düşük puana sahiptir.

Yasadışı atık sahalarına ilişkin sorunlu alanlar içerisinde, atık transfer istasyonları, depolama alanları, hurda alanları, araç kırıcılar ve atık düzenli depolama sahaları bulunmaktadır.

Projenin oluşturulmasından önce, görevin boyutu, gerekli kaynaklar, yönetim düzenlemeleri, aşamalandırma ve proje süresi gibi konuların belirlenmesi için, denetim birimi bir ön kapsam belirleme çalışması yürütür.

Denetim birimi, yasadışı atık sahaları sorunuyla başa çıkmak için yeterli kaynakları alabileceğini düşünmektedir. Bu amaçla, ilk etapta ve geçici olmak kaydıyla, istihbarat toplama ve analiz becerilerine sahip uzman ek personel alımı yapılabileceğini düşünmektedir. Bu durum, kurum içerisinde farklı alanlarda yapılan tasarruflarla ve denetim biriminin, çevresel sonuçlar veren "ön saf" faaliyetlerine aktarılan kaynakların artırılması politikası sayesinde mümkün olmaktadır.

Denetim birimi bu nedenle, yasadışı atık sahalarını yüksek öncelik alanları olarak belirlemiştir.

Bu aşamada yasadışı atık sahaları sorunu, denetim birimi tarafından yüksek risk unsuru olarak değerlendirilmiş ve sonuç olarak yüksek öncelik olarak belirlenmiştir. Farklı türdeki tesislerin risklerinin değerlendirilmesi söz konusu olduğunda, easyTools projesi kapsamında IMPEL tarafından geliştirilen Entegre Risk Değerlendirmesi Metodu (IRAM) faydalı olacaktır. Denetim birimleri bu aracı ücretsiz olarak kullanabilmektedir. IMPEL web sitesinden de bu araca erişilebilir. Bu araç, bir dizi kural ve yönlendirme mekanizması ile çalışmaktadır.

Bizim durumumuzda, denetim birimi, yasadışı atık sahalarının hedefe alınması için, kaynakların bir değerlendirmesini yapmaktadır. Bir denetim biriminin mevcut kaynakları, bu aşamada, denetim biriminin önceliklerini düzenlemesi için zorlayıcı bir neden olabilir. Burda bahsedilen durumda, denetim birimimizin, sorunlu alanla ilgili müdahalede bulunmak için hem isteği hem de yeterli kaynağı temin etme konusunda imkanının bulunduğuna dikkat ediniz.

1C: Hedeflerin tanımlanması

Yasadışı atık sahalarına verilen yüksek önemden dolayı, Denetim Birimi, yasadışı atık sahalarını uyumlu hale getirmeye veya çevreye ve insanlara teşkil ettiği risklerin azaltılması amacıyla bu sahaların kapatılmasını hedeflemektedir.

Denetim birimi, yasadışı atık sahalarının önemli oranda azaltılmasını kendisine hedef olarak koymuştur. Bu doğrultuda, yeterli performansa sahip olmayan işletmecilerin uyumlu hale getirilmesi veya faaliyetlerini durdurmaları gerekmektedir. Bu amaçla Denetim birimi, bahsi geçen öncelikli alanlarla ilgili olarak, kurumun daha genel hedefi olan, atık mevzuatına uygunluğun sağlanması hedefini benimsemiştir.

1C: Referans durumun oluşturulması

Merkezi hükümetle ve yasal işyerleri ile yapılan görüşmelerin ardından denetim birimi, yalnızca yasadışı atık sahaları konularıyla ilgilenen bir görev kuvveti oluşturmaya karar verir. Bir proje yapısı oluşturulur ve uygulamaya konur. Bu yapı içerisinde proje müdürü, birimin ulusal uygulama hizmet birimi, yerel uygulayıcı ekipleri ve üst düzey müdürler tarafından da kontrol mekanizması yer almaktadır. Görev kuvvetinin ilk görevi, yasadışı atık sahalarının sayısı, türü ve risk profillerinin doğrulanmasını içeren bir istihbarat çalışması ortaya konmasıdır.

Hedefler belirlenmeden önce, referans durumun oluşturulması büyük öneme sahiptir. Bu aşama, hedefleri üzerine inşa edebileceğimiz bir tabanın oluşturulması işlemidir (verdiğimiz örnek durumda, projenin başlangıcı itibarıyla, mevcut yasadışı atık sahalarının sayısıdır). Öncelikli alanlara ilişkin daha detaylı bilgi de yer alabilir. Örneğin, yasadışı atık sahalarının sınıflandırılması ve ilgili risk profilleri vs verilebilir. Bu bilgilerin başta eksik olması, bu aşamanın uzun sürmesine neden olur.

Örnek durumumuzda hedef, yasadışı atık sahalarının azaltılması amacına dayandırılmıştır. Hedef, tümüyle gerçekleştirilmesi 2013 yılında öngörülen uzun dönemli bir hedeftir. 2011'deki taban verilerine oranla, yasadışı atık sahası sayısının yüzde elli oranında azalması hedeflenmiştir. Hedefin gerçekleştirilmesi yolundaki ilerleyişin ölçülmesine yardımcı olmak amacıyla, bir dizi nitel ve nicel performans göstergesi seçilmiştir. Denetim biriminin ara hedefler seçebileceğini de unutmayın. Sonuca yönelik performans göstergelerinin yanında, denetim birimi ayrıca, kaynakların kullanımının izlenmesi ve eylemlerin gerçekleştirilmesindeki ilerleyişin izlenmesinde kullanılabilecek olan göstergeleri de uygulamaya koyabilir (girdi ve çıktılar üzerine performans göstergeleri).

1C: Hedeflerin belirlenmesi ve performans göstergeleri

Denetim birimi, yasadışı atık sahalarıyla ilgili elinde bulunan 2011 verilerine dayanarak, 2011 ile 2013 yılları arasında bilinen yasadışı atık sahaların sayısını %50 oranında azaltılmasını kendine hedef olarak belirlemiş durumdadır. Belirlenen hedef oldukça zorlayıcıdır. Yalnızca projenin başlangıcında bilinen yasadışı atık sahalarının sayısını değil, aynı zamanda proje süresince ortaya çıkan yeni sahaların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin, eğer bilinen yasadışı atık sahası sayısı 600 ise, buna bağlı hedef de, proje süresince 300 sahanın kapatılması olur. Ancak, eğer 2011 ve 2013 arasında, ek 500 yasadışı sahanın açılması durumunda, yeni hedef 850 sahanın kapatılması şeklinde olacaktır.

Hedefe ulaşılması için ne kadar bir ilerlemenin kaydedildiğini izlemek amacıyla, aşağıdaki performans göstergeleri belirlenmiştir:

- Bilinen yasadışı sahaların sayısında azalma (2011 taban rakamlarına dayalı)
- Kapatılan ve uygun hale getirilen sahaların sayısı
- Yasal işletmecilerden ve halktan alınan olumlu geri bildirimler (örn. Olumlu anlamda ilerlediğini beyan etmeleri; yasadışı sahaların bildirim konusunda daha az ihbar)
- Sahadaki görevlilerden alınan geri bildirimler
- İzin verilen kapasitede artış veya izin verilen sahaların yaygınlaşması

1C: Stratejilerin belirlenmesi

Sorunun, sektör ve sektörün uygunluk davranışının hakkında detaylı olarak incelenmesinden sonra denetim birimi, aşağıdaki işlemleri sistematik ve düzenli bir şekilde uygulamaya karar verir:

- Sorunun hem belirtilerinin hem de nedenlerinin anlaşılabilmesi için, ulusal ve yerel düzeyde istihbarat toplanması.
- Sahaların kapatılmasına hız verilmesi. Bunu gerçekleştirirken, denetim birimi, yasadışı faaliyetin sonlanmasını ve ilgili sahanın başka bir yere taşınmamasını sağlayacaktır.
- Denetim biriminin diğer birimlerle ve paydaşlarıyla birlikte hareket etmesi. Bu durum, sorunla başa çıkılması amacıyla, ortak kuruluşlarla birlikte çalışmayı içermektedir. Denetim birimi aynı zamanda, sanayici ile birlikte çalışarak sorunun çözülmesindeki rollerini anlamalarını sağlamalıdır.
- Yasadışı atık sahalarıyla mücadele için yenilikçi yaklaşımlar kullanılması. Bu çalışma sayesinde denetim birimi, hangi yöntemlerin en etkin olduğuna karar verecek ve söz konusu sorunla mücadele anlamında tecrübe kazanacaktır.
- İstihbaratça yön verilen uygulamaya, kurum bünyesinde daha büyük devinim kazandırmak için proje kaynağının kullanılması. Uygun olan durumlarda, projeden elde edilen bilgi ve becerilerin tüm denetim birimine transferini kolaylaştırılması ve kalıcı faydaların elde edilmesine yardım edilmesi. Bu, projenin daha dikkatli bir şekilde planlanarak ve yönetilerek sonuçlandırılması anlamına gelmektedir.
- Çevresel hedeflere ulaşıldığından emin olunması

Strateji, hangi işlemlerin hangi sırayla uygulanacağına dair çerçeveyi çizer. Örnek vakamızda, bir dizi işlem kullanılmıştır: önleme, bilgi sağlanması, bilginin aktarılması, karşı koyma, uygulatma, ilerleme hakkında bilgi verme, en iyi uygulamanın yaygınlaştırılması, paydaşların katılımını sağlama vs. Seçilen işlemlerin genellikle farklı zamanlamaları ve süreleri olacaktır ve farklı kaynak ihtiyaçları bulunacaktır. Hedefe ulaşılması adına tümü birden bir karışım halinde uygulanmalıdır.

1D: Faaliyetlerin planlanması

Denetim birimi, projenin, üç farklı aşamada yürütülmesini kararlaştırır:

I. Aşama (Kasım 2011 - Mart 2012) – istihbarat toplanması. Bunun içerisinde, yasadışı atık sahalarının sayısı, tür ve risk profili bilgisi de yer almaktadır.

II. Aşama (Nisan 2012 - Mart 2013) – istihbarata göre hareket etme – denetim biriminin elde etmiş olduğu istihbarat dahilinde önleme, karşı koyma ve uygulama faaliyetlerinin yönlendirilmesi ve istihbaratı geliştirme süreci.

III. Aşama (Nisan 2013 - Eylül 2013) – II. Aşamada geliştirilen yeni yaklaşımların yerleştirilmesi ve projenin sıralı bir geçişle sonuçlandırılması.

Denetim birimi tarafından toplanan istihbaratın gözden geçirilmesi ve II. Aşama'da gerçekleştirilecek olan önleme, istihbarat ve uygulama faaliyetlerinin seçilmesi amacıyla, Mart 2012'de bir çalıştay gerçekleştirilecektir.

Bu planlama 2011, 2012 ve 2013 için yıllık denetim planlarına ve programlarına dahil edilecektir. Bu belgeler, projeye ayrılmış bölümler içerecektir.

Genellikle gerekli olan müdahaleler ve eylemler birbirleriyle ilişkilidir ve birbirlerini desteklemektedir. Gerçekten etkili olabilmeleri için, genellikle, bir yılı aşkın bir süredir uygulamada olmaları gerekmektedir. Bizim örneğimizde de olduğu gibi, hedef genellikle bir yıldan daha fazla bir zaman için belirlenir. Projenin düzgün bir şekilde yönetilebilmesi için, sürecin birden çok aşamaya bölünmesi ve bu aşamaların yıllık planlar ve programlara dahil edilmesi önemlidir. Belirlenen stratejiye bağlı olarak, müdahalelerin çerçevesi çizilir ve somut eylemler, ardışık denetim planlarında ve denetim programlarında tanımlanır (rakamlar, eylemlerin zamanlaması ve süresi, tahsis edilen personel, ekipman ve diğer kaynaklar gibi). Denetim planı aynı zamanda, belirlenen hedefleri ve göstergeleri açıklayacaktır.

3 ve 4: Gerçekleştirme & Raporlama / Performans İzleme & Gözden Geçirme

Denetim Biriminin, Yasadışı Sahalarla mücadele etmek üzere kurduğu görev ekibi, denetim planındaki bölümün uygulanmasından sorumlu olup, özellikle bu projeye ilgilenmek üzere görevlendirilmiştir. Ekip, sahadaki denetçilerle doğrudan ilgilidir. Ekip, planlanan tüm faaliyetlerin plana göre gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini ve bu eylemlerden elde edilen verilerin düzenli bir şekilde kaydedilip kaydedilmediğini düzenli olarak kontrol eder. Aynı zamanda, toplanan istihbaratın, yasadışı atık sahalarının sayısı ve değerlendirilmesi ile kaynak ihtiyaçlarının periyodik olarak gözden geçirilmesi görevini yerine getirir.

İlerleme, daha önceden tanımlanan performans göstergeleri yardımıyla periyodik olarak izlenerek, üst yönetim ve paydaşlara rapor edilir. Beklenmedik sorunlar, ekip tarafından hızlı bir şekilde ele alınır. Her yıl sonunda proje kapsamlı bir şekilde gözden geçirilir. Bu, hedefin, stratejilerin ve gelecek yıl uygulanacak eylemlerin düzenlenmesini sağlar.

Bizim örneğimizde, hedeflenen kontrol faaliyetlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesini yönetmek amacıyla, bir proje ve görev ekibi oluşturulmuştur. Yıllık genel denetim planlarında ve denetim biriminin programında, projeye özel ve ayrı bir önem verilmiştir. Projenin başarıya ulaşabilmesi için, denetim biriminin üstyönetimi ve ilgili paydaşlar üzerine düşeni yapmıştır. Projenin başından itibaren, denetçilerin ilgisine ve uzmanlıklarına ihtiyaç duyulmuştur. Planlanan proje faaliyetlerinin doğru bir şekilde uygulanması, görev ekibi tarafından dikkatli bir şekilde izlenmesi, uygulanan faaliyetlerin düzgün bir şekilde kayıt altına alınması, ara sonuçların düzenli bir şekilde izlenmesi, elde edilen bulgular ile gözden geçirilmesi ve gerekli olduğunda proje hedefi, strateji ve eylemlerinin revize edilmesi başarılı bir sonuç elde etmek için gereklidir. Denetim hedeflerinin uygulamada ne şekilde kullanıldığının daha iyi anlaşılması için aşağıda verilen üç örneğe bakınız:

Örnek durum 1 : Uygunluk

A Bölgesinde 800 IPPC tesisi yer almaktadır. EED'nin 23. Maddesinin uygulanması amacıyla, Çevre Denetim Birimi, "Easytools" projesi kapsamında geliştirilen Entegre Risk Değerlendirmesi Metodu (IRAM) ile çalışmayı seçmiştir. Denetim Birimi, EED'nin 23. Maddesinde belirlenen kriterler ışığında, 800 tesise ait riskleri, üç farklı risk kategorisinde değerlendirmeye almıştır (yüksek risk, orta risk ve düşük risk).

Referans durumun oluşturulabilmesi amacıyla, 800 tesiste entegre denetim uygulaması gerçekleştirilmiştir. Risk Değerlendirmesine yönelik bilgi toplandıktan sonra, her bir saha için bir risk kategorisi belirlenmiştir. Denetim birimi, tesislerin genel çevresel risklerinin azaltılmasında kullanılacak bir araç olarak, uygunluk üzerine yoğunlaşmak istemektedir. Bu yüzden "uygunluk" kriterine (IRAM'daki işletme performansı bir parçası olarak), daha yüksek bir ağırlık verilmiştir. Risk değerlendirmesinin sonuçları: %20 yüksek risk (YR), %30 orta risk (OR) ve %50 düşük risk (DR) şeklinde ortaya çıkmıştır. Uygunluk sınıflandırma tablosu, sahaların 3 kategoride değerlendirilmesine olanak vermektedir: yüksek uygunluk (YU), orta uygunluk (OU) ve düşük uygunluk (DU). İlk ziyaret, yüksek ve orta risk grubunda yer alan tesisler için şu uygunluk sınıflandırmasını ortaya çıkarmıştır: YU %60, OU %25 and DU %15.

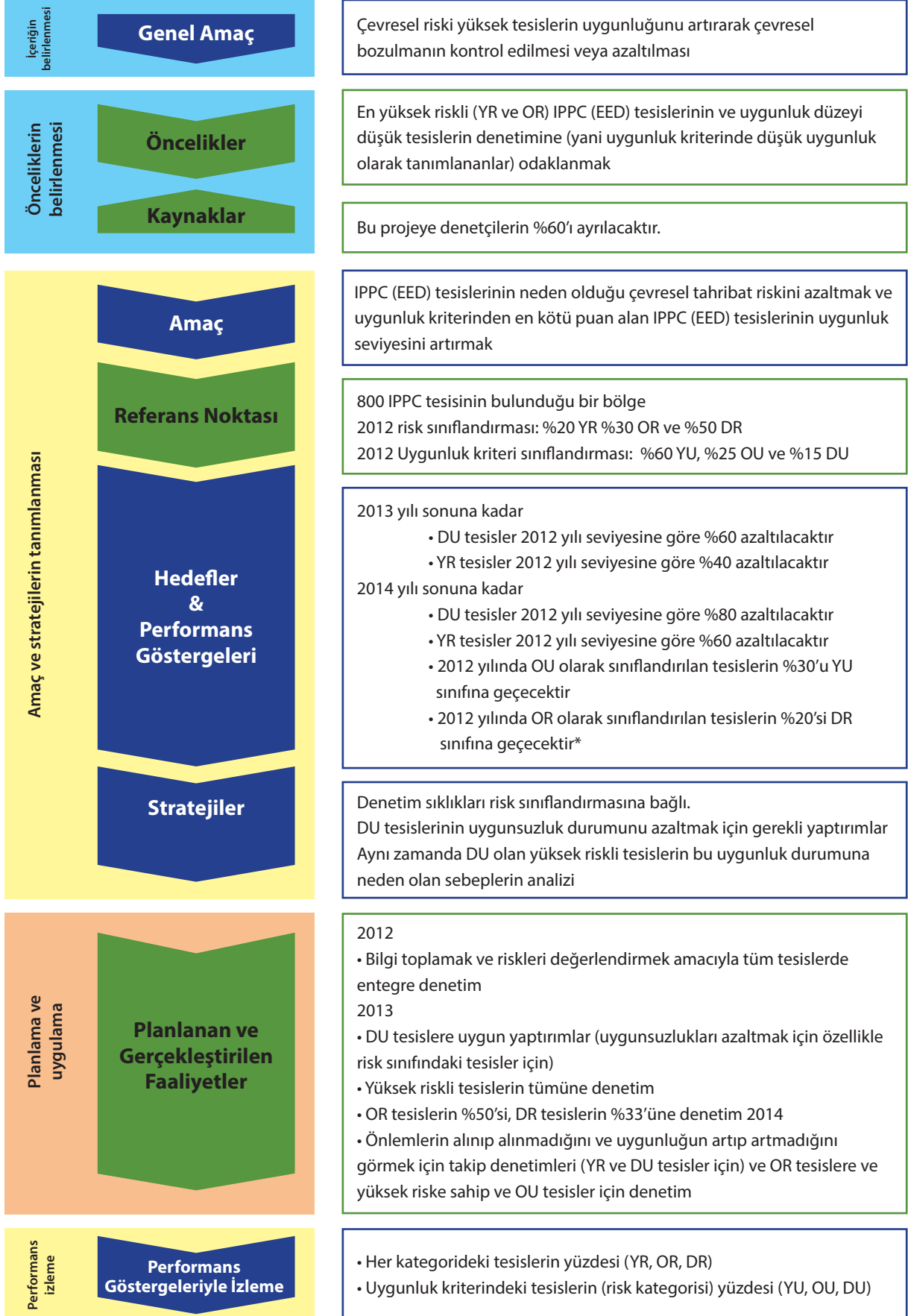
Örnek durum 2: Koku sorunu

B Bölgesinde kötü koku sorunu mevcuttur ve denetim birimine birçok şikayet gelmektedir. Denetim birimi koku sorununun "yüksek risk" olarak puanlandırıldığı bir risk değerlendirmesi (mevzuat/görevler değerlendirilerek) yapmıştır. Koku sorununun kaynakları bilinmemektedir. Denetim planının bir parçası olarak bu sorunu 3 yıllık bir sürede çözmek amacıyla bir proje geliştirilmiştir.

Örnek durum 3: Yüksek PM10 seviyesi

C Bölgesinde, havadaki PM10 konsantrasyonu hava kalitesi standartlarının %50 üzerinde olduğu için hava kalitesi zayıftır. Genel risk değerlendirmesinde (mevzuat ve görevler değerlendirilerek), PM10 konsantrasyonu yüksek puana ve dolayısıyla yüksek önceliğe sahiptir. Sanayi kaynaklarına bakarak, denetim birimi ince tozlar için yüksek bir ağırlık katsayısı uygulayarak sanayi kuruluşları için özel bir risk değerlendirmesi yapmıştır. Önemli ölçüde ince toz emisyonuna sahip 10 tesis yüksek riskli olarak belirlenmiştir. Tahminler bu tesislerin tamamen uyumlu hale gelmesi ile ince tozların önemli ölçüde azaltılacağını göstermiştir ve böylece hava kalite standartları yalnızca %10 aşılacaktır. Bu tesisleri tamamen uyumlu hale getirmek için bir çalışma başlatılmıştır.

Örnek durum 1: Mevzuata uyum

* Uygunluk seviyesi yükseltilecek tesislerin risk kategorisi düşürülebilir.

Örnek durum 2: Koku sorunu

İçeriğin belirlenmesi	Genel Amaç	Genel amaç, bölgesel otoritenin hava kalitesini, suyu ve toprağı iyileştirerek, atık oluşumunu önleyerek, geri dönüşümü destekleyerek ve işletmecilerin çevre mevzuatına uymasını sağlayarak sağlıklı ve temiz bir çevrenin elde edilmesine katkı sağlamak.
Önceliklerin belirlenmesi	Öncelikler	Genel risk değerlendirmesinde denetim biriminin farklı görev ve sorumlulukları gözden geçirilmiştir. Koku sorunu bölgenin en öncelikli sorunlarından biri olarak belirlenmiştir.
	Kaynaklar	Bu çalışma için 2012 yılında 600 saat, 2013 yılında 400 saat ve 2014 yılında 400 saat gerektiği tahmin edilmektedir.
Amaç ve stratejilerin tanımlanması	Amaç	2014 yılı ortasına kadar koku ile ilgili sorunu azaltmak
	Referans Noktası	Referans olacak durum dış ortam koku incelemesi ile belirlenecektir ve koku sorununa ilişkin olarak kokuya neden olan birimler ve doğrulanmış koku şikayetleri karakterize edecektir.
	Hedefler & Performans Göstergeleri	Hedef 1: 1/7/2014 tarihine kadar, koku sorununun ana kaynağı tüm tesis ve faaliyetlerin belirlenerek mevzuat ve izin koşullarıyla uyumlu hale gelmesi; Hedef 2: 2014 yılı ilk yarısında koku biriminin herhangi bir günde ikiyi aşmaması; Hedef 3: 1/1/2014 – 1/7/2014 tarihleri arasında aylık doğrulanmış koku şikayeti sayısının 1/1/2012 – 1/7/2012 dönemine göre %50 azaltılması Performans göstergeleri: doğrulanan koku şikayetleri, günlük koku birimi sayısı, koku sorununun kaynağı olarak belirlenen tesislerin mevzuata ve izin koşullarına uygunsuzluk sayısı.
	Stratejiler	Bilgi toplanması, Kurumlarla, firmalarla ve yerel halkla ilişki kurulması ve iletişim sağlanması, Denetim ve yaptırım
Planlama ve uygulama	Planlanan ve Gerçekleştirilen Faaliyetler	2012 • Referans noktasının ve ana kaynakların belirlenmesi 2013 • Saha denetimi ve denetim faaliyetleri • Firmalara gerekli önlemlerin aldırılması • Önlemlerin yapılıp yapılmadığının denetlenmesi 2012 -2013 -2014 • Şikayetlerin kayıt altına alınması • Denetim birimi, yerel yönetim ve firmalardan temsilcileri ile bir proje ekibi oluşturmak ve beraber çalışmak • Yerel halkı proje hakkında bilgilendirmek
Performans izleme	Performans Göstergeleriyle İzleme	Yıllık izleme • Doğrulan koku şikayetlerinin sayısı • Günlük koku birimi sayısı • Koku sorununun ana kaynağı olarak tanımlanan tesislerin mevzuata ve izin koşullarına uygunsuzluk sayısı.

Örnek durum 3: Yüksek PM10 seviyesi

İçeriğin belirlenmesi	Genel Amaç	Genel amaç AB Mevzuatında verilen PM10 konsantrasyonunu (maks. 50 µg/m ³ gün ortalama) sağlamak ve hava kalitesini korumak
Önceliklerin belirlenmesi	Öncelikler	Risk değerlendirmesinde PM10'un ağırlık katsayısı artırılarak, PM10 emisyonuna sahip olması olası tesisler yüksek riskli tesisler olarak tanımlanmıştır.
	Kaynaklar	Bu çalışma için gerekli zaman yıllık 300 saat olarak tahmin edilmiştir.
Amaç ve stratejilerin tanımlanması	Amaç	Sanayinin, çevre izinlerine uygunluğu sağlanarak, B Bölgesinde PM10 seviyesinin aşıldığı durumları azaltmak.
	Referans Noktası	Referans noktası B Bölgesinde yapılan 1/1/2012 tarihli ölçüm olan günlük ortalama PM10 konsantrasyonudur (73 µg/m ³)
	Hedefler & Performans Göstergeleri	Hedef: Çalışmanın başlamasından 4 yıl sonra öncelikli 10 tesisin izinde belirtilen PM10 koşullarına tamamen uymasının sağlanması, böylece bölgede PM10 standardının %10'dan fazla aşılmamasının sağlanması Performans göstergeleri: • B Bölgesindeki gerçekleşen ortalama PM10 konsantrasyonu ve PM10 standardının gerçekte ne kadar aşıldığı • 1/1/2012, 1/1/2013, 1/1/2014 ve 1/1/2015'te PM emisyon sınır değerini tamamen sağlayan önceliklendirilmiş tesis sayısı
	Stratejiler	Sanayiciyle projeye ilgili önceden görüşme Denetim ve tavsiye Yaptırım Gerekli durumlarda izinlerin revizyonunu başlat
Planlama ve uygulama	Planlanan ve Gerçekleştirilen Faaliyetler	<ul style="list-style-type: none">• Sanayiciyle toplantılar• Saha denetimi• Tavsiyelerde bulunma• Firmalara gerekli önlemlerin aldırılması• Önlemlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini denetle• İzinlerde değişiklik tavsiyesi
Performans izleme	Performans Göstergeleriyle İzleme	<ul style="list-style-type: none">• Yıllık izleme• PM Emisyon Sınır Değeri olarak 10 tesisin uygunluk durumu.• Günlük ortalama PM10 konsantrasyonu.

EK VI

Hedeflerin Belirlenmesine İlişkin Pratik ve Kurumsal Yönler

Bu kapanış bölümünde, hedeflerin belirlenmesi ve performansın izlenmesi konusunda bir denetim biriminin göz önünde bulundurması gereken bazı kurumsal ve uygulamaya yönelik konulara dikkatinizi çekeceğiz.

Yönetim

Hedefler, hem kurum içi hem de kurum dışı beklentileri yükseltir. Bu beklentilerin karşılanması gerekmektedir. Bir yönlendirme aracı olarak hedefler, kurumun işe bağlılığını, disiplinini, uzun süreli kararlılığını ve birçok durumda da çalışma sürecinin ve kültürünün değişmesini gerektirir. Kısaca: ortaya konan hedefler, kurumun nasıl algılanacağı konusunda önemli bir role sahiptir. Bu yüzden, hedeflerin belirlenmesi ciddi bir konu olup, kontrol faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesi süreçlerinden ayrı bir şekilde, tek başına ele alınamaz. Bir hedefin diğer unsurlardan tamamen soyutlanmış bir şekilde belirlenmesi durumunda, hedef alakasız ve başarılması imkansız bir duruma gelebilir.

Herhangi bir alanda kurumun eylemlerinin hedeflenmesi anlamında hangi kurumsal formatın kullanılacağını göz önünde bulundurmak tavsiye edilmektedir. Bu eylemler en iyi şekilde özel bir proje, program veya (tematik) bir kampanya ile mi, yoksa denetim faaliyetlerinin rutin planlaması ve uygulanmasına ilişkin bileşik şekilde mi yönetilir? Proje gibi özel bir kurumsal formatın kullanılması yeterli odağın korunmasına yardımcı olur. Ancak aynı zamanda, bu durumun denetim biriminin temel işinin bir parçası olarak görülmemesi riskini ve dolayısıyla yönetimin, beklenenden daha erken bir şekilde sonlandırmaya meyilli olması riskini de taşımaktadır.

Süreç içerisindeki tüm önemli kararların, üst yönetimin desteğine ihtiyacı vardır. Gerekli olduğu sürece ihtiyaç duyulan kaynakların sağlanması için, yönetim kanadından sürekli bir bağlılık ortaya konması gerekmektedir. Hedefe dayalı projenin hazırlanması ve uygulanmasına yönelik desteğin alınması için, personelin ve ana paydaşların projeye erken katılımı büyük öneme sahiptir.

Bir kurum için, hem kendi hem de başkalarının istek ve taleplerinin düzgün bir şekilde yönetilmesi oldukça önemlidir. Küçükten başlamak ve yaparak öğrenmek, bunun yanında, olası kısıtlamaların ve başarısız olma riskinin farkında olabilmek ve yalnızca etkide bulunabileceğiniz konular üzerine odaklanmak gereklidir.

Herhangi bir alanda hedeflenen eyleme yönelik bir proje oluştururken, aşağıdaki konuların göz önünde bulundurulması önemlidir:

- İlgili mevzuatın, özellikle de kısa vadede yürürlüğe girecek olan ana gerekliliklerin ve tüm taslak mevzuatın tanımlanması ve açıklanması;
- Hedef gruplar hakkında ulaşılabilen bilgilerin değerlendirilmesi, bu grupların uygunluk kayıtları ve davranışları ve ilgili çevresel etkiler/riskler;
- Hangi bilgilerin eksik olduğunun ve bu bilgiye nasıl erişileceğinin değerlendirilmesi, mevcut duruma ilişkin veri toplamak amacıyla ek denetim yapılmasını, ek numuneler alınmasını, gerekli bilgilerin toplanması amacıyla daha detaylı anket ve ölçümlerin yapılmasını, ek bilgi teşkil etmesi açısından denetçilerin uzmanlıklarından faydalanılmasını göz önünde bulundurmak;
- Gerektiğinde diğer kuruluşların katılımının sağlanması;
- Paydaşların alabilecekleri rollerin değerlendirilmesi (destekleyici mi yoksa engelleyici mi?) (sendikalar, tüketici ve sanayi kuruluşları)
- Projenin yürütülmesi için yeterli uzmanlık ve becerilerin mevcut olması;
- Yönetim ve personelin doğru bir şekilde nasıl bilgilendirileceği ve eğitileceğinin değerlendirilmesi;
- Projenin farklı aşamalarında denetçilerden alınan geri bildirimler de dahil, denetçilerin süreç içerisinde nasıl aktif bir şekilde rol alabileceklerinin değerlendirilmesi (iş yükü, veri toplamaya ilişkin konular vs.);
- Bir iletişim planının oluşturulmasını sağlayın ve proje için bir sözcü belirleyin. Projenin farklı aşamalarında projeye ilgisi olan farklı dahili ve harici kitlelerin bilgi ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması.

İletişim

Sürecin tüm aşamalarında (ilgili alanın yüksek öncelikli olarak belirlenmesi, amaçların ve hedeflerin belirlenmesi, referans durumun oluşturulması, doğru stratejinin seçilmesi, eylemlerin gerçekleştirilmesi, gerçekleştirilen işlerin değerlendirilmesi ve performans izlemesi) iyi bir kurum içi ve kurum dışı iletişim önemlidir. İletişim, ilk etaptan itibaren bir diyalogun geliştirilmesi gerekliliğidir. Aynı zamanda görüş ve geri bildirim arayışı, bilgi sağlanması (gerçekler ve rakamlar) ve karar ile eylemlerin açıklanmasını içerir. Doğru bir iç iletişim, kurum içerisinde destek ve bağlılığın oluşturulmasına yardımcı olur. Açık ve doğru dış iletişim, örneğin sosyal medyanın kullanımı gibi, kurumu şeffaf bir hale getirir ve yaptığı işler konusunda bilgi vermesini sağlar. Aynı zamanda, ilgili paydaşlarla, diğer yetkin kurumlarla ve ilgili hedef gruplarla işbirliği adına da kullanılabilir.

Öncelikler

Öncelikli alanın tanımlanması (gerçek uygunluk ve çevresel etkiler/riskler). Öncelikler, risk değerlendirmesi kullanılarak belirlenebilir. Avrupa genelinde farklı risk değerlendirmesi yöntemleri mevcuttur. Yeni geliştirilen yöntem olan IRAM'ı da içerisinde bulunduran bu bilgi, IMPEL tarafından gerçekleştirilen easyTools projesinin nihai raporunda bulunabilir. Yöntemin yanında kurum, öncelikli alanların değerlendirilmesi için, (etki ve olasılık için) hangi kriterlerin kullanılacağına karar vermelidir. Kurum bünyesinde kriterler yıllar boyunca aşağı yukarı aynı kalsa bile, çevresel sorunlar değişikçe kriterlere ait ağırlık katsayısı veya ağırlık etkeni değişiklik gösterebilir.

Hedeflerin Belirlenmesi & Performans İzleme

Hedefler ve ilgili performans göstergeleri, hedeflerin gerçekleştirilmesine dair ilerleyişin izlenmesine olanak sağlayacak şekilde belirlenmelidir. Bununla ilgili olarak, aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:

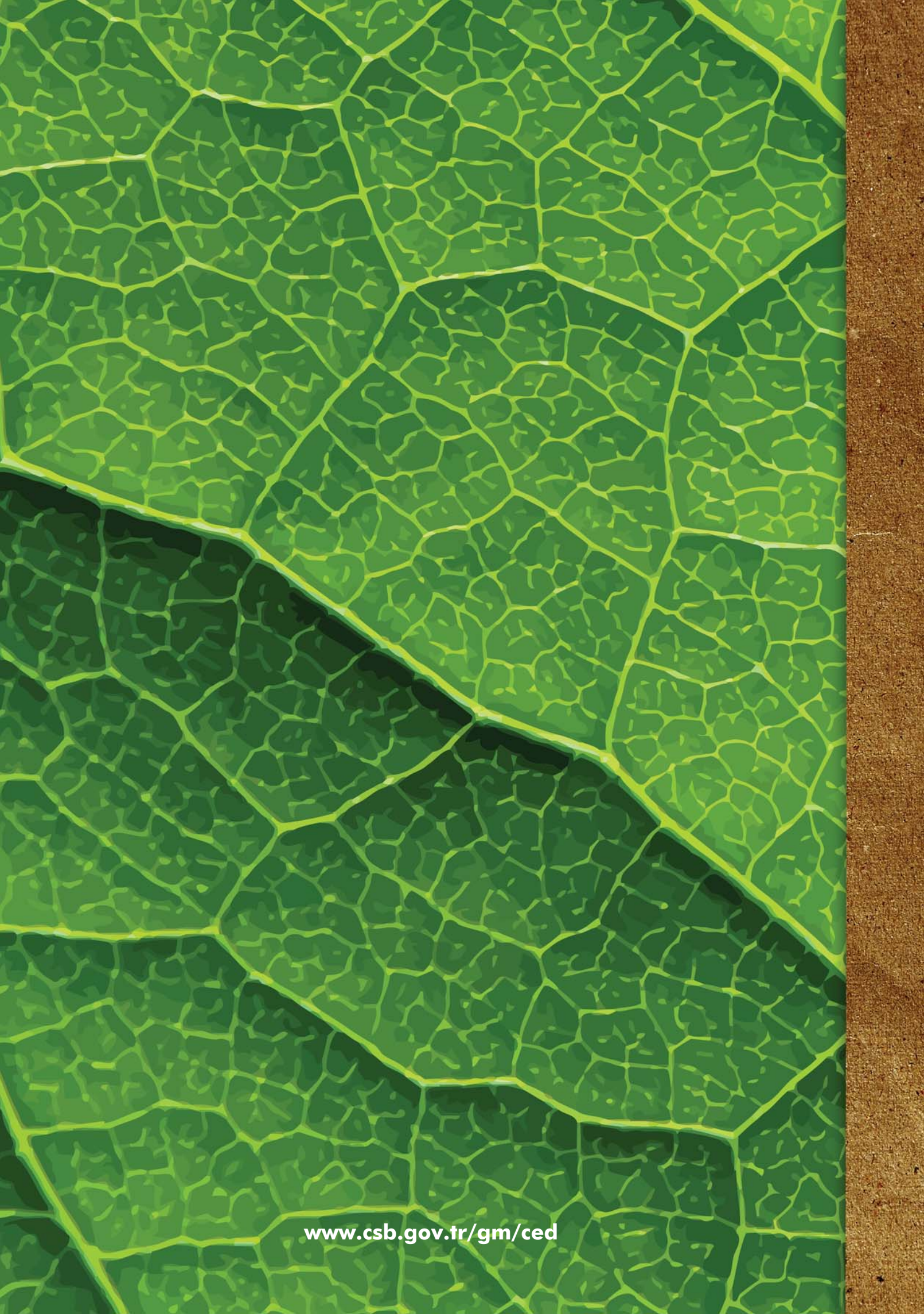
- Referans durumlar göz önünde bulundurularak, hedefleri olabildiğince akıllıca tanımlayın (SMART – (S) Belirli, (M) Ölçülebilir, (A) Başarılabilir, (R) Gerçekçi, (T) Zamanlı);
 - Uyulması gereken kilit düzenleyici şartları seçin;
 - Hedeflenen nüfusu seçin – bir çok durumda, düzenlenen toplum kesiminin belirli bir kesiti;
 - Doğru zaman dilimini seçin – bir çok durumda çok yıllık hedeflerin seçilmesi daha uygundur;
 - Seçilen stratejisinin uygulanması esnasında, hedeflerin başarılabilir olduğundan ve gerçekçi olduğundan emin olun (uygunluğun teşvik edilmesi, uygunluğun kontrol edilmesi, uygulama) Bu unsurların birbirleriyle aynı doğrultuda olduğundan emin olun;
 - Eldeki mevcut kaynaklarla hedeflerin tutarlı olduğundan ve başarılabilir olduğundan emin olun.
- Ara hedeflerin konmasını sağlayın
- Farklı adımları/aşamaları birbirinden ayırmayı deneyin
- Hedeflerle ilişkili basit ve anlamlı performans göstergeleri belirleyin ve gereksiz idari yüklerin ortaya çıkmasına müsaade etmeyin:
 - Varolan veritabanlarındaki ve hedef grubun kendi raporlarındaki mevcut bilgileri kullanın;
 - Denetim faaliyetleri/eylemleri vasıtasıyla sağlanan uygunluk verilerinin toplanması, saklanması ve değerlendirilmesi için ne tarz düzenlemelerin uygulamaya konması gerektiğine karar verin.

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

Çevre Denetimlerinin Planlanması Rehber Kitabı, hükümetler arası işbirliği programı (G2G) çerçevesinde Hollanda Hükümeti'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

www.csb.gov.tr/gm/ced